

Mattilsynets årsrapport

2013

FORORD	3
SAMMENDRAG	4
1 ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER	6
1.1 OVERORDNET VURDERING AV EFFEKTMÅL.....	6
1.2 INTERNASJONALT ARBEID OG REGELVERKSUTVIKLING	9
1.3 TILSYN	19
1.4 KOMMUNISERE OG VEILEDE	51
1.5 INNHENTE KUNNSKAP OG ANALYSERE TILSTAND	54
2 STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN.....	57
2.1 VIRKSOMHETSSTYRING	57
2.2 ARBEIDSGIVERROLLEN	58
2.3 ANSKAFFELSER	61
2.4 ELEKTRONISK FORVALTNING OG EFFEKTIVISERING VED HJELP AV IKT	62
2.5 RESSURSBRUK	63
3 ÅRSREGNSKAP	68
3.1 REGNSKAPSPRINSIPPER	68
3.2 OPPSTILLING AV BEVILGNINGSRAPPORTERING	68
3.3 OPPSTILLING AV ARTSKONTORRAPPORTERING	71
3.4 KOMMENTARER TIL REGNSKAPET PR 31.12.13	75
VEDLEGG 1: RAPPORTERING KNYTTET TIL MATTILSYNETS PRODUKSJON	76
VEDLEGG 2: INDIKATORER EFFEKTMÅL I HHT TILDELINGSBREV 2013.....	79

Forord

Årsrapporten for 2013 forteller om omfattende aktivitet på Mattilsynets brede ansvarsområde. Rapporten viser at vi ikke opplevde store nasjonale utbrudd av sykdom eller smitte, og at statusen på effektmålene våre overordnet sett er god, både når det gjelder mattrygghet, dyrehelse, dyrevelferd og plantehelse. Det var imidlertid flere krevende hendelser i løpet av året. Disse - sammen med ny kunnskap vi har fått gjennom tilsyn og overvåkingsprogrammer det siste året – viser at vi stadig står overfor store utfordringer, nasjonalt og internasjonalt. Oppdrettsnæringens problemer med lakselus er en stor utfordring mange steder langs kysten. Funn av antibiotika-resistente bakterier i kylling, og multiresistente gule stafylokokker (MRSA) i svinebesetninger, viser at globale utfordringer før eller siden også når oss i Norge. Den såkalte «hestekjøtt-skandalen», samt trenden med økt ulovlig import av gatehunder er eksempler på internasjonale utfordringer som i tillegg handler om kriminalitet. Kompleksiteten og grensesnittet mot kriminalitet utfordrer regelverket og tilsynet, både når det gjelder dyrehelse og mattrygghet. Dette viser at det er behov for samhandling med andre myndigheter, både nasjonalt og internasjonalt for å forebygge og håndtere hendelser.

Mattilsynet er 10 år i 2014. Årsrapporten for 2013 er derfor en fin anledning til å stoppe opp et øyeblikk, og reflektere over hvor vi står. En av de viktige forutsetningene som ble lagt til grunn da Mattilsynet ble opprettet i 2004 var behovet for å se alle ledd i matproduksjonen i sammenheng. Dette ivaretas ved at en og samme myndighet har ansvar for å følge alt fra fôret, velferden og helsen til fisk og dyr, via slakteri og øvrig produksjon og foredling, gjennom salgsleddet og kjøkkenet, helt fram til maten står på bordet. Erfaringer fra det siste tiåret inkludert 2013, minner oss om at «helkjedeperspektivet» og prinsippet om «One health», der man ser menneskers og dyrs helse i sammenheng, er grunnleggende for å forebygge og håndtere hendelser.

Disse prinsippene var et viktig utgangspunkt når vi i 2013 utviklet Mattilsynets strategi fram mot 2020. Det moderne Mattilsynet som vi er i ferd med å forme, blir preget av fire strategiske satsninger; «kunnskapsbasert», «synlig og tydelig», «effektiv og moderne», og en «attraktiv arbeidsplass». Vi skal gjennomføre flere tilsyn, vi skal lytte og kommunisere aktivt, lage forståelige regler og gi veiledning. Vi skal utvikle brukervennlige digitale løsninger for kommunikasjon og selvbetjening. Mattilsynet skal være en attraktiv arbeidsplass med god ledelse og styring, hvor de ansatte utvikler og får brukt sin kompetanse på en fleksibel og effektiv måte.

Det er stor interesse i samfunnet rundt forvaltningsområdet vårt, og store forventninger til Mattilsynet. Dette er en viktig drivkraft for Mattilsynet og våre engasjerte medarbeidere. Jeg er imponert over innsatsen som alle medarbeiderne har lagt ned i 2013, og som denne årsrapporten dokumenterer. Tusen takk til alle for meget godt utført arbeid!

Harald Gjein

Administrerende direktør

Sammendrag

Mattilsynet har gjennom regelverksutvikling, kartlegging, overvåkning, tilsyn, veiledning og kommunikasjon utført sitt samfunnsoppdrag i 2013. I henhold til bestillingen fra eierne våre er det lagt spesiell vekt på fire prioriterte områder; fiskehelse, dyrevelferd, drikkevann og import av vegetabiler.

Til sammen er det fastsatt 171 forskrifter på Mattilsynets forvaltningsområde i 2013, hvorav bare 16 er nasjonale. Mattilsynet forvalter med andre ord et regelverk som er sterkt preget av EØS-avtalen, og gjennomføringen av EØS-regelverk i norsk regelverk er høyt prioritert. Av pågående regelverksprosesser i EU som Mattilsynet har prioritert høyest i 2013, er revisjon av kontrollforordningen og hygieneforordningene, utfyllende regelverk for matinformasjonsforordningen og ny lov om dyrevelferd. Med bakgrunn i at Mattilsynet bruker mye ressurser på internasjonalt arbeid, er det startet utvikling av en helhetlig og strategisk ramme for alle våre internasjonale aktiviteter.

I regelverksarbeidet ellers har Mattilsynet i 2013 lagt vekt på å forenkle regelverk og å forbedre prosessen med å utvikle regelverk. Brukerperspektivet står sentralt i dette arbeidet. Konkrete tiltak i 2013 har vært arbeid med «klart språk» og «regellesehjelp» og effektivisering av høringsprosessen ved å gjøre den mer nettbasert, og dermed mer åpen og tilgjengelig for alle.

Mattilsynet har utført flere tilsyn i 2013 enn året før. På de prioriterte områdene drikkevann, dyrevelferd og fiskehelse viser resultatene bedre regelverksetterlevelse. Også i 2013 har Mattilsynet arbeidet for å utvikle et mer enhetlig tilsyn. Konkrete tiltak i 2013 har vært knyttet til klagesaksbehandling, utvikling av målemetoder knyttet til enhetlighet, tilsynsskolen og gjennomføring av nasjonale tilsynsprosjekter.

Nye problemstillinger som kan plasseres under «globaliseringsshatten», som økt netthandel over landegrensene og internasjonal kriminalitet, gjør at arbeidet for å sikre forbrukerne trygg mat er komplekst. Matsvindel kom sterkt i fokus i 2013 som en følge av hestekjøttskandalen i EU. Produkter med hestekjøtt deklartert som storfekjøtt viste seg også å være importert til Norge. Mattilsynets undersøkelse her hjemme, viste at ingen norske produkter inneholdt hestekjøtt, men at det ble jukset med svinekjøtt i noen produkter merket storfe.

Det har vært en rekke mindre næringsmiddelbårne utbrudd av sykdom i løpet av året. I mange tilfeller kommer smitten fra importerte vegetabiliske næringsmidler. Påvisning av gule stafylokokker som har utviklet motstand mot flere typer antibiotika i svinebesetninger, har reist nye problemstillinger når det gjelder utveksling av smittestoffer mellom dyr og mennesker.

Det er få planteskadegjørere som har etablert seg i Norge sammenlignet med andre land. Mattilsynet følger med på utviklingen og har utredet hvordan tilsyn med planter kan utvikles og moderniseres, spesielt ved å bevisstgjøre bransjen og tydeliggjøre deres ansvar. Mattilsynet har gjennom samfunnsøkonomiske analyser sett på hvordan forvaltning av plantesykdommer skal være i fremtiden.

Norsk dyrehelse er god, men økt import av hunder fra land med dårligere dyrehelse enn Norge gir grunn til bekymring. Mattilsynet har arbeidet for å redusere risikoen forbundet med dette. En viktig satsing har vært å dokumentere helsestatusen på innførte hunder. Informasjonen fra undersøkelsen er lagt frem for Kommisjonen i Brussel og har ført til diskusjoner i EU om håndtering av gatehunder.

Det er fortsatt utfordringer knyttet til fiskehelse og lakselus. Resistens mot midlene for å behandle lakselus er et økende problem.

Et nasjonalt tilsynsprosjekt rettet mot foredling av hvitfisk har vist at mange virksomheter har problemer med å oppfylle krav knyttet til grunnleggende forhold som renhold, orden og hygiene.

Eksportverdien av norsk sjømat nådde en ny rekord i 2013. Mattilsynet utstedte omlag 47 000 attester for fisk og fiskevarer i 2013 på et varevolum som tilsvarer om lag halvparten av det totale eksportvolumet for norsk sjømat. Flere importland stiller særegne nasjonale krav til veterinær kontroll utover det som er nedfelt i internasjonale standarder. Særlig har dialogen med Russland, det største enkeltmarkedet for norsk fisk, krevd spesiell innsats. Mattilsynet har i løpet av året jobbet med en rekke tiltak for å effektivisere og utvikle prosessene knyttet til å utstede eksportattester. Et langsiktig mål er å kunne levere sjømatattester 24 timer i døgnet 7 dager i uken.

Dyrevelferd har også i 2013 stått sentralt i tilsynsarbeidet. Antall tilsyn med dyrevelferd har økt. Bekymringsmeldinger krever mye ressurser til oppfølging fra Mattilsynets distriktskontorer. Tilsynsaktiviteten opp mot pelsdyrnæringen er fortsatt høy. Mattilsynet har styrket samarbeidet med husdyrnæringen for å forebygge store dyretragedier.

Det har ikke vært hendelser i 2013 som har medført at Mattilsynet har satt nasjonal eller regional beredskapsstab. Mattilsynet har imidlertid arbeidet videre med å styrke beredskapsorganisasjonen. Alle funksjoner i Mattilsynet er nå aktivt involvert og beskrevet i beredskapsplanverket. For å styrke atomberedskapen har Mattilsynet og Strålevernet utarbeidet et forslag til strategi for forvaltning av radioaktivitet i fôr og næringsmidler.

Kommunikasjon er et viktig virkemiddel i Mattilsynets arbeid og Mattilsynet kommuniserer på flere måter og i ulike kanaler for å oppnå best mulig effekt. I februar 2013 lanserte Mattilsynet sine nye nettsider. Nettsidene skal bidra til dialog med brukerne og sikre effektiv oppgaveløsning for brukerne. Et eksempel på dette er «kjæledyrkalkulatoren», som er en hjelp til å finne frem i regelverk når en skal reise over landegrensen med kjæledyr. Mattilsynet skal være en tydelig samfunnsaktør, og grunnlaget ligger i solide, faglige analyser og beslutninger som kommuniseres aktivt. Mattilsynet jobber for å sette saker på dagsorden via media. Mattilsynets virksomhet ble omtalt i media oftere i 2013 enn året før.

IKT er en nødvendig forutsetning for å utvikle bedre og mer effektive tjenester. I 2013 ble det utviklet et målbilde for digitalisering av virksomheten. Mattilsynets tilsynssystem (MATS) står sentralt i etatens arbeid. Det arbeides kontinuerlig med å forbedre systemet. Målet er å legge til rette for at brukerne får løst oppgavene sine i systemet på enklest mulig måte.

Utvikling av ny strategi for perioden 2015-2020 har vært en viktig oppgave i 2013. I arbeidet med ny strategi er det lagt vekt på stor grad av involvering av ansatte. Parallelt med utviklingen av strategien for de neste årene har Mattilsynet jobbet med å styrke seg som en effektiv og fremtidsrettet organisasjon gjennom blant annet utvikling av ledere og medarbeidere, økt samhandling på tvers og tiltak for å sikre læring i organisasjonen.

1 Årets aktiviteter og resultater

1.1 Overordnet vurdering av effektmål

1.1.1 Sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann

Smittestoffer i maten forårsaker generelt lite sykdom i Norge. Vi har en lav forekomst av smittestoffer i næringsmidler og husdyr sammenliknet med mange andre europeiske land. Finland, Sverige og Island skiller seg ut og har samme gunstige situasjon som Norge.

Forekomsten av salmonella er fortsatt svært lav blant norske husdyr, men det er grunn til å følge med på om vår gunstige smittesituasjon for salmonella er i ferd med å endre seg. En viktig utfordring, ikke bare når det gjelder salmonella, er økt lovlig og ulovlig import av næringsmidler og dyr fra land der smittepresset er høyere.

Enkelte smittestoffer har etablert et reservoar blant norske husdyr. Disse representerer en risiko for smitte til mennesker. De viktigste smittestoffene er tarmpatogene E. coli hos sau, yersinia hos gris, toxoplasma hos sau og gris samt campylobacter hos storfe, sau, fjørfe og kjøledyr.

Gjennomgående produseres det drikkevann av god kvalitet i Norge, men transporten gjennom ledningsnettene fram til abonnentene er usikker. Kokevarsler på grunn av tarmbakterier i drikkevannet ble gitt ved enkelte vannverk. Totalt 37 hendelser på drikkevannsområdet ble loggført. Noe hadde sammenheng med flomeepisodene som rammet deler av landet.

Muggsopper produserer soppgifter som kan være skadelige for mennesker og dyr. En risikovurdering fra Vitenskapskomiteen for mattrygghet om mattrygghet relatert til mykotoksiner i korn ble publisert i april 2013. Rapporten konkluderer med at muggsopper av typen Fusarium er et problem i norsk kornproduksjon, og at barn risikerer å få i seg for mye av mykotoksinet DON gjennom inntak av brød og grøt.

I 2013 har det vært mye oppmersomhet om fremmedstoffer i mat, særlig knyttet til oppdrettslaks. Mattilsynet gjennomfører omfattende overvåkingsprogrammer for både fremmedstoffer og medisiner i norsk sjømat. Resultatene fra disse programmene viser ingen overskridelser av regelverkets grenseverdier.

Overvåkingsprogrammene for plantevernmidler viser få overskridelser av gjeldende grenseverdier. Norskproduserte vegetabler har færre funn enn importerte produkter.

1.1.2 Fremme god helse hos planter, fisk og landdyr

1.1.2.1 Fiskehelse

Innen oppdrett er det fortsatt utfordringer knyttet til fiskehelse og lakselus. Situasjonen rundt lakselus så ut til å være bedre enn på mange år da villsmolten vandret ut i mai og juni. Dette ble sett i sammenheng med lave vanntemperaturer og en vellykket våravlusning. Situasjonen senere på året har vist at resistens mot midlene for å behandle lakselus er et økende problem og at situasjonen lett kan forverre seg.

Antallet PD-utbrudd er betydelig redusert på Vestlandet og stabilt i Trøndelag og Møre og Romsdal. Det er knyttet betydelig spenning til om barrieren som er etablert ved fylkesgrensa mellom Sør- og Nord-Trøndelag er sterk nok til å hindre spredning nordover.

I 2013 var det ti utbrudd av Infeksiøs lakseanemi (ILA), hvorav åtte i Nordland, ett i Troms og ett i Sogn og Fjordane. Bekjempingen av utbruddene var vellykket.

Den smittsomme gjellesykdommen forårsaket av amøben *Neoparamoeba perurans* er nå påvist langs hele kysten opp til Sør-Trøndelag og har gitt til dels store problemer, spesielt i Rogaland og Hordaland. Det er behov for å kartlegge situasjonen i Norge for å vurdere om sykdommen bør listeføres.

1.1.2.2 Landdyrhelse

Den norske dyrehelsen er god. Sammenlignet med andre europeiske land er forekomsten av smittsomme sykdommer lav. Norge er imidlertid ikke skjermet for nye smittsomme sykdommer.

På tross av den gunstige situasjonen har vi i 2013 hatt tilfeller hvor det er påvist forekomst av resistente bakterier i husdyrbesetninger. Dette dreier seg om MRSA (multiresistente gule stafylokokker) og ESBL (resistensmekanismen extended spectrum betalactamase). Årsaken er sannsynligvis knyttet til utenlandsk arbeidshjelp og import av avlsdyr fra utlandet. De resistente bakteriene er ikke et problem i husdyrproduksjonen, men for humanhelsen. Mattilsynet har som første land i verden satt igang bekjempelse av MRSA ved hjelp av sanering. Når det gjelder ESBL har næringen satt i verk en rekke tiltak.

Det har vært en bekymringsfull utvikling når det gjelder import av gatehunder fra land som har en dårligere dyrehelse enn Norge. En undersøkelse gjennomført av Veterinærinstituttet på oppdrag av Mattilsynet viste at over 50 % av hundene som ble undersøkt hadde for lave titere etter vaksinasjon for rabies. For flere av hundene kunne man stille spørsmål ved om de i det hele tatt var vaksinert. Informasjonen fra undersøkelsen er lagt frem for Kommisjonen i Brussel og har ført til diskusjoner i EU om håndtering av gatehunder.

1.1.2.3 Plantehelse

Status for plante helse i Norge er god sammenlignet med mange andre europeiske land. Av de skadegjørere som den europeiske plante helseorganisasjonen EPPO har anbefalt sine medlemsland å ta forholdsregler mot, er det få som har etablert seg i Norge. Av 137 alvorlige skadegjørere, er det 12 som ved utgangen av 2013 er under bekjempelse i Norge. Situasjonen er dermed uendret sammenlignet med tidligere år.

Til tross for god status i Norge, er det utfordringer på enkelte områder. Vi registrerer at næringen ønsker enklere tilgang på importert plantemateriale. I 2013 har Mattilsynet gjennomført samfunnsøkonomiske analyser av alternative forvaltningsregimer for plantesykdommene heksekost og pærebrann. Bakgrunnen for analysene har vært å styrke det faglige grunnlaget for beslutninger om eventuelle endringer i importregelverket for frukttrær og hvordan disse sykdommene i framtiden bør forvaltes innenlands.

1.1.3 Fremme god dyrevelferd og respekt for dyr

Selv om dyrevelferden gjennomgående vurderes som god i Norge, er det det noen utfordringer og det er stor oppmerksomhet knyttet til området. Pelsdyrhold og hold av slaktekylling har også i 2013 hatt særlig oppmerksomhet i Mattilsynet.

Når det gjelder pelsdyrhold viser tallene fra tilsynet små endringer i forhold til 2012. De fleste dyreholdere i næringen oppfyller kravene i regelverket. Enkelte produsenter trekker imidlertid ned helhetsinntrykket ved stadige og til dels alvorlige brudd på regelverket.

Rovviltforliket fra 2011 er førende for Mattilsynets arbeid for å sikre dyrevelferden for småfe og tamrein på beite. Selv om det gjøres et betydelig arbeid var det også i 2013 svært store tap som følge av fredet rovvilt.

Tall for dødelighet under transport av dyr viser en svak nedgang, både for pattedyr og fjørfe. Dødelighet sier noe om dyrevelferd hos oppdrettsfisk. Mattilsynet har rettet søkelys mot kvalitet på settefisk som en av de viktigste årsakene til høy dødelighet hos oppdrettsfisk.

Det er fortsatt utfordringer knyttet til dyrevelferd hos reinsdyr. Mattilsynet hadde i 2013 særlig oppmerksomheten rettet mot situasjonen i områder med skrinne eller låste beiter.

Også i 2013 ble det avdekket alvorlige hendelser hvor dyr var utsatt for manglende stell og fôring. Mattilsynet har styrket samarbeidet med næringen for å forebygge at det inntreffer slike dyretragedier.

En stor del av bekymringsmeldingene som Mattilsynet mottar om dyrevelferd er knyttet til hold av kjæledyr og hest.

1.1.4 Fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele matproduksjonskjeden

I kjølvannet av hestekjøttskandalen i EU avdekket Mattilsynet at det i Norge har vært jukset med svinekjøtt i noen produkter. To av disse produktene var halalprodukter. Andre prosjekter som Mattilsynet har gjennomført, viser villedende merking og misvisende eller ulovlig bruk av ernærings- og helsepåstander knyttet til mange produkter.

Industriframstilt barnegrøt har en sentral plass i norske spedbarns kosthold. Prosjektet «Næringsstoffanalyser av utvalgte barnegrøter» ble ferdigstilt i 2013, og viste blant annet at det for 6 av 13 barnegrøter ikke var samsvar mellom innholdsdeklarasjonen og det analyserte innholdet av næringsstoffer.

En områdeanalyse om kosttilskudd ble ferdigstilt og publisert i 2013. Kosttilskudd kan inneholde helseskadelige legemidler uten at dette er merket på pakningen. Innholdet kan bare avdekkes gjennom analyser. Myndighetene kan ikke garantere for innholdet i produktene som tilbys, og det er derfor viktig at forbrukerne er bevisste på farene og hvilke produkter de kjøper.

1.1.5 Ivareta miljøvennlig produksjon

Innen fiskehelseforvaltningen har den viktigste miljøutfordringen vært å bekjempe lakselus og forebygge utvikling av resistens mot legemidler. Innen plantehelseforvaltningen har den viktigste miljøutfordringen vært å skjerme norsk skog og landskap mot nye skadegjørere. Rovviltforliket har lagt føringer for Mattilsynets forvaltning av dyrevelferd. Det vises til omtale av henholdsvis fiskehelse, plantehelse og dyrevelferd senere i rapporten.

Når det gjelder omsetning av plantevernmidler har det skjedd en dreining mot preparater med mindre helse- og miljørisiko.

1.2 Internasjonalt arbeid og regelverksutvikling

Regelverket Mattilsynet forvalter er sterkt preget av EØS-avtalen. I følge NOU 2012:2 står Mattilsynet for den kvantitativt største delen av arbeidet med gjennomføring av EU/EØS-regler. Arbeidet er krevende og preget av sterk styring, tidspress og faglige utfordringer. For å levere som forventet på EØS-arbeidet, har vi nedprioritert egeninitiert nasjonalt utredningsarbeid. EUs rettsakter er ofte kompliserte forordninger som skal gjennomføres som sådan i norsk rett. Mattilsynet har fokus på å gjøre innholdet i denne reguleringen lettere tilgjengelig for brukerne og har i samarbeid med Lovdata utarbeidet «regellesehjelp», som ble lansert i 2013. Dette er imidlertid kun et skritt på veien, fordi det er behov for mer veiledning.

Gjennomføringen av EØS-regelverk i norsk regelverk er høyt prioritert og det samme gjelder regelverksforenkling og nasjonalt regelverk innen områdene fiskehelse, dyrevelferd og drikkevann. I alt er det i 2013 fastsatt 171 forskrifter på Mattilsynets forvaltningsområde, hvorav 155 av disse gjennomfører EØS-forpliktelser, mens 16 er nasjonale forskrifter.

Mattilsynet jobber stadig for å forbedre rutiner. På Mattilsynets nye hjemmeside ble det lagt til rette for en effektivisert høringsprosess ved å gjøre den mer åpen og tilgjengelig for alle. Målet er å bidra til god kommunikasjon med næringsaktører, forbrukere og andre interessenter ved at alle dokumenter i en høringsprosess kan enkelt lastes ned. I 2013 ble 136 ulike regelverk publisert på mattilsynet.no. Det er også et mål at høringsinnspill løpende skal offentliggjøres på nettsidene og dette vil være på plass i begynnelsen av 2014.

Mattilsynet fikk høsten 2013 innvilget 60.000 kr fra DIFI til språkkonsulent for å utvikle enklere språk i vårt regelverk. Vi har prioritert de store revisjonene av dyreholdforskriftene og drikkevannsforskriften til språkverkstedene, og de oppleves som nyttige. Det kan være aktuelt å bruke egne ressurser på dette fremover.

Mattilsynet har også videreutviklet retningslinjene for konsekvensvurderinger relatert til enklere regelverk og forvaltning. Denne er utprøvd og ble lansert i desember 2013.

Mattilsynet startet i 2012 arbeid med å utrede behov for elektronisk saksbehandlervertøy for regelverksutviklingsarbeidet, for å lette og sikre god kvalitet på saksbehandlingen samt bidra til en mer effektiv og oversiktlig saksgang. I 2013 er det gjennomført et forprosjekt for å kartlegge og beskrive regelverksprosessen og utrede behov og kostnader/nytte som grunnlag for valg av systemløsning.

1.2.1 Internasjonalt arbeid i Mattilsynet

Mattilsynet har satt i gang arbeid med å utvikle en helhetlig og strategisk ramme for alle sine internasjonale aktiviteter og koordinerer dette med matdepartementenes arbeid med ny internasjonal plan for arbeidet på matområdet. Mattilsynet har gitt innspill om at det er viktig at planen tar utgangspunkt i overordnede mål og strategier, og at rolle- og arbeidsfordeling mellom departement og Mattilsynet rendyrkes mellom hhv funksjon som sekretariat for politisk ledelse for å sikre politiske prioriteringer og for faglige avklaringer/vinklinger. Viktige områder å få avklart er WTO/SPS/TBT¹, eksportrettet markedsarbeid og i hvilken grad Mattilsynet skal medvirke i og påvirke regelverksutviklingen i EU-rådet og Parlamentet. Mattilsynet forholder seg til gjeldende internasjonale plan, som sier at det er matdepartementene som skal forestå dette.

¹ Verdens handelsorganisasjon (WTO). Sanitary and Phytosanitary Measures (SPS). Technical Barriers to Trade (TBT).

1.2.2 EØS-relatert regelverksarbeid

1.2.2.1 Oppfølging av EØS-avtalen

Koordinering og godt forberedt deltakelse i internasjonale fora er en viktig og nødvendig forutsetning for å medvirke til et godt regelverk i tråd med norske interesser. Mattilsynet har forberedt og gjennomført ukentlige EØS-koordineringsmøter mellom Mattilsynet og matdepartementene. I tillegg til å bidra til en grundig og god saksforberedelse, fungerer møtene som diskusjon og forankring av norske posisjoner. Møtene bidrar til mer helhetlig og koordinert tilnærming til felles spørsmål som behandles i ulike grupper og komiteer. Mattilsynet er opptatt av å forbedre arbeidet gjennom notater som oversendes umiddelbart til departementenes møtedeltagere etter møtets slutt.

Det har vært stor aktivitet i Brussel i 2013. Mattilsynet har deltatt på 220 møter i EU.

Antall møter i EU	2009	2010	2011	2012	2013
1. tertial	62	64	82	93	72
2. tertial	56	51	67	74	54
3. tertial	79	87	99	80	94
Sum:	197	201	223	247	220

Tabell 1 Oversikt utvikling av møteomfang i EU.

1.2.2.2 Regelverksprosesser i EU som Mattilsynet har prioritert høyest i 2013

Totalrevisjon av kontrollforordningen

Mattilsynet følger revisjon av kontrollforordningen tett og har jobbet med å forberede endringene som forventes. Kontrollforordningen som styringsverktøy har vært vektlagt i arbeidet. Forslagene til nye finansieringsbestemmelser for offentlig kontroll er løftet frem i et eget EØS-notat og diskutert med matdepartementene. Kommisjonens forslag til ny kontrollforordning forelå 6. mai 2013, og diskuteres nå i Rådet og Parlamentet. Det forventes at kontrollforordningen vil tre i kraft i EU først i 2016.

Revisjonen av hygieneforordningene

Hygieneregelverket er et sentralt regelverk, som er i stadig endring, og kjennetegnes derfor av høy møteaktivitet. I år har det vært til dels kompliserte saker som har involvert mange i Mattilsynet:

- *Kjøttkontrollen:* I 2013 har modernisering av kontroll med svine- og fjørfeslakt blitt behandlet. Implementering av regelverk for å redusere trikinkontrollen på slakteri vil bli slutført i 2014. Informasjonsmøter om dette har vært avholdt med næringen. De-kontaminering av slakteskrotter har skapt mye diskusjon.
- *Spirer:* Det har blitt laget forskrifter med strengere regulering av spirer, for å hindre alvorlige sykdomsutbrudd.
- *Sjømat:* Hygieniske spørsmål i tilknytning til produksjon av sjømat fortsetter. Kommisjonen har nedsatt en arbeidsgruppe med begrenset deltagelse for å diskutere flere problemstillinger knyttet til produksjon av muslinger. Problemstillingene søkes sett i sammenheng med den nasjonale forvaltningen av muslinger. Mattilsynet vurderer blant annet om det er behov for, og om det er rettslig adgang til, å utarbeide en nasjonal forskrift for musling-forvaltningen. FVO offentliggjorde en rapport i juni 2013 etter inspeksjon i Danmark. Denne ga ikke den rettslige avklaringen som forventet.

Kommisjonen arbeider fortsatt med fremtidige forslag til endringer i hygienepakken med co-decision (ordinary procedure) som skal oversendes til råd og parlament.

Utfyllende regelverk – matinformasjonsforordningen

Utkast til gjennomføringsforskrift av matinformasjonsforordningen er oversendt Helse- og omsorgsdepartementet for fastsettelse. I påvente av fastsettelse har Mattilsynet gitt næringen beskjed om at forordningen kan brukes sånn som den er, såfremt den følges som den er. Det betyr i praksis at gjeldende regelverk ikke følges og at Mattilsynet ikke prioriterer

tilsyn med «gamle» bestemmelser. Dette i motsetning til «hygienepakken» som man ventet på i 6 år.

Mattilsynet deltar nå i arbeidsgrupper under EU-kommisjonen som diskuterer utfyllende regelverk vedrørende opprinnelsesmerking, uemballerte næringsmidler og allergimerking hvor det fortsatt er mange uavklarte problemstillinger.

Ny dyrehelselov

Mattilsynet prioriterte arbeidet med ny dyrehelselov høyt mens regelverket ble diskutert i Kommisjonen, og har i prosessen opprettholdt en god og åpen dialog med næringene. Det har vært lagt vekt på å gi konstruktive innspill som vil gjøre det mulig for Norge å opprettholde og videreføre vår gode dyrehelsestatus. Dyrehelseloven skal ta opp i seg gjeldende regler i fiskehelsedirektivet. Forutsetning var at dette skulle skje uten særlige materielle endringer av fiskehelsereguleringen. Vi har arbeidet for å unngå utilsiktede endringer og er så langt fornøyd med resultatet. Vi har særlig fulgt opp forslaget om endringer i kategoriseringen for liste 2-sykdommer. Dyrehelseloven ble i mai 2013 oversendt Rådet og Parlamentet, og Mattilsynet må nå sette seg inn i det nye forslaget og avklare hvordan jobben videre skal organiseres. Norge deltar i et uformelt nettverk med medlemsland med særlig interesse for fiskehelse, der hensikten er å spille inn omforente tekstforslag til arbeidet i Råd og Parlament. Dette gir Norge en svært god mulighet til å kunne følge med på og påvirke det videre arbeidet med dyrehelseloven. Nettverket har etterhvert fått tilslutning fra flere land og også begynt å diskutere landdyrhelse.

Ny forskrift om animalske biprodukter

Nytt regelverk for animalske biprodukter trådte i kraft i EU i 2011. Det er siden supplert med endringsforordninger hvor de fleste blir implementert samtidig med hovedforordningene. Forslag til forskrift om animalske biprodukter er slutført og oversendt departementene for fastsettelse. Forordningene er imidlertid ikke tatt inn i EØS-avtalen ennå. Mulighetene for å ha nasjonale bestemmelser i regelverket er benyttet, forslag til slike bestemmelser er hørt hos næringene.

Ny lov om såvare og annet reproduktivt materiale

Basert på kommisjonens utkast til ny lov om såvare har Mattilsynet oppdatert EØS-notatbasen og skrevet foreløpig posisjonsnotat. Vi har startet arbeidet med å se på hvilke konsekvenser den nye såvareloven medfører. Det legges opp til at bransjen blir tillagt større ansvar, bl.a. får de selv ansvar for sertifisering. Det legges også til rette for større plantemangfold og bevaring av plantegenetiske ressurser. Bransjen har vært positive til de foreslåtte endringene.

Ny gjødselvarerforordning

Arbeidet med ny forordning er viktig for å sikre kvaliteten på råvarer og ferdige gjødselprodukt. Gjødselvarer med dårlig kvalitet eller uheldige egenskaper kan senere i kjeden gi utfordringer både med tanke på helse og miljø. Kommisjonen jobber fortsatt med konsekvensvurderinger og utkast til nytt regelverk på bakgrunn av arbeidet gjort i ad-hoc gruppene som Mattilsynet har deltatt aktivt i. Mattilsynet har hatt et løpende samarbeid med de nordiske landene på dette området, og har hatt møter for å se på felles nordiske vurderinger.

Ny forordning for spesielle ernæringsmessige produkter

Ny forordning om mat for spesifikke grupper er vedtatt i EU. Forslag til norsk gjennomføringsforskrift har vært til høring og ligger i Helse og omsorgsdepartementet for fastsettelse. EU-kommisjonen har startet arbeidet med å utarbeide detaljert regelverk på særskilte områder. Mattilsynet deltar i arbeidet og følger opp problemstillinger av særlig viktighet for Norge.

Ferdigstille ny forsøksdyrforskrift, som implementerer EU-direktivet om bruk av dyr til vitenskapelige formål

Mattilsynet fikk mange konstruktive innspill i høringen om ny forsøksdyrforskrift høsten 2012, og flere av dem er tatt til følge i utkastet som ble sendt Landbruks- og matdepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet den 8. mai 2013 for fastsettelse. Forskriften legger større vekt på dyrevelferdsaspektet ved bruk av forsøksdyr enn dagens forskrift. Enkelte nye krav i forsøksdyrdirektivet innebærer økte utgifter for myndighetene. Før direktivet kan tas inn i EØS-avtalen, må det derfor legges frem for Stortinget, noe som ventelig vil skje våren 2014.

Implementere ny forskrift om godkjenning og bruk av plantevernmidler

Mattilsynet har vært i løpende dialog med Landbruks- og matdepartementet om regelverket. Regelverket er fortsatt til politisk vurdering. På oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet har Mattilsynet levert en oppdatert konsekvensvurdering om ressursbehov ved implementering og et forslag til tilpasningstekster. Det arbeides fortsatt med forslag til de endelige gebyrstørrelsene. På grunn av endringer i EU-regelverket er forslag til endringer i den nye, ikke-fastsatte, forskrift om plantevernmidler sendt på høring to ganger i 2013. Mattilsynet har skrevet et stort antall EØS-notater på området i 2013. Det er nå over 120 EØS-notater som omhandler EUs nye regelverk publisert i EØS-notatdatabasen.

Implementere EUs nye forordninger på økologiområdet

Det pågår en prosess for implementering av EUs nye forordninger på økologiområdet. Saken ligger fortsatt hos EUs utenriksstjeneste og EFTA-landene, hvor det forhandles om tilpasningstekster. Det er fremdrift i forhandlingene, men det er ennå uvisst hvor lang tid dette vil ta. Alle EØS-notater er oppdatert, og alle aktuelle rettsaker som er i denne prosessen for implementering har vært sendt til høring.

Nye arbeider i EU

- *Påstander for urter, nytt regelverk:* Det har vært innledende møteaktivitet i EU, men arbeidet har ikke kommet ordentlig i gang. Mattilsynet har fulgt med og arbeider ut fra vår foreløpige posisjon. På grunn av manglende initiativ fra EU sentralt samarbeider nå flere EU-land om å utarbeide felles nasjonale regelverk. Norge har støttet dette initiativet og Mattilsynet følger aktivt med i arbeidet. Dette er et komplisert og stort område hvor det er svært nyttig at ulike land samarbeider.
- *Medisinfôr:* Arbeidet er ikke kommet i gang i EU. Mattilsynet har arbeidet med å utarbeide norsk posisjon og forberede oss på arbeidet som nå antas vil igangsettes i EU våren 2014.

1.2.3 Deltakelse i Codex Alimentarius, OIE, IPPC og OIV

Mattilsynet koordinerer Norges arbeid i Codex (næringsmidler), OIE (dyrehelse) og IPPC (plantehelse) og videreutvikler samarbeidet med EU og andre alliansepartnere for å utvikle en strategisk tilnærming og ivareta norske interesser.

1.2.3.1 Codex Alimentarius

Mattilsynet har i samarbeid med matdepartementene prioritert norsk deltakelse i Codex i særlig viktige saker for Norge. I tillegg til Codex kommisjonsmøtet, deltok vi i elleve Codex-komiteemøter i 2013. Disse sakene har vi sett på som særlig viktig:

Økologisk akvakultur

Akvakultur er omfattet av en standard utarbeidet av Fiskekomiteen. Det har vært viktig for oss å sørge for at de økologiske kravene utelukkende er tilleggskrav til akvakulturstandarden. Utkastet til ny standard for økologisk akvakultur fremstår fortsatt som svært uferdig, og vil bli behandlet på neste møte i merkekomiteen.

Grenseverdier for DON

Mattilsynet er opptatt av at grenseverdier for DON i korn, kornprodukter og barnemat må være lavere enn for annen mat. Forslaget om fastsettelse av grenseverdi som ble lagt frem for Kommissjonsmøtet var for høyt, jf. VKM²s risikovurdering av mykotoksiner i korn. Etter iherdig arbeid klarte vi å forhindre at de foreslåtte grenseverdiene ble vedtatt. Saken er sendt tilbake til kontaminantkomiteen for ytterligere vurdering.

Håndtering av stoffer som mangler ADI (akseptabelt daglig inntak).

Det er reist spørsmål om hvordan Codex skal håndtere stoffer som mangler en ADI og som JECFA (Joint FAO/WHO Expert Committee on Food Additives) har vurdert som helsefarlige. Det ble vedtatt en anbefaling om ikke å bruke disse stoffene. USA og flere andre land reserverte seg mot vedtaket. Mattilsynet anser det som sannsynlig at spørsmålet om Codex skal gi en slik anbefaling vil bli lagt frem på neste Codex Kommissjonsmøte.

Berikning av næringstette matvarer

I ernæringskomiteen har det vært viktig for oss å jobbe for at det ikke skal være tillatt å berike næringstette matvarer, som f.eks. potetgull og drops.

Kvikksølv i fisk

Norge ledet arbeidet i CCCF (Kontaminantkomiteen) med å lage et diskusjonsnotat om hvordan eksisterende grenseverdier for kvikksølv i fisk, skal håndteres. På siste sesjon (april) ble Japan chair og Norge co-chair for videre oppfølging, særlig knyttet til datainnsamling.

I tillegg til deltagelse i Codex-komiteemøter utfører Mattilsynet et løpende arbeid i 20 elektroniske arbeidsgrupper, og vi har sendt inn en rekke skriftlige innspill.

Påvirkningsmulighetene våre er aller størst tidlig i prosessen, og det er grunnen til at deltakelse i elektroniske arbeidsgrupper er prioritert.

1.2.3.2 Verdens dyrehelseorganisasjon (OIE)

Mattilsynet har besvart høringene på landdyrkoden og fiskekoden på vanlig måte.

Landdyrkoden inneholdt forslag om å fjerne en rekke sykdommer fra listen over rapporteringspliktige sykdommer. Norge mente at flere av sykdommene kvalifiserte for fortsatt listeføring (skrapesyke, paratuberkulose og bovint leukose), og ba OIE om å tilnærme seg endringene litt saktere, med bruk av ekspertgrupper på de enkelte sykdommene. Anmodningen ble tatt til følge.

Når det gjelder fiskekoden, har vi gått imot et forslag om å listeføre ikke-patogent ILA virus (HPR-0). En slik listeføring vil gi en ny tilnærming til begrepet «sykdom» og kan lett utnyttes handelshindrende. I tillegg er det spilt inn behov for mer ressurser til arbeidet med akvatiske sykdommer i regi av OIE.

Under OIE generalforsamling i mai var Norge aktiv i møtet og godt koordinert med EU. I spørsmålet om definisjon av HPR-0 som ILA ble vi likevel stående alene med vår motstand. De andre viktigste sakene for oss var å beholde henvisning til «smerte» ved avlivning av fisk og å inkludere forebyggende tiltak mot sykdom som en del av «prudent use» (forsvarlig bruk) av antibiotika. Teksten om HPR-0 ble vedtatt mot Norges stemme, mens innspillene om avlivning og «prudent use» ble tatt med i det videre arbeidet. I saken om «prudent use» var vi koordinert med både EU og de afrikanske landene, et eksempel på at koordinering mellom grupper av land blir stadig viktigere. Norge fremmet også et forslag om bedre arbeidsfordeling og økt kapasitet i OIEs faste komiteer for å kunne møte behovet innen fiskehelseområdet. Forslaget ble godt mottatt, men var ikke oppe til diskusjon.

² Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM)

Det reviderte kapittelet om trikiner ble vedtatt på generalforsamlingen. Vedtakelse av dette OIE-kapittelet var en viktig forutsetning for å ferdigstille arbeidet med Codex sitt veiledningsdokument for risikobasert kontroll med zoonotiske parasitter i kjøtt.

Mattilsynet har deltatt aktivt i Task Force for koordinering av Europa-regionen i OIE.

Mattilsynet deltok på konferansen for Amerika-regionen om dyrevelferd og handel i Uruguay og holdt et innlegg om fiskevelferd og handel. Innlegget ble godt mottatt. I desember deltok Mattilsynet som observatør i etableringsmøtet for Animal Welfare Platform for Europa-regionen. Målet for plattformen er å bidra til utjevning av de store forskjellene innen dyrevelferdsområdet mellom de 53 landene i regionen.

1.2.3.3 Verdens plantehelseorganisasjon (IPPC)

Sammen med Landbruks- og matdepartementet deltok Mattilsynet på møtet i kommisjonen for plantehelsetiltak (CPM) under IPPC. CPM vedtok revisjoner av to internasjonale plantesanitære standarder. I standarden for risikoanalyse for karanteneskadegjørere (ISPM 11) ble det tatt inn retningslinjer for analyse av planter som er potensielle planteskadegjørere. I ISPM 15 om treemballasje ble det gitt nærmere retningslinjer for gjennomføring av tradisjonell varmebehandling av tre, i tillegg til at dielektrisk oppvarming ble godkjent som en behandlingsmetode.

CPM diskuterte et utkast til plantesanitær standard for containere som benyttes i internasjonal skipstrafikk. Utkastet ble senere i 2013 sendt på en første runde med internasjonal høring for å innhente berørte parters syn. Sammen med andre europeiske land støttet Mattilsynet på vegne av Norge et innspill fra EPPO (European and Mediterranean Plant Protection Organization). Innspillet går ut på at før CPM går videre med å utvikle en egen plantesanitær standard for formålet, bør CPM arbeide for økt oppmerksomhet rundt den risikoen for plantehelse og miljø som ikke-rengjorte containere kan utgjøre, samt for at tiltak for å sikre rene containere blir innarbeidet i industriens egne retningslinjer. Videre ble det bedt om at IPPC utviklet et samarbeid med OIE og CBD (konvensjonen om biologisk mangfold) på området.

Av andre IPPC-standarder som er under utvikling, har Mattilsynet blant annet gitt innspill til utkast til en standard for internasjonal handel med tømmer og trevirke, og har ellers deltatt i det arbeidet som EPPO gjør med koordinering av det europeiske arbeidet i forhold til IPPC og CPM. En ekspert fra Mattilsynet er også fast medlem i CPMs standardkomite.

Mattilsynet representerte Norge på EPPOs rådsmøte, der det blant annet ble vedtatt kontrollstandarder for tre arter skadeinsekter som truer skog og grøntmiljø i Europa. Etter mange års utredning konkluderte EPPOs rådsmøte også med å anbefale risikoutsatte land om å treffe plantesanitære tiltak mot introduksjon og spredning av *Phytophthora ramorum*.

1.2.4 Arbeid i regi av Europarådet

Mattilsynet deltar i Europarådets arbeid med kosmetikk og matkontaktmaterialer. Europarådets arbeid supplerer EUs arbeid på disse områdene og bidrar til at flere problemstillinger diskuteres og settes på dagsorden for å finne felles løsninger. Arbeidet er svært nyttig for Norge. I arbeidsgruppen for kosmetikk er det blant annet fokus på laboratoriesamarbeid, tatoveringsprodukter og azolsoppmidler (legemiddelstoffer). I arbeidsgruppen for matkontaktmaterialer arbeides det med resolusjoner om metaller og legeringer og trykkfarger.

Det er ikke kommet signaler om at Europarådets arbeid med dyrevelferd blir gjenopptatt.

1.2.5 Oppfølging av WHO/UNECE³s protokoll om vann og helse

Arbeidet med å utarbeide nasjonale mål for vann og helse i tråd med kravene i Protokoll for vann og helse ble foreløpig avsluttet ved at forslaget ble oversendt Helse- og omsorgsdepartementet før sommerferien. Forslag til oppfølgende nasjonale strakstiltak knyttet til forslåtte budsjettmidler for 2014 på 15 mill. kr ble oversendt på høsten. De nasjonale målene ble imidlertid ikke behandlet av regjeringen i 2013 slik som forventet. Vi har i tillegg bistått HOD med å rapportere i henhold til kravene i Protokoll for vann og helse.

1.2.6 Nordisk samarbeid

Mattilsynet følger arbeidet i de tre arbeidsgruppene under Nordisk ministerråd.

I NMF (arbeidsgruppen for matforvaltning og forbrukerinformasjon) har Mattilsynet hatt ansvaret for å arrangere den årlige juristkonferansen. Konferansen ble avholdt på Island høsten 2013. Hovedtemaet var utforming, struktur og klart regelverk. Konferansen ble godt mottatt.

Ny arbeidsplan for NMKT (arbeidsgruppen for kosthold, mat og toksikologi) ble vedtatt våren 2013. Norge leder et prosjekt vedrørende matkontaktmaterialer, deltar i et prosjekt vedrørende biomarkører og i flere prosjekter som skal igangsettes i forbindelse med markering av 5-årsjubileumet for nøkkelhullsordningen høsten 2014. Arbeidet er i tråd med nasjonale prioriteringer.

Mattilsynet har leder- og sekretærfunksjonen i NMDD (arbeidsgruppen for mikrobiologi, dyrehelse og dyrevelferd). Dette gir oss god påvirkning av gruppens arbeid. Vi har også ledet et pilotprosjekt betalt av NMDD for å følge opp EUs dyrevelferdsstrategi. Prosjektet har identifisert områder av særlig nordisk interesse som er egnet for videre arbeid i kommende prosjekter. Nordisk-baltisk beredskapssamarbeid videreføres under islandsk ledelse og er også viktig for Norge.

Mattilsynet deltar i ett av delprosjektene i EK-FJLS (Nordisk ministerråd for fiskeri, jordbruk, næringsmidler og skogbruk) prosjekt om matsvinn.

Mattilsynet har i samarbeid med Debio vært vertskap for årets nordisk-baltiske møte på økologiområdet. 35 representanter fra kontrollinstanser og aktuelle myndighetsorganer i Island, Finland, Danmark, Sverige, Estland, Latvia, Litauen og Norge deltok.

Etablering av et Nordisk-Baltisk nettverk innen drikkevann og arbeid med Protokoll for vann og helse, var tema for et 2-dagers møte i Uppsala høsten 2013. HOD, som også var med på møtet, sa seg villig til å komme med forslag til mandat for nettverket, samt et stedsvalg for neste møte.

1.2.7 Bistand

Mattilsynet har siden 2011 deltatt i internasjonalt utviklingsarbeid på sjømatområdet. Deltakelsen er forankret i «Rammeavtale mellom Direktoratet for utviklingssamarbeid, Fiskeridirektoratet, Havforskningsinstituttet, Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning, Veterinærinstituttet og Mattilsynet» og omfatter rådgivning innen fiskeri, akvakultur og akvatisk miljø. Avtalen ble inngått for å gi Norad tilgang på fagkompetanse på sjømatområdet. Mattilsynets bidrag har vært knyttet til flere prosjekter, blant annet i Malaysia og Sri Lanka og workshops i Indonesia og Mauritius. Erfaringer med dette bistandsarbeidet vil bli gjennomgått med sikte på en eventuell forlengelse av rammeavtalen.

³ United Nations Economic Commission for Europe

1.2.8 Nasjonalt regelverk

1.2.8.1 Regelverksforenkling

Når det utvikles nasjonalt regelverk, har vi større valgfrihet enn ved gjennomføring av EØS-regelverk i norsk rett. Mattilsynet gjorde en kartlegging i 2009 som har vært fulgt opp de senere årene ved å oppheve og forenkle en del forskrifter. Dette forenklingsarbeidet har nå gått inn i vårt løpende arbeid med å oppdatere og forbedre forskriftsverket.

Mattilsynet legger særlig vekt på å klargjøre og forenkle regelverket, unngå unødige byrder og legge til rette for effektivt tilsyn. Det er behov for å gjennomgå regelverket på flere områder. Reguleringen av ulike typer kjemiske stoffer i matforvaltningen kartlegges for å synliggjøre likheter og forskjeller i valget av reguleringsteknikk. Dette vil gi et bredere grunnlag for å ta stilling til hvordan reguleringen blir mest effektiv og brukervennlig. Det er laget tema-ark for tre områder; plantevernmidler, legemiddelrester og gjødsel. Kartleggingen er selvinitiert og har dessverre måttet vike for andre tidkrevende oppgaver. Blant annet har oppgaver knyttet til Nordisk arbeid og viktige saksforberedelser til to Codex-møter gjort det vanskelig å holde den opprinnelige planen.

I arbeidet med å utrede kompetansekrav for næringsmiddelvirksomheter og for hold av produksjonsdyr har Mattilsynet arbeidet med hvordan kompetansekrav bør utformes, om det bør stilles krav om formell kompetanse, og eventuelt hva slags krav. Arbeidet med kompetansekrav for hold av produksjonsdyr er påbegynt sammen med gjennomgangen av holdforskriftene. Når det gjelder kompetansekrav for næringsmiddelvirksomheter tas det sikte på å ferdigstille et beslutningsnotat i 2014.

Arbeidet med hold- og velferdsforskriftene for produksjonsdyr og ny forskrift om legemiddelbruk inneholder viktige elementer av regelrydding. Det samme gjelder forskrift om inngrep på dyr, som ligger i Nærings- og firskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet for klarering, og forskrift om omsetning og midlertidig hold av dyr, som ligger i ovennevnte departementer for fastsettelse etter høring.

Arbeidet med å rydde og modernisere alt regelverk for salmonella, både nasjonale bestemmelser og EØS-regelverk, er påbegynt. Det er laget en oversikt over samtlige forskrifter, garantier, instruksjoner og OK-programmer på området. Det er avdekket flere utfordringer og vanskelige tolkningsspørsmål i det omfattende regelverket. Det er behov for å arbeide videre med denne utredningen i 2014.

Områdene drikkevann, fiskehelse og dyrevelferd har vært prioritert. Innenfor disse områdene har følgende regelverksutviklingsarbeid hatt høy prioritet:

Drikkevannforskriften

Drikkevannsforskriften revideres, og arbeidet er delt inn i flere faser. Første fase med kartlegging av hvordan dagens regelverk fungerer ble avsluttet i 2011. I andre fase ble forskriften delt inn i ni faglige temaer, hvor det ble utarbeidet beslutningsnotater for hvert av disse temaene. For tre av de ni temaene forventes det mer omfattende konsekvenser for enkelte av endringsforslagene. Temaene kompetansekrav, godkjenning og vannbehandlingskjemikalier ble utredet ved hjelp av Mattilsynets nye retningslinje for konsekvensutredninger. De ni beslutningsnotatene ble ferdigstilt i juni 2013. Høsten 2013 ble beslutningsnotatene klarert internt og deretter lagt ut på Mattilsynets nettsider for en tidlig høring av regelverksendringene. Mattilsynet er i dialog med Norsk vann som skal gi innspill til notatene i begynnelsen av 2014. Parallelt med denne tidlige høringen startet tredje fase av revideringsarbeidet, hvor utkastet skal utformes til nye paragrafer i ny forskrift.

Smittesikker transport av fisk

På oppdrag fra Fiskeri og kystdepartement (nå Nærings- og fiskeridepartementet) er det utarbeidet et forskriftsutkast med krav til desinfeksjon av inntaksvann til og utløpsvann fra brønnbåter, og elektronisk overvåking av brønnbåtenes reiserute og lukking/åpning av ventiler for utskifting av brønnvannet. Forskrift er oversendt Nærings- og fiskeridepartementet til fastsettelse etter høring, og den vil være et viktig virkemiddel for å begrense smittespredning i akvakulturnæringen.

Oppdrett av ferskvannsfisk

Mattilsynet har gitt Vitenskapskomiteen for mattrygghet, VKM, i oppdrag å foreta en risikovurdering av fiskevelferds- og fiskehelsemessige spørsmål ved merdbasert oppdrett i ferskvann og ved landbasert oppdrett med avrenning til ferskvann. Formålet er å vurdere endringer i fiskehelseregulverket for å fjerne unødvendige begrensninger for slik næringsvirksomhet.

Fiskekvalitet

Revidert forskrift om kvalitet på fisk og fiskevarer ble kunngjort i mai 2013 og trådte i kraft 1. september 2013. Den gamle fiskekvalitetsforskriften har gjennomgått en betydelig revidering og forenkling og er blitt mer brukervennlig. Blant annet er alle hygienebestemmelser fjernet fra forskrift, mens bestemmelsene om merkekrav for fiskeprodukter er tatt inn.

Industrielt fremstilte transfettsyrer i matvarer

På oppdrag fra Helse og omsorgsdepartementet er det utarbeidet et forskriftsutkast om en øvre grense for innholdet av industrielt fremstilte transfettsyrer i matvarer på det norske markedet. Grensen er satt til 2 g pr. 100 g fett, noe som tilsvarer grensen i andre EU-land som har slik regulering. Forskrift har vært til høring og ligger nå i Helse og omsorgsdepartement til vurdering.

Hold- og velferdsforskriftene for produksjonsdyr

Det er nedsatt en intern arbeidsgruppe for å oppgradere og harmonisere forskriftene. Gruppen har innhentet innspill fra egen etat, næringen og andre interessenter og tar sikte på å legge frem et forskriftsutkast i løpet av første halvår 2014. Et viktig resultat av arbeidet vil være regelrydding og harmonisering på tvers av dyrearter.

Økologisk tamrein

Mattilsynet har etter oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet levert en utredning om mulighetene for å etablere et nasjonalt regelverk for økologisk tamreinproduksjon. I arbeidet ble det etablert en referansegruppe bestående av Mattilsynets region – og distriktskontorer, Debio og næringsaktører. Flere av kravene i regelverk for økologisk produksjon er allerede tilfredsstilt. En del detaljerte krav i økologiregelverket må likevel tilpasses og videre dokumenteres dersom man skal starte med økologisk tamreinproduksjon.

Overtredelsesgebyr for brudd på dyrevelferdsloven

Forslag til forskrift ble oversendt Landbruks- og matdepartement og Fiskeri- og kystdepartementet i juni 2013. Forskrift er ikke fastsatt. Mattilsynet mener at denne sanksjonsformen vil være et viktig virkemiddel for å fremme etterlevelse av dyrevelferdsloven. Forskriften skal bidra til at Mattilsynet kan bruke overtredelsesgebyr ved overtredelser av dyrevelferdsloven på en måte som ivaretar forutsigbarhet og rettssikkerhet.

Organisk gjødsel

Mattilsynet har utarbeidet forslag til ny revidert produktforskrift for organisk gjødsel på bakgrunn av forurensningsproblematikk og arbeidet med et felles EU-regelverk på området. Dette forslaget er oversendt Landbruks- og matdepartementet. Det arbeides fortsatt med å få en bedre overgang fra Miljødirektoratets avfallsregelverk til produktforskriften, og Mattilsynet

har tatt initiativ til ytterligere samarbeid med Miljødirektoratet. Vi samarbeider også med Miljødirektoratet i utarbeidelse av nytt forslag til bruksforskrift for gjødsel.

Ammoniumnitrat, gjødsel med høyt nitrogeninnhold

Mattilsynet og DSB har sett behov for å endre bestemmelsene om ammoniumnitrat med høyt nitrogeninnhold i gjødsselforskriftene. Det arbeides med utkast til endringer.

Radioaktivitet

Et dokument med forslag til strategi for det videre arbeidet for å modernisere regelverket om radioaktivitet ble levert Helse- og omsorgsdepartementet i februar 2013. Et utkast til ny forskrift om radioaktivitet i mat og fôr og en relativt omfattende konsekvensvurdering er påbegynt og vil bli ferdigstilt i 2014. Det er påbegynt en bestilling til VKM om å vurdere risikoen ved endringer i eksisterende grenseverdier. I september ble det gjennomført en større øvelse på radioaktivitetsområdet og da ble forskriftsutkastet testet. Ellers er det avholdt flere konferanser/samlinger/møter både nasjonalt og internasjonalt på området i 2013.

Antimikrobiell resistens

Mattilsynet har deltatt i en tverrsektoriell arbeidsgruppe som ble nedsatt av Landbruks- og matdepartementet, Helse- og omsorgsdepartement, Fiskeri- og kystdepartement og Miljøverndepartement. Arbeidsgruppen, med eksperter fra human- og veterinærsiden, har utarbeidet første rapportutkast som oppsummerer det som i dag er kjent kunnskap innen antimikrobiell resistens, inkludert identifisering av kunnskapshull og mulige virkemidler. Rapporten vil foreligge i begynnelsen av 2014. Hensikten er å styrke og prioritere felles innsats mot antimikrobiell resistens framover, og å foreslå evt. relevante tiltak.

Mattilsynet har i løpet av 2013 vært en aktiv bidragsyter også i nordisk sammenheng. Videre deltar vi i det pågående arbeidet i EU med å lage et mer omfattende regelverk for kartlegging av antimikrobiell resistens.

Import av plantemateriale

Mattilsynets etatsrevisjon, som ble gjennomført i 2012, avdekket at dagens praktisering av importbestemmelsene i forskrift medfører at Mattilsynet ikke får god nok oversikt over import av plantemateriale. Regelverksarbeidet har spesielt fokusert på å klargjøre plikter og ansvarsforhold ved import. Den nasjonale praksisen med at flere importører importerer varer på samme sunnhetssertifikat har vært spesielt vurdert. Det har vært arbeidet med ulike løsningsalternativer og kriterier som skal legges til grunn ved vurderingen av disse. Disse spørsmålene har vært drøftet i møter med næringen.

Innførsel og hold av eksotiske dyr

Forslag til høring av forskriftsendring, med «positivliste» over herptiler, ble oversendt Landbruks- og matdepartementet i februar 2013 for klarering. Listen var basert på et langvarig og grundig arbeid, blant annet basert på en risikorapport fra VKM og god dialog med Direktoratet for naturforvaltning. Arbeidet ble utført etter oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet. Landbruks- og matdepartementet har bestemt at det ikke skal fastsettes en positivliste.

”Legemiddelstoffer” i næringsmidler og kosmetikk

Arbeidet med å opprettholde samme beskyttelsesnivå for norske forbrukere med hensyn til farmakologisk aktive stoffer i kosmetikk er i rute. Lister over aktuelle stoffer med Mattilsynets vurderinger ble publisert i juli 2013. Tilbakemeldingen fra bransjen er at de ønsker å følge Mattilsynets vurderinger og anbefalinger, som i så fall opprettholder eksisterende beskyttelsesnivå for forbrukerne. Utredningen med hensyn til en eventuell særnorsk regulering av tilsetning av andre stoffer i næringsmidler ble ferdigstilt høsten 2013. Mattilsynet vil sende over sin anbefaling til Helse- og omsorgsdepartementet 1. tertial 2014.

Legemiddelbruk

Arbeidet med å ferdigstille ny forskrift om legemiddelbruk, med særlig fokus på tilføring av legemidler til dyr utført av andre enn veterinær og fiskehelsebiolog, fortsetter i god dialog med aktuelle interessenter og nærmer seg ferdigstilling av et høringsutkast.

Akvatiske dyr på nasjonal sykelliste

Arbeidet med å gjennomgå kriterier for oppføring av sykdommer hos akvatiske dyr på nasjonal sykelliste er utsatt til 2014 av ressurs hensyn.

Nøkkelhullforskriften

Mattilsynet leder det nordiske arbeidet med å revidere nøkkelhullforskriften. Det har vært flere nordiske møter med til dels vanskelige og utfordrende diskusjoner. De nordiske næringsaktørene er også viktige å lytte til og vi har hatt fellesmøter mellom myndighetene og næringsaktører i Norden. Et forslag til revidert forskrift ble sendt på høring januar 2014. Målet med revideringen har blant annet vært flere nye produktgrupper og strengere kriterier for salt og dette er oppnådd.

1.3 Tilsyn

1.3.1 Overordnet om tilsynsvirksomheten

Mattilsynet har også i 2013 lagt vekt på høy tilsynsproduksjon og kvalitet i gjennomføringen av tilsynet. Vi har fortsatt stor oppmerksomhet rettet mot å utvikle et mer enhetlig tilsyn. Vi har blant annet arbeidet med å forbedre klagesaksbehandlingen, gjennomført ringtester for å kalibrere og måle tilsynet samt videreutviklet en målrettet og systematisk kompetanseutvikling av tilsynspersonalet.

Det har vært gjennomført et systematisk arbeid med å utvikle virkemiddelbruken til å bli mer tydelig og enhetlig. Dette gjelder særlig for området dyrevelferd.

Også i år har det vært gjennomført en rekke regionale og nasjonale tilsynsprosjekter. Det innebærer en koordinert og målrettet innsats på utvalgte områder. Dette er viktig for å utvikle tilsynet og for å få oversikt over status og utfordringer på området. Nasjonale tilsynsprosjekter er ressurskrevende. Vi har lagt særlig vekt på å utvikle rammeverket for å sikre en bedre oppfølging av funn og resultater og det gjennomføres evalueringer for forbedring og læring. Vi har også arbeidet med å utvikle systemer for oppfølging av funn og resultater fra ESA-inspeksjonene.

MATS er et viktig verktøy i utførelsen og utviklingen av tilsynet. Det ble gjennomført en revisjon av MATS om hvordan Mattilsynet registrerer og vedlikeholder data om virksomheter og deres aktiviteter i MATS. Mattilsynet følger opp funnene etter revisjonene. Bruk av måltavle med tilsynsproduksjon på distriktskontornivå har gitt økt bevissthet hos saksbehandlere om datakvalitet og bruk av MATS. God datakvalitet er en forutsetning for å kunne dokumentere aktiviteter samt resultater og effekter av virksomheten vår.

Mattilsynet har påbegynt et arbeid med å utvikle tilsynsmetoder for å legge til rette for økt effektivitet og produktivitet. Vi har påbegynt et arbeid med å legge til rette for å øke produktivitet og synlighet ved å gjennomføre flere og mindre omfattende tilsyn.

Det har ikke vært hendelser i 2013 som har medført at Mattilsynet har satt nasjonal eller regional beredskapsstab. Vi har imidlertid arbeidet videre med å styrke beredskapsorganisasjonen.

1.3.2 Produksjon, ressursbruk og kvalitet i tilsynet

Rapporteringen tar utgangspunkt i fastsatte indikatorer for ressursbruk, produksjon, virkemiddelbruk og regelverksetterlevelse i tilsynet, jf. også vedlegg 1.

	2011	2012	2013
Sum antall tilsyn	55 863	54 015	55 335
- Antall tilsyn ute hos bedriften	47 486	45 040	45 777
- Antall gjennomførte tilsyn på bakgrunn av dokumenter og registre	8 377	8 975	9 558
Registrert tidsbruk for utøvende tilsyn (årsverk)	510,4	506,5	496,3

Tabell 2 Antall tilsyn i perioden 2011 til 2013

Tabell 2 viser en svak oppgang i totalt antall registrerte tilsyn fra 54 015 i 2012 til 55 335 i 2013. Økningen i tilsyn basert på dokumenter og registre må ses i sammenheng med økt dokumentkontroll knyttet til fiskeeksport.

Ressursbruken til det utøvende tilsynet har holdt seg stabil på rundt 500 årsverk.

Resultater av målinger av regelverksetterlevelse avhenger av de utvalgene som er gjort av virksomheter som det føres tilsyn med. Et risikobasert utvalg vil som regel tilsi lavere regelverksetterlevelse. De indikatorer som Mattilsynet har etablert (se vedlegg 1) tyder på at regelverksetterlevelsen gjennomgående har blitt noe bedre. Andel av virksomhetene som det er gjennomført inspeksjoner/revisjoner ved hvor det er avdekket avvik, viser en nedgang fra 62 % i 2012 til 58 % i 2013. Mattilsynet har fattet vedtak overfor 97 % av de virksomhetene som har hatt manglende regelverksetterlevelse, hvilket innebærer en liten økning i forhold til 2012. Der det ikke har vært varslet vedtak, har det vært påpekt plikt i henhold til regelverk.

I 2013 anmeldte Mattilsynet 60 virksomheter/personer for alvorlige brudd på regelverket. Mange av sakene er fortsatt under arbeid hos politiet. Av de 60 sakene, er det registrert at 6 saker er henlagt, det er gitt forelegg i 5 saker og 3 har resultert i en straffedom. Det falt dom i ytterligere 9 saker som ble anmeldt av Mattilsynet i tidligere år. 11 av de totalt 12 straffesakene hvor det falt dom i 2013 gjaldt dyrevelferd. I 2013 ble det gjennomført 6 sivile rettssaker, hvorav 4 ble behandlet i tingretten og 2 som ankesaker i lagmannsretten. Mattilsynet har fått medhold i alle sakene.

Følgende nasjonale tilsynsprosjekter er gjennomført i 2013 og omtalt i respektive kapitler:

- Ernærings- og helsepåstander i næringsmidler
- Settefisk prosjekt
- Prøvetaking smittestoff vegetabler
- Prosjekt hvitfisk
- Listeria i spiseklar mat
- Nordisk prosjekt matkontaktmaterialer

Følgende prosjekter er påbegynt og planlagt gjennomført i 2014

- Dyrevelferd i hestehold
- Merking, registrering og rapportering av levende storfe

1.3.2.1 Prioriterte områder

På bakgrunn av risikovurderinger har Mattilsynet hatt følgende hovedprioriteringer i 2013:

- Drikkevann
- Dyrevelferd
- Fiskehelse
- Import av vegetabiliske næringsmidler

Drikkevann

Tilsynsnivå og tidsbruk på tilsyn av drikkevann har gått noe ned sammenlignet med tidligere år. Andelen kontrollerte vannverk med manglende regelverksetterlevelse er blitt redusert fra 73 % i 2012 til 67 % i 2013.

	2011	2012	2013
Antall tilsyn	1 617	1 616	1 579
Tidsbruk	24,2	26,1	24,2

Tabell 3 Antall tilsyn på drikkevann 2011-2013

Dyrevelferd

Antall tilsyn på dyrevelferd har gått noe opp sammenlignet med fjoråret. Dette til tross for at enkeltsaker på dette området kan være ressurskrevende. Andelen kontrollerte dyrehold med manglende regelverksetterlevelse er blitt redusert fra 49 % i 2012 til 45 % i 2013.

	2011	2012	2013
Antall tilsyn	10 249	9 932	10 627

Tabell 4 Antall tilsyn på dyrevelferd 2011-2013

Fiskehelse

Antall tilsyn og tidsbruk på fiskehelse har gått noe ned sammenlignet med 2012. Andelen kontrollerte virksomheter med manglende regelverksetterlevelse har blitt redusert fra 58 % i 2012 til 55 % i 2013.

	2011	2012	2013
Antall tilsyn	2 944	3 238	3 071
Tidsbruk	35,8	33,4	32,9

Tabell 5 Antall tilsyn på fiskehelse 2011-2013

Ovennevnte tre områder og import av vegetabiliske næringsmidler blir nærmere omtalt i sine respektive kapitler om effektmålene.

1.3.3 Utvikling av tilsyn

Mattilsynet har videreført arbeidet for å oppnå mer enhetlig tilsyn. I Mattilsynets handlingsplan er det erpekt på fire fokusområder:

- Forståelig og lett tilgjengelig regelverk
- God faglig styring
- Rett kompetanse
- Lærende organisasjon

Arbeidet er langsiktig med en systematisk og helhetlig tilnærming. Nedenfor omtales viktige resultater av iverksatte tiltak.

Klagesaksbehandling

Mattilsynet har jobbet med forbedring av klagesaksbehandling der saker av prinsipiell karakter deles og drøftes. Mattilsynet har fortsatt et forbedringspotensial på området.

Det er blant annet opprettet et avgjørelsesregister og iverksatt tiltak for å sikre god informasjonsflyt for å sikre enhetlig behandling av klagesaker.

I 2013 kom det inn 293 klagesaker i Mattilsynet. Av disse ble 225 saker ferdig behandlet, 52 saker ble påbegynt og 16 var foreløpig ubehandlet ved utgangen av året.

Måling av enhetlig tilsyn

Det arbeides kontinuerlig med å utlikne faglige ulikheter mellom regionene gjennom interregionale fagfora, kompetanseutvikling på utvalgte områder, nasjonale tilsynsprosjekter m.v. Variasjon mellom regioner skyldes ikke alltid mangel på enhetlighet, men kan være et uttrykk for graden av regelverksetterlevelse i den enkelte region.

Som grunnlag for vurdering av enhetlighet og effekt av iverksatte tiltak, er det gjennomført to ringtester der utvalgte distriktskontorer/inspektører har gitt tilbakemelding på faglig skjønn og virkemiddelbruk knyttet til realistiske sakseksempler. Resultatet av disse testene indikerer at det faglige skjønnet er mer enhetlig enn hva registreringer på indikatorer tilsier. Gjennomføring og bruk av ringtester vil intensiveres i 2014.

Mattilsynet har i 2013 hatt to indikatorer for enhetlig tilsyn:

1. Enhetlig faglig skjønn: Variasjon mellom regionene i andel av virksomheter som det er gjennomført revisjoner og inspeksjoner med og hvor avvik er avdekket
2. Enhetlig virkemiddelbruk: Variasjon mellom regionene i andel av virksomheter med avdekket avvik ved inspeksjon og revisjoner hvor det er fattet vedtak

Variasjonen i faglig skjønn mellom regionene er på omlag samme nivå som i 2012, dvs. på 21 % (fra 48 til 69 %).

Variasjonen i virkemiddelbruk mellom regionene er på 5 % (fra 94 til 99 %), som er likt med 2012. Som indikator for enhetlig virkemiddelbruk generelt, vurderes denne variasjonen som liten. Ulike lokale forhold kan i noen tilfeller tilsi virkemiddelbruk som av virksomhetene kan oppfattes som lite enhetlig.

Mattilsynet vil fortsette arbeidet med å utvikle egnede metoder for måling av enhetlig tilsyn.

Tilsynsskolen

Kompetanse i å føre tilsyn er viktig for å utvikle et effektivt og enhetlig tilsyn. I 2013 etablerte derfor Mattilsynet "Tilsynsskolen" for å sikre at tilsynspersonell får en felles tilsynsfaglig plattform. Tilsynsskolen består i dag av basiskursene i forvaltningsrett, tilsynsmetodikk og kommunikasjon på tilsyn og danner selve grunnmuren i tilsynsfaget.

Styrking av fagfora, bruk av regionale team, gjennomføring av lokale revisjoner og tilsynsprosjekter bidrar også til økt enhetlighet. I tillegg legges det vekt på utvikling av ledelse, kultur og holdninger.

1.3.4 Beredskap

En del læringspunkter er fulgt opp i 2013 på bakgrunn av hendelser og gjennomførte øvelser i 2012. Dette gjelder bl.a.

- Forenkling av beredskapsorganisasjon og planverk
- Styrking av logistikkfunksjonen gjennom opplæring i samarbeid med Sivilforsvaret
- Etablering og testing av ny beredskapsløsning for sentralbordet
- Revidering av rutiner for beordring av egne ansatte og privatpraktiserende veterinærer
- Det er innledet et samarbeid med Rådet for bygg- og anleggsberedskap for å sikre Mattilsynet enkel tilgang til ressurser ved plante- og dyresykdommer
- Gjennomføring av øvelseskurs med fokus på fleksibilitet, enhetlighet og god ressursutnyttelse.

I 2013 gjennomførte Mattilsynet 50 beredskapsøvelser. I den nasjonale øvelsen *Stella Polaris* var formålet å vurdere Mattilsynets evne til å håndtere et mulig matbårent utbrudd. Sentrale elementer i denne øvelsen var blant annet å øve varslingsrutiner, kommunikasjon, pasientintervju, sporing av smittekilde, samt vurdering av prøvetaking og iverksetting av tiltak. Evalueringen av øvelsen indikerer at Mattilsynet fortsatt har noen beredskapsmessige utfordringer knyttet til krisehåndteringsverktøy og mediehåndtering.

Det ble ikke satt nasjonal eller regional stab for noen hendelser i 2013, men forsterket linje ble etablert for å håndtere:

- Et nasjonalt utbrudd av Hepatitt A i hvor sannsynlig smittekilde var frosne bær
- Et nasjonalt utbrudd av en uvanlig serotype av *Yersinia enterocolitica*
- Et nasjonalt utbrudd med *E. coli* O157:H7 og økt forekomst av andre EHEC-infeksjoner
- Et nasjonalt utbrudd med en sjelden salmonellabakterie kalt *Salmonella Coeln* hvor sannsynlig smittekilde var salat. Denne hendelsen ble håndtert parallelt med den store nasjonale øvelsen.

Atomberedskap

Mattilsynet leverte sammen med Statens Strålevern «Forslag til strategi for forvaltning av radioaktivitet i fôr og næringsmidler» til Helse- og omsorgsdepartementet. Arbeidet med strategien har gitt et løft i arbeidet på radioaktivitetsområdet, med konkretisering av ulike behov knyttet til overvåkning og kartlegging av radioaktivitet i matkjeden og nødvendig analysekapasitet, samt arbeid med en samarbeidsavtale mellom Mattilsynet og Strålevernet.

Det har i samarbeid med Sivilforsvaret vært avholdt en øvelse om atomberedskap på regionalt nivå med hovedfokus på tiltak rettet inn mot næringsaktører på Mattilsynets fagområder. Øvelsen inneholdt blant annet en nyttig gjennomgang av ulike problemstillinger knyttet til samhandling mellom deltakende etater, og har bidratt til videreutvikling av relevant planverk.

1.3.5 Sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann

Diagnose	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Campylobacteriose	1228	1110	1175	1127	1280	1019	1175	1114	1131
<i>E. coli</i> -enteritt ⁴	13	70	32	38	183	151	137	164	138
- herav EHEC	7	41 ⁵	17	12	75 ⁴	33	25	55	64
Listeriose	13	19	45	27	25	19	19	26	18
Salmonellose	263	394	391	259	225	229	313	260	235
Shigellose	11	26	14	15	46 ⁶	22	66 ⁷	11	17
Yersiniose	83	56	44	34	35	27	33	22	31
Totalt	1611	1675	1701	1500	1794	1467	1743	1597	1570

Tabell 6 Oversikt over antall næringsmiddelbårne infeksjoner der smitten har skjedd i Norge

Smittestoffer i maten forårsaker generelt lite sykdom i Norge. I 2013 mottok Mattilsynets region- og distriktskontorer til sammen 823 bekymringsmeldinger fra enkeltpersoner, om mat- eller vannbåren smitte. Alle henvendelsene blir vurdert og sakene som krever videre

⁴ Inkluderer både EHEC, EPEC, ETEC og EIEC

⁵ Økningen i 2006 og 2009 skyldes utbrudd

⁶ Økningen skyldes et utbrudd forårsaket av sukkererter fra Kenya

⁷ Økningen skyldes et utbrudd der basilikum importert fra Israel var smitekilden, og et utbrudd knyttet til en salatbar

undersøkelser og tiltak, blir fulgt opp. I samme periode ble 1489 syke personer med antatt næringsmiddelassosiert smitte meldt inn til utbruddsdatabase Vesuv, som eies av Mattilsynet og Folkehelseinstituttet i fellesskap. Noen av disse meldingene er enkelttilfeller med kun en syk person, mens andre meldinger omfatter utbrudd med mange syke.

Foreløpige tall fra Meldingssystem for smittsomme sykdommer (MSIS), tyder på kun mindre endringer hva gjelder forekomst av sykdom i befolkningen i 2013. Folkehelseinstituttet vil i løpet av våren 2014 publisere de endelige tallene for 2013 i en egen årsrapport.

1.3.5.1 Nasjonale matbårne utbrudd i 2013

I 2013 har det vært en rekke mindre næringsmiddelbårne utbrudd. For flere av utbruddene har det i samarbeid med Folkehelseinstituttet vært mulig å finne smittekilden. I mange tilfeller dreier det seg om importerte vegetabiliske produkter. Næringsmiddelbårne infeksjoner der smitten har skjedd i Norge viser en nedgang, men infeksjoner forårsaket av farlige typer *E. coli* viser en liten økning. Dette er en trend vi har sett de 4 siste årene. Det vanskelig å si om dette er en reell økning eller en bedre registrering av sykdomstilfellene.

Kokevarsler for drikkevann

Kokevarsler på grunn av tarmbakterier i drikkevannet ble også i 2013 gitt ved enkelte vannverk. 37 hendelser på drikkevannsområdet ble loggført. Noe hadde sammenheng med flomepisodene som rammet deler av landet. I Hedmark og Oppland ble flere vannforsyningsanlegg satt ut av spill. Heller ikke reserveløsninger fungerte siden deler av nettet ble ødelagt.

Hepatitt A

Fra januar til juni 2013 ble syv nordmenn syke med hepatitt A hvor smitten hadde skjedd innenlands. Det skulle vise seg at pasientene var en del av et større nordisk utbrudd med til sammen 114 syke i Norge, Sverige, Danmark og Finland. Importerte fryste jordbær med opprinnelse fra Marokko eller Egypt var trolig smittekilden til utbruddet.

Enterohaemorrhagisk E. coli (EHEC)

Det har vært registrerte 55 pasienter med ulike serotyper av EHEC infeksjoner i 2013, *E. coli* O157:H7, O145 og O103. Mange av pasientene har vært barn og totalt 9 pasienter har utviklet HUS. Det har ikke vært dødsfall knyttet til tilfellene. Det er gjort omfattende intervjuer og undersøkelser av alle tilfellene for å oppklare utbruddene, og Mattilsynet har bistått Folkehelseinstituttet i dette arbeidet. I tilfellene av O157:H7, hvor flere var knyttet til en barnehage i Trondheim, ble det ikke funnet noen felles kilde til de syke. Tilfellene av O145 har vært knyttet til nærmiljø og kontakt med drøvtyggere, mens tilfellene av O103 har vært spredt på 7 fylker, og det ble ikke funnet noen felles kilde.

Salmonella

I oktober og november ble 25 personer syke etter smitte med *Salmonella* Coeln. Dette er en sjelden type salmonellabakterie som normalt bare påvises hos 0-3 pasienter årlig. Pasientene var fordelt over store deler av landet. Resultatene fra pilotintervjuene og kaskontrollstudien rettet mistanken mot produktet «Baby Leaf mix» som er et ferdigblandet salatprodukt bestående av ulike typer små bladsalater.

Mot slutten av 2012 ble 13 mennesker syke av *Salmonella* Mikawashima. Dette utbruddet ble fulgt opp rundt årsskiftet og videre inn i 2013, av Mattilsynet og Folkehelseinstituttet. *Salmonella* Mikawashima er, i likhet med Coeln, en sjelden type salmonella. Pasientene kom fra hele landet og fellesnevneren var at de hadde spist på restaurant eller liknende før de ble syke. Måltider med kylling og salat pekte seg ut i pilotintervjuene og kaskontroll studien. Både kylling og salat og andre matvarer ble sporet og prøvetatt uten at man klarte å finne årsaken til utbruddet. Mattilsynet opplevde at de aktuelle virksomhetene samarbeidet godt med oss i arbeidet med å finne kilden.

Listeria

Personer med svekket immunforsvar, gravide og eldre, er mest utsatt for å bli syke av listeriabakterien. Sent på høsten 2013 fikk Folkehelseinstituttet melding om tre tilfeller av sykdommen listeriose. En av pasientene hadde underliggende sykdom og vedkommende døde. Alle pasientene hadde spist vakuumpakket rakfisk. Produsenten trakk det aktuelle partiet med rakfisk tilbake og Mattilsynet ga råd om at de som hadde kjøpt disse produktene, burde kaste dem.

1.3.5.2 Forekomst av biologiske gifter i næringsmidler

Mykotoksiner

Funn av mykotoksiner i næringsmidler er den kategorien der det mottas flest faremeldinger i det europeiske meldesystemet RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed).

I perioden 2008-2012 har Mattilsynet analysert kornvarer på det norske markedet for ulike fusariumtoksiner. Det ble påvist deoxynivalenol (DON) i de fleste melprøvene tatt ut i denne perioden. Høsten 2010 ba Mattilsynet Vitenskapskomiteen for mattrygghet om en risikovurdering relatert til mattrygghet og mykotoksiner i korn. Denne risikovurderingen ble publisert i april 2013. Rapporten konkluderer med at muggsopper av typen Fusarium er et problem i norsk kornproduksjon, og vått klima de siste fem årene har gjort at problemene har økt. Muggsopper produserer soppgifter som kan være skadelige for mennesker og dyr. Barn risikerer å få i seg for mye av mykotoksinet deoksynivalenol (DON) gjennom henholdsvis brød og grøt. Nivået av mykotoksiner i norsk mat ble ikke overvåket 2013, det ble kun tatt ut prøver i forbindelse med ordinær importkontroll. Mattilsynet vil fortsette overvåkingen av muggsoppgifter i kornprodukter, og planlegger nytt program for 2014.

Tabell 7 baserer seg på overvåking- og kontrollprogrammet for mykotoksiner i næringsmidler, stikkprøver ved tilsyn, samt importkontroll av produkter omfattet av særskilte beskyttelsestiltak. Andel overskridelser vurderes å ligge på et stabilt lavt nivå. Det ble ikke gjennomført OK-program for mykotoksiner i næringsmidler i 2013. Det totale prøveantallet for 2013 er derfor lavere enn for tidligere år.

Innenlands og import	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Antall prøver	311	199	289	271	197	19
Antall prøver med overskridelser	4	0	4	5	1	1

Tabell 7 Antall rapporterte prøver fra 2008-2013

1.3.5.3 Fremmedstoffer

I 2013 har det vært mye oppmersomhet rundt fremmedstoffer i mat. Spesielt har dette vært knyttet til oppdrettslaks hvor både norsk og utenlandsk media har hatt store oppslag. Mattilsynet gjennomfører årlig omfattende overvåkningsprogrammer for både fremmedstoffer og medisinrester i norsk sjømat. Resultatene fra disse programmene viser ingen overskridelser av regelverkets grenseverdier.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Innenlands						
Antall prøver	536	494	473	540	491	469
% funn over grenseverdi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0
Import						
Antall prøver	966	990	1019	931	934	924
% funn over grenseverdi	4,6	1,6	2,2	3,2	2,6	2,4

Tabell 8 Antall utførte prøver og andel med for høyt innhold av rester av plantevernmidler – funn over grenseverdi i % (effektindikator).

Overvåkingsprogrammene viser få overskridelser av gjeldene grenseverdier for plantevernmidler. Norsk produserte vegetabler har færre funn enn importerte produkter.

Oslo lufthavn Gardermoen har fått vurdert eventuell utlekking av PFC-forbindelser fra brannøvningsområde ved hovedflyplassen. Noe utlekking ble registrert, men det utløste ikke advarsel/kostholdsrad i omkringliggende elver.

1.3.5.4 Tilsyn med drikkevann

Mattilsynet gjennomførte i 2012 et nasjonalt tilsynsprosjekt på vannverk. Det ble ført tilsyn med hvordan vannverkseiere sikrer at de har et ledningsnett som leverer trygt drikkevann til mottakere, og om de har god styring og kontroll med vannkvaliteten i ledningsnettet.

Resultatene fra prosjektet i 2012 ble publisert i 2013. Det ble gjennomført revisjon av ledningsnettet på 491 vannverk. Vannverkene ble valgt ut etter størrelse. Disse vannverkene leverer drikkevann til minst 3,88 millioner fastboende personer, som utgjør 77 % av Norges befolkning. Det ble funnet avvik på 397 vannverk. Av disse fikk 345 (70 %) varsel om vedtak og 52 (11 %) fikk påpeking av plikt.

Det er flest funn knyttet til mangelfulle rutiner for å hindre forurenset vann å komme inn i drikkevannsledningen. 47 % av vannverkene fikk avvik på kravet om beredskap, 37 % på internkontrollkravet og 30 % fikk avvik for mangler i prøvetakingsplanene. Resultatene viste at vannverkene har et stort forbedringspotensial hva gjelder å jobbe forebyggende for å sikre god styring og kontroll med vannkvaliteten i ledningsnettet. Mange vannverk har fokus på tekniske forhold, og i mindre grad fokus på andre forhold som er helsemessig viktig. Det totale antall inspeksjoner og revisjoner i 2013 var på samme nivå som i de foregående årene, dvs. ca. 1600. Forhold som ble avdekket i prosjektet i 2012 ble fulgt opp i 2013, og det ble ført tilsyn med ledningsnett og høydebasseng i virksomheter som ikke ble omfattet av prosjektet i 2012.

I tillegg er det gjennomført dokumenttilsyn som oppfølging av den årlige innrapporteringen fra vannverkene i januar/februar. Oversikt over innrapporterte data for kvaliteten på det produserte drikkevannet ligger på mattilsynet.no. Videre er deltagelse i kommunale og regionale planprosesser utført for å sikre at drikkevannskildene beskyttes mot inngrep som kan ødelegge de hygieniske barrierene.

ESA gjennomførte en inspeksjon på drikkevannsområdet i 2013, og påpekte bl.a. at næringsmiddelforetakenes egen kontroll med vannforsyningen var utilstrekkelig i forhold til kravene i drikkevannsforskriften og HACCP⁸-kravene i næringsmiddelregelverket.

1.3.5.5 Tilsyn med næringsmiddelvirksomheter

Tilsyn med næringsmidler for å sikre trygg mat er en viktig oppgave for Mattilsynet. Mattryggheten i Norge er fortsatt god, og på dette området er det forebyggende tilsynsarbeidet svært viktig. I 2013 gjennomførte vi 14 696 tilsyn med produksjonen, forhandlerleddet og serveringsbransjen. Tilsyn med slakterier og nedskjæringsvirksomheter er ikke medregnet i dette tallet. Nivået på tilsynsaktiviteten er på om lag samme nivå som i fjor.

I 2012 gjennomførte Mattilsynet et nasjonalt tilsynsprosjekt hvor hensikten var å føre tilsyn med HACCP-basert internkontroll i serverings- og produksjonsvirksomheter. Det var særlig fokus på om virksomhetene etterlever krav om styring og kontroll med mattryggheten.

⁸ Hazard Analysis (and) Critical Control Point (HACCP)

Tilsynsrapporten forelå våren 2013. Av de 1034 tilsynsobjektene som ble revidert i prosjektet, ble det etter tilsyn gitt varsel om vedtak/vedtak til 716 virksomheter. Dette tilsvarer 69 % av virksomhetene. Resultatene viser mangelfull etterlevelse av kravet om HACCP-basert internkontroll i næringsmiddelvirksomheter. Kompetansen i små og mellomstore næringsmiddel-virksomheter er mangelfull på dette området. Mattilsynet har iverksatt flere tiltak. Det er utarbeidet en veileder for bransjen og det er gjennomført opplæring av inspektører i HACCP-basert tilsyn.

Tilsyn med serveringsvirksomheter

Hvert år gjennomføres regionale prosjekter eller tematilsyn rettet mot serveringsvirksomheter. Vi ser for mange tilfeller med avvik og dårlige rutiner knyttet til renhold, hygiene, håndtering og lagring mv. av produkter. Med jevne mellomrom avdekkes forhold som medfører stengning av hele eller deler av virksomheter. Ofte er årsaken knyttet til mangelfull kunnskap, manglende opplæring og/eller manglende styring og kontroll fra ledelsen.

I region Trøndelag, Møre og Romsdal er pilotprosjektet «Smilefjes i serveringsnæringen» blitt videreført. Smilefjesprosjektet viser fortsatt god effekt på de hygieniske forholdene i serveringsbransjen. I løpet av året har Mattilsynet tatt i bruk strenge virkemidler, bl.a. stengning grunnet dårlige hygieniske forhold. Mattilsynet har også deltatt i fellesaksjoner med politi og tollvesen.

I et interregionalt prosjekt ble det gjennomført 286 inspeksjoner av cateringvirksomheter. I 68 % av virksomhetene ble ett eller flere kravpunkt vurdert som ikke tilfredsstillende. 18 virksomheter ble enten stengt for en kort periode, gitt omsetningsforbud på enkelte matvarer eller gitt svært kort frist for gjennomføring av tiltak. Funnene viser at cateringbransjen har utfordringer knyttet til helt grunnleggende og vesentlige forhold som skal sikre trygg mat.

Tilsyn med småskala

Mattilsynet har i 2013 startet et arbeid med å lage veiledningsmaterieell rettet mot lokalmat/småskala matprodusenter, for å kunne gi informasjon og veilede om regelverket på en mest mulig effektiv måte. Bakgrunnen for arbeidet er konklusjonene etter de fire nasjonale tilsynsprosjektene som ble gjennomført fra 2008-2012. Der ble det avdekket mangelfull kompetanse hos mange småskala matprodusenter om regelverket og om styring med farer i egen produksjon. Arbeidet vil bli slutført i 2014.

Tilsyn med animalsk mat

Animalske næringsmidler har mindre betydning som smittekilde for matbårne infeksjoner i Norge enn i de fleste andre land i Europa.

Enkelte smittestoffer har likevel etablert et reservoar blant norske husdyr og disse representerer en risiko for smitte til mennesker. De viktigste smittestoffene her er tarmpatogene E. coli hos sau, yersinia hos gris, toxoplasma hos sau og gris, campylobacter hos storfe, sau, fjørfe og kjæledyr.

Forekomsten av salmonella er fortsatt svært lav blant norske husdyr, men det er grunn til å følge med på om vår gunstige smittesituasjon for salmonella er i ferd med å endre seg. En viktig utfordring, ikke bare når det gjelder salmonella, er økt lovlig og ulovlig import av næringsmidler og dyr fra land der smittepresset er høyere.

I 2013 ble det avdekket at det var brukt udeklart hestekjøtt i ulike ferdigmatprodukter, i det som utviklet seg til å bli en internasjonal matskandale. Arbeidet med å kartlegge distribusjonen av de aktuelle varene, viste at disse også hadde nådd veien til norske butikkhyller. Hendelsen representerte først og fremst et redelighetsproblem, men også en potensiell helsefare siden kjøttet manglet sporbarhet. Mattilsynet fulgte opp hendelsen med å

ta ut 50 prøver av aktuelle produkter for DNA-analyse av hestekjøtt. I tillegg tok Mattilsynet 50 prøver for analyse av udeklart svinekjøtt. Her ble det funnet innhold av svinekjøtt i halal-produkter. Det ble ikke gjort funn som medførte fare for mattryggheten, men var et klart brudd på krav i det regelverket vi forvalter i Mattilsynet.

Tilsyn i små og mellomstore kjøttbedrifter viser at de største utfordringene er mangel på kompetanse. Dette fører til mangelfulle systemer for å vurdere fare og risiko i virksomhetene som igjen kan svekke mattryggheten. Mattilsynet har også avdekket manglende merking/registrering av dyr som er sendt til slakteriene. Dette har medført utfordringer med å få gjennomført tilfredsstillende vurdering av sporbarhet og mattrygghet.

I de nordligste fylkene har Mattilsynet avdekket avvik som viser utfordringer i forbindelse med sesongslaktning av reinsdyr. Avvikene er relatert til dårlig slaktehygiene, samt usikker vanntilførsel.

Flere av kjøttvirksomhetene har vært revidert i forbindelse med det nasjonale tilsynsprosjektet Listeria i spiseklar mat. Resultatene fra prosjektet vil foreligge i 2014.

Virksomheter som produserer melk og melkeprodukt har jevnt over god styring med sin produksjon. Tilsynet har vært rettet mot virksomhetenes styring med mikrobiologiske farer, inkludert Listeria. Det siste året har det ikke vært sykdomsutbrudd forårsaket av melkeprodukter og pasteurisert melk. Det har vært et utbrudd av campylobacteriose knyttet til konsum av rå melk (upasteurisert melk). Rå melk er forbundet med forhøyet risiko. Mattilsynet registrerer at det er økende nett- og avisinteresse for bruk av rå melk og produkter basert på rå melk. I 2013 er det utviklet forbrukerrelatert og virksomhetsrelatert informasjonsmateriell på matportalen.no og mattilsynet.no, der Mattilsynet gir råd om bruken av rå melk.

Tabellen under viser antall prøver tatt ut i Mattilsynets overvåkningsprogram for fremmedstoffer i animalske næringsmidler. Som det framgår ligger antall prøver på et jevnt nivå. For 2013, som for tidligere år, kommer de fleste overskridelsene av funn av tungmetaller i utmarksbeitende dyr. Det ble påvist kadmium eller bly i nyre og lever hos vilt og oppdrettsvilt (reinsdyr, hjort og elg) samt noen sau. Det ble også påvist ubetydelige/små mengder av tyreostatika i enkelte husdyr. Funn av små mengder tyreostatika kan med sannsynlighet forklares med at dyrene spiser planter i korsblomstfamilien. Av øvrige funn er det tre positive prøver for steroider hos storfe og en positiv prøve hos gris. Alle skyldes med sannsynlighet at dyrene var drektige da prøven ble tatt.

	2009	2010	2011	2012	2013
Innenlands:					
Antall prøver	3 625	4 042	3 773	3 787	3 968
Andel prøver med overskridelser (%)	2,4	3,4	2,3	2,3	2,2 ⁹
Import:					
Antall prøver	77	60	103	122	121
Andel prøver med overskridelser (%)	0	0	0	0	0

Tabell 9 Fremmedstoffer i animalske næringsmidler (kilde: Veterinærinstituttet)

Tilsyn med sjømat

Mattilsynets tilsyn med sjømatbedrifter ble i 2013 gjort primært gjennom et tilsynsprosjekt. Det ble utført tilsyn med 232 av 279 mottaks- og produksjonsvirksomheter av hvitfisk, dvs. 83 prosent av virksomhetene. De fleste tilsynene ble gjennomført i de nordligste regionene der det også er flest virksomheter. Mattilsynet fant avvik hos 9 av 10 virksomheter og avvikene gjaldt i hovedsak grunnleggende forhold knyttet til hygiene, orden og vedlikehold. Prosjektet avdekket at bransjen generelt ser ut til å ha betydelige utfordringer knyttet til grunnleggende

⁹ Tallet er med forbehold da ikke alle analyseresultater er klare enda.

hygieneforståelse, samt å innse viktigheten av et velfungerende internkontroll og HACCP-system. I 2014 prioriteres oppfølging av virksomhetene med avvik og det skal også gjennomføres tilsyn i hvitfiskvirksomheter som ikke var omfattet av prosjektet.

Mattilsynet er igang med å kartlegge fremmedstoffinnholdet i dypvannsfisk med vekt på kvikksølv og atlantisk kveite med vekt på dioksiner og PCB. Dette arbeidet skal ferdigstilles i 2016. Foreløbige data tyder på at brosme fra visse områder overskrider grenseverdien for kvikksølv. Det er ikke gjort tilsvarende funn i lange som er en annen dypvannsfisk.

Tilsyn med primærproduksjon av vegetabilsk mat

Mattilsynet har i 2013 gjennomført et nasjonalt tilsynsprosjekt for smittestoffer i friske importerte vegetabiler. Totalt er det gjennomført revisjon hos 30 importører av frukt og grønt, samt tatt prøver av totalt 154 risikoprodukter. Det ble avdekket ulike former for regelverksbrudd hos 27 av importørene, samt at prøveuttakene avdekket uakseptabel mikrobiologisk kvalitet i 9 % av de prøvetatte produktene.

Produktene ble analysert for innhold av *E.coli*, *Salmonella* og *Campylobacter*. Det ble avdekket ulike former for regelverksbrudd hos 27 av importørene. Prøveresultatene er ikke ferdig bearbeidet og sluttrapport blir ferdigstilt i februar 2014.

Prøver utover prosjektet og OK-programmet er i 2013 stort sett tatt ut i henhold til regelverket. Det er gjort endel funn over grenseverdi i produkter fra Vietnam. Det er en del virksomheter som mangler kompetanse og kjennskap til regelverket. Mottakskontroll er også en utfordring på frukt- og grøntområdet, særlig når det gjelder varer som kommer med fly. Produktene har kort holdbarhet, merkingen er mangelfull, varene er delvis ferdig pakket til hver kunde fra leverandør i utlandet og importøren kjører i en del tilfeller varene direkte ut til kundene.

Mattilsynet fulgte i 2013 opp kartleggingen i 2011 av fremmedstoffer i vegetabiler, og tok ut om lag 150 utvalgte vegetabiliske produkter, for analyse av kadmium, bly, aluminium, total arsen, PAH, dioksiner og dioksinliknende PCB-er. Et fåtall produkter ble trukket tilbake på grunn av manglende etterlevelse av regelverket for grenseverdier. Da det ikke finnes grenseverdier for flere av stoffene i de utvalgte produkter har Mattilsynet fått bistand fra Nasjonalt folkehelseinstitutt for vurdering av helsefare ved høye funn. Ingen av produktene ble vurdert som helsefarlige.

Fire regioner har gjennomført regionale tilsynsprosjekter hvor de har sett på hygiene og bruk av plantevernmidler i primærproduksjon av vegetabilsk mat. Resultatene fra tilsynet viser at produsentene har en grunnleggende hygieneforståelse. Det er imidlertid et forbedringspotensial når det gjelder måten plantevernmidler blir oppbevart hos de enkelte produsentene.

ESA gjennomførte i september en inspeksjon knyttet til Mattilsynets tilsyn med primærprodukter av vegetabilsk opprinnelse. Rapporten viser at de norske kontrollsystemene i utgangspunktet er tilfredsstillende. Imidlertid har ESA anbefalt forbedringer på noen områder som gjelder for Mattilsynet generelt.

1.3.6 Fremme god helse hos planter, fisk og landdyr

1.3.6.1 Plantehelse

Status for plantehelse i Norge er god sammenlignet med mange andre europeiske land. Av de skadegjørere som den europeiske plantehelseorganisasjonen EPPO har anbefalt sine medlemsland å ta forholdsregler mot, er det få som har etablert seg i Norge. Av 137 alvorlige skadegjørere, er det 12 som ved utgangen av 2013 er under bekjempelse i Norge. Situasjonen er dermed uendret med de overvåknings- og kartleggingsprogrammene som vi

har gående. Nye programmer vurderes fra år til år. Oppmerksomhet om nye trusler er viktig, og Mattilsynet følger med på trusselbildet blant annet gjennom meldetjenester i EPPO, kontakt med naboland og våre viktigste handelspartnere. Bioforsk og Skog og landskap bistår Mattilsynet i løpende vurdering av nye trusler.

Med stadig økende handel og import av planter og formeringsmateriale, er det naturlig å anta at vi opplever nye utbrudd av skadegjørere i årene som kommer. Det er sannsynlig at flere skadegjørere vil være knyttet til trær og trevirke inkl. treemballasje. Det er en målsetting å øke bevisstheten hos de virksomhetene som håndterer varer med treemballasje og støttematerialer. Ved spredning og etablering i miljøet vil det i mange tilfelle være nytteløst å sette inn effektive bekjempelsestiltak.

Tabellen under viser nye funn Mattilsynet er blitt kjent med blant annet gjennom OK-prøver og utbrudd.

Skadegjører	2009	2010	2011	2012	2013
Frukt og bær					
Sharkavirus (plommer)	7	3	10	3	18
Heksekost (epler)	1	19	29	60	12
Rød marg (jordbær)	3	1	0	2	0
Rød rotråte (bringeber)	4	2	6	18	4
Grøntanlegg					
Phytophthora ramorum	19	20	46	4	2
Veksthus					
Hvit krysantemumrust	0	0	2	1	0
Pepinomosaikkvirus	0	1	0	0	0
Tospovirus	4	2	0	2	13
Søramerikansk minérflue	1	0	2	0	0
Grønnsakminérflue			1	0	0
Pelargoniumrust	1	2	3	5	0
Potato spindle tuber viroid			1	0	0
Poteter					
Gul potetcystenematode ¹⁰	3	48	35	52	16
Hvit potetcystenematode	0	2	4	0	0
Potetcystenematode (ikke artsbestemt)				9	20
Lys potetringråte	0	0	0	1	3
Dickeya solani				1	0
SUM	43	100	154	159	88

Tabell 10 Nye lokaliteter i Norge med funn av alvorlige skadegjørere 2009 – 2013

Furuvednematode

Mattilsynet er bekymret for at skadegjøreren furuvednematode skal etablere seg i Norge. Siden 2000 er det analysert mer enn 5000 prøver fra trær med aktivitet av insektvektoren *Monochamus* som kan spre nematoden. Alle de 600 prøvene fra 2013 var negative. Bioforsk, som er ansvarlig for kartleggingen sammen med Skog og landskap, har under utprøving ferromonfeller for fangst av *Monochamus*. Dette vil kunne effektivisere overvåkingen. Mattilsynet har deltatt som observatør i en større øvelse i regi av Jordbruksverket i Sverige.

Pærebrann

Det er gjennomført en større samfunnsøkonomisk analyse av Mattilsynets forvaltning av sykdommen pærebrann. I analysen sammenlignes dagens forvaltning med tre alternative forvaltningsmodeller, hvorav to åpner for import av vertsplanter også fra land med pærebrann. Resultatet av analysen viser at dagens forvaltning er den mest samfunnsøkonomisk lønnsomme modellen. Alternativer som åpner for import av eple- og

¹⁰ Alle eiendommer som har fått påvist hvit Potetcystenematode (PCN), har også fått påvist gul PCN

pæretrær og andre vertsplanter for pærebrann kommer dårligere ut i analysen. Både kartlegging og bekjempelse av pærebrann er gjennomført i henhold til plan for 2013

Rød marg

På grunnlag av en samfunnsøkonomisk analyse gjennomført i 2012, ble forvaltningstrategien for rød marg endret gjennom en endringsforskrift til plantehelseforskriften i 2013. Endringen innebærer at det heretter kun er forbudt å spre rød marg med planter og formeringsmateriale av jordbær, og at det ikke vil bli gjort tiltak rettet mot rene bærprodusenter. Det foreligger derfor ikke lenger noen oppdatert oversikt over antall funn hos bærprodusenter i Norge. Plantefelt av jordbær der de produserer planter for salg har årlig blitt undersøkt for rød marg uten at skadegjøreren er blitt funnet.

Phytophthora ramorum

Phytophthora ramorum på Rhododendron er fortsatt et problem og nye funn gjøres gjerne i etterkant av at partier er importert. Nye patogene arter innen slekten *Phytophthora* er under omfattende spredning i Europa, og noen av disse kan være en betydelig trussel for skog og kulturlandskap.

Potetcystenematode

Kartleggingsprogrammet har også i år resultert i påvisninger av gul PCN. Hvit PCN er ikke funnet. Prøver som ble tatt ut i andre sammenhenger, for eksempel anleggsvirksomhet, har også gitt påvisninger. Flere av disse er ikke artsbestemt i 2013, men blir fulgt opp i 2014.

Heksekost i eple

Siden 2010 har det vært økt oppmerksomhet på tilsyn med heksekost i eple. Resultatene fra 2012 og 2013 tilsier at heksekost sannsynligvis er mer utbredt enn det man tidligere har antatt. Etter at det i 2012 ble gjort påvisninger i virksomheter med mortrær (kvistbank), planteskole eller frukthage og i sporadiske epletrær, er det blitt gjennomført omfattende saneringstiltak med målsetting om at mortrær og formeringsmateriale skal være fri for smitte. Undersøkelsen av mortrær har fortsatt i 2013, og alle viktige kvistbanker er nå undersøkt. Nytt formeringsmateriale er derfor nå med stor sikkerhet rent for heksekost. Påvisninger i ordinært OK-program i 2013 har først og fremst vært i frukthager rundt planteskoler eller hos andre fruktdyrkere, og resultatene viser at det finnes betydelig smitte i vanlige frukthager, særlig gjelder dette områder i Sogn.

I likhet med pærebrann ble det også for heksekost gjennomført en samfunnsøkonomisk analyse i 2013. Analysen tar utgangspunkt i tre foreslåtte forvaltningsmodeller som blir sammenlignet med dagens forvaltning. Anbefalingen går i korte trekk ut på å:

- opprettholde kontroll og tilsyn med produksjon av plantemateriale av eple, men det skal vurderes om det kan overføres mer ansvar til virksomhetene.
- redusere offentlig tilsyn i frukthager til et minimum.
- redusere omfang av sanering ved påvisning av smitte i planteproduksjonen.

Tilrådingen vil bli fulgt opp i 2014 gjennom revisjon av forskrift og forvaltningspraksis.

Sharkavirus i plomme

Tidligere resultater fra kartlegging i frukthager kan tyde på at smitte har fulgt med i importert plantemateriale. I 2013 ble det derfor gjennomført testing for sharkavirus i importpartier i plantemateriale av plommer. I tillegg ble det videreført kartlegging i kommersielle plommehager som er etablert med importmateriale.

Lys ringrâte

Overvåkningsprogrammet for lys ringrâte i potet er videreført i 2013. Det er gjort 3 funn i Hedmark og Oppland, som var de to fylkene som ble undersøkt i 2013. På landsbasis er lys ringrâte på tilbakegang og målsettingen er fortsatt at sykdommen skal utryddes i de viktigste potetområdene. Den viktigste strategien for utryddelse er friske settepoteter og at tiltak ved

funn hos den enkelte produsent blir fulgt opp. Settepoteter blir rutinemessig testet for sykdommen og det ikke gjort funn.

Dickeya solani

I 2012 ble det avdekket smitte av denne alvorlige stengelråten i formeringsmateriale av potet som sto på karantenefelter forskjellige steder i landet. Det meldes om vellykket bekjempelse etter oppfølgende kontroller. Det blir nå testet for denne skadegjøreren i samband med sertifisering av settepoteter.

Tospovirus og andre veksthuskadegjørere

Det var en sterk økning i funn av de to tospovirusene Impatiens-nekroseflekkvirus (INPV) og tomatbronsetoppvirus (TBTV) i 2013. Funnene var i hovedsak i blomstrende veksthuskulturer der det er mange vertsplanter. Begge virusene spres med trips, og da i særlig grad amerikansk blomstertrips (*Frankliniella occidentalis*). Funn i importsendinger viser at virusene forekommer både i småplanter og ferdigvare. Veksthusnæringen har for øvrig vært forskånet for utbrudd av minérfluer de siste 2 årene.

Generelt om modernisering av plantehelsetilsynet

Mattilsynet har utredet hvordan tilsynet med planter kan utvikles og moderniseres. Prosjektet har fokusert på regelverksfestsatt myndighetskontroll av kulturer som er listet i forskriftens §5 vedlegg 4B, såkalt «4B-kontroll». Siktemålet var å utnytte eventuelt handlingsrom som ligger i dagens regelverk med tanke å tydeliggjøre virksomhetens ansvar i henhold til matlovens bestemmelser. I tillegg var det ønskelig å etablere en klassifisering av virksomheter avhengig av produksjonsform for et mer risikobasert tilsyn på virksomhetsnivå tilsvarende som for bl.a. forvarevirksomheter. Rapporten ble ferdigstilt høsten 2013 og er forelagt Landbruks- og matdepartementet. Oppfølgingen i 2014 vil primært bestå i å oppdatere forskriftsteksten i aktuell paragraf, slik at ansvaret til bransjen tydeliggjøres. Selve innføringen av nytt tilsyns-/kontrollregime vil skje fra 2015.

Etatsrevisjon på plantehelseområdet

Mattilsynet har gjennomført en etatsrevisjon på området plantehelse. Revisjonstema var Mattilsynets importkontroll hos meldepliktige importører av planter og formeringsmateriale og Mattilsynets tilsyn med importørens mottakskontroll av planter og formeringsmateriale. Revisjonen viser at Mattilsynet har utfordringer med å utføre en rasjonell og risikobasert importkontroll.

1.3.6.2 Fiskehelse

Akvakulturnæringen i Norge er i stadig vekst. En stor utfordring er å sikre en bærekraftig vekst som ivaretar kravet til sunn fiskehelse og forsvarlig fiskevelferd og akseptable miljøpåvirkninger. Dette utfordrer forvaltningen både med hensyn til regelverk og tilsynsoppfølging.

Tilsyn med fiskehelse var et prioritert område for Mattilsynet også i 2013, og da med spesiell vekt på lakselus og pankreassykdom (PD).

Foreløpig statistikk over antall tilfeller av listeførte, smittsomme sykdommer viser at helsesituasjonen i norsk havbruk generelt er tilfredsstillende, men at det fortsatt er en del utfordringer.

Tabell 11 viser utviklingen vedrørende listeførte sykdommer. Det er grunn til å legge til at en av de mest tapsbringende sykdommer de siste årene – den ikke listeførte sykdommen Infeksiøs Pancreas Nekrose (IPN), nå er på sterk retur. En vesentlig årsak til dette er sannsynligvis bruk av såkalt QTL-rogn i avlsarbeidet.

	Liste	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Oppdrettsfisk (laksefisk)							
ILA	2	16	9	7	1	2	10
VHS	2	2	0	0	0	0	0
HSMB	2	144	139	131	162	142	135
PD	3	108	75	88	89	141	100
Furunkulose	3	0	0	0	0	0	0
BKD	3	1	3	0	3	2	1
Oppdrettsfisk (marine arter)							
Francisellose	3	14	8	3	2	2	1
VNN/VER	3	4	1	0	0	1	1
Viltlevende laksefisk (vassdrag)							
Gyrodactylus salaris	3	0	0	2	1	0	1
Furunkulose	3	0	0	1	0	0	0
Krepsdyr							
Krepsepest (signalkreps)							1

Tabell 11 Antall nye tilfeller av liste-2- og liste-3-sykdommer de siste 6 år

Lakselus

Lakselus er fortsatt en av de største utfordringene innen fiskehelse. Ny lakselusforskrift trådte i kraft 1.1.2013. Forskriften skjerper bl.a. grenseverdien for hvor mange lus per fisk en kan ha i et anlegg ved at det innføres en absolutt grense i stedet for en tiltaksgrense, samt at denne grenseverdien gjøres gjeldende hele året. Forskriften viderefører også krav til næringen om å gjennomføre felles våravlusing for å redusere smittepresset fra lus på utvandrende villsmolt. Det har også vært gjennomført evaluering av de to soneforskriftene på lus i regionene Hordaland, Sogn og Fjordane og Trøndelag, Møre og Romsdal. Evalueringen konkluderte med at det var for tidlig å gjøre endringer i forskriftene i 2013, men det er besluttet å gjennomføre et revideringsarbeid i løpet av 2014.

Situasjonen rundt lakselus har gradvis blitt mer krevende i 2013. En medvirkende årsak har vært sjøtemperaturer over normalen, som har medført at mange oppdrettsanlegg har hatt utfordringer med å holde seg innenfor gjeldende lusegrense. Økt forekomst av nedsatt følsomhet og resistens mot legemidler også nordover i landet gir grunn til bekymring. Som følge av dette har Mattilsynet hatt tettere oppfølging og økt bruk av inngripende virkemidler, herunder tvangsmulkt og pålegg om iverksetting av ulike tiltak, herunder behandling med virksomme midler, samt forsert utslakting av fisk.

Pankreassykdom (PD)

Selv om antall utbrudd av PD totalt ser ut til å ha blitt betydelig redusert i 2013, er det fortsatt grunn til å være bekymret for utviklingen av denne sykdommen. Reduksjonen i 2013 er i sin helhet relatert til PD-forskriftsområdet på Vestlandet, og antall tilfeller i dette området er redusert med 42 %, fra 95 tilfeller i 2012 til 55 tilfeller i 2013. I PD-sonen i Trøndelag og Møre og Romsdal (SAV2-forskriftsområdet) er antall tilfeller økt fra 40 i 2012 til 43 i 2013. I området fra Nord-Trøndelag og nordover har det vært 2 tilfeller begge år.

Hovedutfordringen knyttet til PD er å hindre spredning av PD/SAV2 til Nord-Trøndelag og videre nordover. I 2013 ble det påvist SAV2 på en lokalitet i Nord-Trøndelag. Denne lokaliteten ble raskt utslaktet.

Som følge av dette er bekjempelsesstrategien for PD revidert. Det ble bestemt å beholde grensen for PD/SAV2 ved fylkesgrensa mellom Sør- og Nord-Trøndelag. Videre ble det bestemt at utryddelsesstrategien for PD/SAV 2 skal videreføres nord for fylkesgrensen. I 2014 tar Mattilsynet sikte på å utarbeide en nasjonal PD-forskrift.

Infeksiøs lakseanemi (ILA)

I 2013 var det i alt ti utbrudd av ILA, hvorav tre utbrudd kan knyttes til horisontal kontakt til nærliggende anlegg med pågående ILA-utbrudd. For de resterende sju er det ikke påvist kontakt til kjente smittede populasjoner eller annen kjent smittekilde.

Gyrodactylus salaris

Arbeidet med å fjerne gyro-smitte fra de infiserte områdene fortsatte i 2013. Etter at Vefsnregionen og Lærdalsregionen ble behandlet to år på rad i 2011 og 2012, ble Romsdalsregionen behandlet med rotenon høsten 2013. Friskmeldingsprogram for Vefsn og Lærdal ble startet i 2013 uten at parasitten er påvist. Det samme var tilfelle ved prøvetaking av Steinkjervassdragene 4 år etter siste behandling.

Det er nå vedtatt soneforskrifter for 4 områder: Vefsn, Romsdal, Sunndal og Lyngen. Det er åpnet for båtsport (padling, rafting) i vassdrag med sjøørret/laks dersom utøveren har avgitt egenerklæring om desinfisering av utstyret etter opphold i infisert elv. Samarbeid med Norges Padleforbund er sentralt i opplegget som innebærer at padlerne får utlevert desinfeksjonsmiddel og klistremerker til egen båt. Videre er det utarbeidet en ny handlingsplan i samarbeid med Miljødirektoratet.

Amøbegjellesykdom (AGD)

Den smittsomme gjellesykdommen AGD er nå påvist langs hele kysten opp til Sør-Trøndelag og har medført til dels store tap i enkelte anlegg, spesielt i Rogaland og Hordaland som følge av gjentatte behandlinger med hydrogenperoksyd.

Det er behov for å kartlegge situasjonen i Norge for å vurdere om AGD bør listeføres. Mattilsynet har derfor bedt Vitenskapskomiteen for Mattrygghet om en risikovurdering av sykdommen.

Flavobacterium psychrophilum

Flavobacterium psychrophilum er en miljøbakterie som kan forårsake sykdom hos laksefisk i ferskvannsfasen. Regnbueørret er regnet som en spesielt mottakelig fiskeart. De fleste genotyper av bakterien representerer som regel ikke noe problem for oppdrettsfisken, men den kan under gitte betingelser være årsak til infeksjoner. Sykdommen er hovedsakelig påvist i fjordene omkring Osterøy i Hordaland fylke.

Systemisk infeksjon med *F. psychrophilum* hos regnbueørret regnes som en ny sykdom i Norge og har de siste årene utviklet seg til å bli ett av de mest alvorlige sykdomsproblemene i europeisk regnbueørretoppdrett. Mattilsynet anbefaler at "systemisk infeksjon med *F. psychrophilum*" føres opp på liste 3 i sykdoms- og omsetningsforskriften. Dersom sykdommen listeføres skal det iverksettes tiltak dersom det påvises klinisk sykdom og økt dødelighet som følge av systemisk infeksjon med *F. psychrophilum* hos regnbueørret.

Infeksjon med *F. psychrophilum* har ingen innvirkning på produktkvalitet eller mattrygghet og er helt ufarlig for mennesker.

Overvåkingsprogrammer

Overvåkingsprogrammet for lakselus på villfisk er lagt om, slik at en nå i større grad konsentrerer innsatsen om færre modellområder. Resultatene fra 2013 indikerer et lavere infeksjonspress langs deler av Vestlandet og deler av Midt-Norge på våren og forsommeren, og at både sjøørretsmolt og laksesmolt har fått lave infeksjoner under smoltutvandringen. Dette kan skyldes tiltak både hos næring og forvaltning, men kan også skyldes lave temperaturer og mye ferskvann på ettvinteren og våren.

I Nord-Trøndelag er infeksjonstrykket derimot høyere enn i de siste årene, og den samme tendensen ses i Finnmark. Utover sommeren har sjørret i oppdrettsintensive områder langs store deler av norskekysten fortsatt vesentlig høyere infeksjoner enn i områder uten oppdrett.

1.3.6.3 Dyrehelse

Art	Sykdom/agens	2009	2010	2011	2012	2013
	A-sykdommer					
Storfe	Blåtunge	4	0	0	0	0
Fjørfe, høns	ILT	1 (hobby)	1 (hobby)	0	6 (hobby)	10 (hobby)
	Fugleinfluenta lavpatogen	0	0	0	0	0
	B-sykdommer					
Storfe	BVD	0	0	0	0	0
	Salmonella	1	3	11	1	0
	Paratuberkulose	0	1	0	0	0
	Ringorm	0	1	2	4	0
Svin	Influenta hos svin ¹¹	91	2	5	0	0
	Salmonella	0	2	4	1	3
	Nekrotiserende enteritt	2	0	0	0	0
Sau	Skrapesjuka klassisk	1	0	0	0	0
	Skrapesjuka Nor98	12	5	5	4	0
	<i>Salmonella diarizonae</i>	5	10	13	17	7
	Paratuberkulose	0	0	0	0	0
	Fotråte ¹²	15	19	15	11	17
Geit	Paratuberkulose	1	1	0	0	0
	Fotråte	0	0	0	0	0
	Skrapesjuka Nor98	0	0	0	0	0
Hest	Kverke	7	13	5	5	4 (5)
	Salmonella	1	0	5	4	0
Pelsdyr	Reveskabb	1	0	0	1	0
Fjørfe	IB	0	2 (hobby)	4 (hobby)	26 (hobby)	18 (hobby)
	Mycoplasma	0	0	4 (hobby)	13 (hobby)	18 (hobby)
	Salmonella	1	2	2	0	0
Kalkun	Hønsekolera	0	0	0	0	0
	Salmonella	0	0	1	0	0
Gjess	Salmonella	0	0	1	0	0
Hare	Tularemi	2	9	10	4	0

Tabell 12 Antall nye tilfeller av A- og B-sykdom. A-sykdommer ansees som svært alvorlige og et utbrudd vil medføre omfattende bekjempelsestiltak. B-sykdommer ansees som alvorlige og hvor systematisk bekjempelse er påkrevd for å kontrollere sykdommen.

Den norske dyrehelsen er god. Sammenlignet med andre europeiske land er forekomsten av smittsomme sykdommer svært lav. Sykdommer av mer alvorlig karakter er fraværende.

¹¹ Antallet i kolonnene 2010-2013 er antall PCR-positive prøver for influensa A. OK-programmet for spesifikke virusinfeksjoner hos svin viser at grisene i 45-50 % av besetningene har antistoffer mot influensa A(H1N1)pm09.

¹² Data angir besetninger hvor det er påvist virulente varianter av *Dichelobacter nodosus*

Norge er imidlertid ikke skjermet for såkalte «emerging diseases» og «nye» patogener. Fra tidligere år har vi erfaring med blåtunge og Schmollenberg. Nytt i 2013 var påvisningen av *Multiresistente gule stafylokokker* (MRSA), se nærmere omtale under.

Prosjektet «Friskere geiter» har oppnådd gode resultater med hensyn til å sanere geitebesetninger for de mest tapsbringende sykdommene, og det er et berettiget håp om at disse kan utryddes.

Antallet gatehunder som innføres til Norge har økt de siste årene. Det er potensielle helseproblemer for både mennesker og dyr knyttet til denne innførselen. Veterinærinstituttet gjennomførte etter oppdrag fra Mattilsynet en undersøkelse av 75 gatehunder som er innført fra land i Øst-Europa. Det er særlig bekymringsfullt at mange hunder ikke har tilfredsstillende beskyttelse mot rabies. Undersøkelsen viste at over 50 % av hundene hadde lavt antistoffnivå og det ble stilt spørsmål ved om hundene faktisk var vaksinert. Den økende viljen i samfunnet til å innføre hunder med usikker smittestatus gir grunn til bekymring for den norske dyrehelsen. Mattilsynet vil stramme ytterligere inn på tolkningen av gjeldende regelverk på området.

Det har vært 8 tilfeller av infeksjøs laryngotrakeitt (ILT) hos hobbyfjørfe. Uoversiktlig og omfattende salg av livdyr, samt utstillinger representerer et stort potensial for spredning av sykdommen. Det er ikke påvist smitteoverføring til kommersielt fjørfehold. Ingen A-sykdommer er påvist hos andre landdyr.

Med unntak av salmonellose, mycoplasmose, ringorm, fotråte, *Caprine Arthritis-Encephalitis* (CAE) og åpen yngelråte har det ikke blitt påvist B-sykdommer hos produksjonsdyr av klauvdyr, hest, pelsdyr og bier og heller ingen i kommersielle besetninger av fjørfe.

Infeksjøs bronkitt

I hobbyfjørfeholdet er det registrert 8 utbrudd av infeksjøs bronkitt (IB). Mye kan tyde på at mørketallene er store. Uoversiktlig og omfattende salg av livdyr og utstillinger representerer et stort potensial for spredning av sykdommen som er etablert i hobbyfjørfeholdet. Det er ikke påvist smitteoverføring til kommersielt fjørfehold.

Salmonella

Det er påvist tre tilfeller i svinehold og ingen tilfeller i hold av slaktekylling. Ett av tilfellene var i en formeringsbesetning som leverte ungpurker til en purkering. Sykdomsutredningen ble påbegynt i desember 2013. Forekomsten av salmonella hos våre produksjonsdyr holder seg på et stabilt lavt nivå og viser at overvåkings- og kontrollprogrammene fungerer slik de skal.

Mycoplasma

Sykdomstilfellene i 2013 har ikke hatt dramatiske forløp og antibiotikabehandling etterfulgt av en kortere observasjonsperiode har vært grunnlag for å oppheve restriksjonene.

Caprine Arthritis-Encephalitis (CAE – Artritt-encefalitt hos geit)

CAE ble oppgradert fra gruppe C- til gruppe B-sykdom i 2011. Da dette var en svært utbredt sykdom i geitemiljøet førte dette til at 210 besetninger ble pålagt restriksjoner i 2012. Pr 31.12.2013 er tallet besetninger med pålagte restriksjoner 184, hvorav 22 ble båndlagt i 2013. Det reelle tallet berørte småfeeiere er noe mindre, da en del kombinerte besetninger med sau og geit blir oppført som to ulike besetninger. Mange av de båndlagte besetningene er tilknyttet smittesaneringsprosjektet Friskere geiter hvor sanering er igangsatt.

Ringorm

Etter flere år med kun enkeltpåvisninger av ringorm, ble det påvist 4 tilfeller i 2012. Det var et stort antall kontaktbesetninger av storfe i flere regioner. Oppfølgende kliniske og diagnostiske undersøkelser i 2013 avkrefte videre spredning. Alle restriksjoner er opphevet.

At det tidvis dukker opp nye tilfeller av ringorm på storfe, er en indikasjon på at sykdommen ligger latent i storfepopulasjonen.

Fotråte

I perioden 2009 – 2012 ble fotråte bare påvist i Rogaland. Høsten 2013 ble det gjennomført omfattende undersøkelser på slakterier i regi av prosjektet «Friske føtter». Det ble påvist fotråte i 4 nye besetninger på slaktehusmateriale. I tillegg ble sykdommen påvist i 7 andre besetninger etter klinisk mistanke.

Det antatte smittetidspunktet i Aust-Agder ligger så langt tilbake tid som 2007/2008 og da som følge av livdyrsalg over fylkesgrensene. Fotråte synes derfor å opptre epidemiologisk forskjellig alt etter besetningstettheten. At de kliniske symptomene kan utvikles over så vidt lang tid volder problemer med bekjempelse og kontroll. Den videre kartleggingen av utbruddet vil vise om spredningen er mer omfattende enn det som er registrert så langt.

Multiresistente gule stafylokokker (MRSA)

I juni 2013 ble det påvist MRSA spa-type 034 i en stor svinebesetning med kombinert produksjon på Østlandet. Det var solgt smågris til en rekke slaktegris produsenter og til én kombinert besetning i Vestfold. Denne MRSA-typen var ikke tidligere påvist i Norge, men er utbredt i en rekke andre europeiske land. Utredningsarbeidet viste at utenlandske røktere i indeksbesetningen var bærere av den samme bakterien, og det ble konkludert med at utbruddet hadde sammenheng med smitte fra mennesker.

I fylkene Buskerud, Vestfold og Hedmark ble det påvist smitte i totalt 15 kontakt besetninger. Noe senere på sommeren ble samme type stafylokokker påvist hos en utenlandsk røkter som arbeidet i en kombinert besetning i Rogaland. Springen av kontaktbesetninger ble iverksatt og smitten ble påvist i 4 av disse. Også i dette tilfellet ble utbruddet satt i sammenheng med human smitteoverføring til svin.

Utbruddene ble blant annet fulgt opp med undersøkelse i 12 slakterier, men kun påvist i ett av disse. Slakteriet hadde over lang tid mottatt slaktedyr fra indeksbesetningen og kontaktbesetninger til den. Det ble iverksatt et omfattende saneringsarbeid i alle smitta besetninger. Med unntak av noen få besetninger er saneringen avsluttet. Resultatene av oppfølgende prøver etter saneringen viser at den så langt har vært vellykket.

Epidemiologiske undersøkelser viser at smitteutbredelsen ikke har forgreininger ut over de besetningene som MRSA er påvist i. Mattilsynet vil iverksette et kartleggingsprogram som omfatter alle svinebesetninger med flere enn 10 purker. Resultatene av disse undersøkelsene vil være utgangspunkt for håndteringen av eventuelle nye tilfeller.

Åpen yngelråte

Åpen yngelråte (European fowlbrood) hos bier ble oppdaget i Aust-Agder i august 2010. Arbeidet med bekjempelse av dette utbruddet fortsatte også i 2013, og kun fire positive tilfeller ble funnet. Myndighetene, NVH og næringen har hatt et nært samarbeid, og resultatene tyder på at bekjempelsesarbeidet har vært vellykket.

Varroa

På grunn av spredning av varroamid, ble sonen for varroamid utvidet. En ny varroasone D som omfatter de nye berørte områdene (Hordaland og 13 kommuner i Rogaland), ble innført i forskrift om birøkt. Disse områdene var tidligere i frisone. Nå gjenstår bare fylkene Nordland, Troms og Finnmark og 12 kommuner i Nord-Trøndelag i frisone for varroa.

1.3.6.4 Smittestoffer og fremmedstoffer i fôrvare

En viktig forutsetning for trygg mat og god dyrehelse er tilgang på fôr uten smittestoffer og fremmedstoffer. Kontrollresultater for disse stoffene viser få overtredelser av gjeldende grenseverdier.

Parameter	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Salmonella i fôrmidler og-blandinger ¹³	0 / 216	0 / 301	0 / 100	0 / 14	0/63	0/125
Prosessprøver, salmonella	0 / 211	0 / 251	0 / 155	0 / 194	0/4	0/200
Forbudte animalske proteiner	0 / 299	0 / 240	0 / 69	0 / 131	0/95	0/145
Dioksiner – PCB	0 / 11	0 / 14	-	-	8	-
Bly	0 / 262	1 / 314	0 / 142	-	2/36	0/112
Kvikksølv	0 / 268	0 / 323	0 / 132	-	0/6	0/104
Kadmium	0 / 262	0 / 314	0 / 142	-	0/40	0/111
Arsen	0 / 268	1 / 323	0 / 143	-	0/7	0/105
Aflatoksin B1	0 / 18	0 / 31	0 / 7	-	0/5	0/31
Kryssforurensing med koksidiostatika ¹⁴	-	-	-	1 / 19	2/49	2/52

Tabell 13 Andel prøver med påvisning eller påvisning over grenseverdien av smittestoffer og fremmedstoffer i landdyrfôr / antall analyserte prøver

I tillegg til smittestoffene og de uønskede stoffene som er nevnt i tabellen, er det i flere år analysert for tilsetningsstoffer med fastsatt grense for maksimalt innhold, og for rester av plantevernmidler. Det har vært få overtredelser av gjeldende grenseverdier.

I 2013 ble 185 prøver av hundesnacks/tyggebein (hovedsakelig av storfehud) kontrollert for salmonella. Prøvene ble samlet inn etter en fordelingsnøkkel på detaljistledet. Alle prøvene var negative.

1.3.7 Fremme god dyrevelferd og respekt for dyr

Selv om dyrevelferden gjennomgående vurderes som god i Norge, er det noen utfordringer og det er stor oppmerksomhet knyttet til området. Dyrevelferd var derfor ett av Mattilsynets prioriterte områder også i 2013. Særsilt oppmerksomhet har vært rettet mot pelsdyrhold og hold av slaktekylling.

I 2013 startet også et prosjekt om dyrevelferd på kjæledyr, med hovedfokus på hund og katt. Et av hovedmålene med prosjektet er å utvikle gode retningslinjer og hjelpemidler som støtte for det utøvende tilsynet på området. Intensjonen er at slike tiltak også skal bidra til økt enhetlighet.

Både økt industrialisering av husdyrproduksjon/intensivt dyrehold og en trend med mer ekstensiv drift innebærer utfordringer med hensyn til dyrevelferd. Mattilsynet har fortsatt fokus på begge disse forholdene.

Mattilsynet har i 2013 lagt spesielt vekt på enhetlig og effektiv virkemiddelbruk på dyrevelferdsområdet.

1.3.7.1 Tilsyn etter dyrevelferdsloven

Bekymringsmeldinger

I 2013 fikk Mattilsynet inn 5 932 bekymringsmeldinger om dyrevelferd mot 6 786 i 2012. Dette er en nedgang på ca. 12 %. Nedgangen kan ha sammenheng med at meldesystemet var utilgjengelig i en periode på grunn av nødvendig teknisk vedlikehold.

¹³ Virksomhetene tar også et stort antall prøver i forbindelse med pålagt egenkontroll

¹⁴ Det er analysert for kryssforurensing med koksidiostatika tidligere også, men grenseverdiene ble først fastsatt i 2011.

En stor del av bekymringsmeldingene om dyrevelferd er fortsatt knyttet til hold av kjæledyr og hest. Mattilsynet benytter dyrevernemndene til å håndtere en stor del av disse bekymringsmeldingene.

Dyrevernsaker som avdekkes gjennom ordinært tilsyn kommer i tillegg til de sakene som genereres fra bekymringsmeldinger. Mange av disse sakene er tunge og ressurskrevende, og i mange tilfeller medfører det svært høyt press på inspektørene. Oppdrettsfisk Hovedfokus i tilsynet med velferd hos akvatiske dyr har vært knyttet til aktiviteter innenfor fiskeoppdrett.

Tap av laksefisk i sjø

Generelt er dødeligheten hos oppdrettsfisk i sjø for høy. Dette er et uttrykk for dårlig velferd og Mattilsynet har derfor i 2013 hatt økt fokus på denne problemstillingen bl.a. gjennom et samarbeidsprosjekt med Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF) om kartlegging av årsakene til dødelighet i sjø. Rapporten fra prosjektet, som legges frem våren 2014, vil danne utgangspunkt for utvikling av veileder og retningslinje til bruk for både næring og tilsyn.

Metode og teknologiutviklingen

Oppdrettsnæringen er inne i en periode med sterk innovasjon mht. driftsformer, metoder og teknologi. Dette gjelder både for selve produksjonen og lakselusbekjempelse. Mattilsynet har i 2013 hatt fokus på å følge opp ny teknologi i uttestingsfasen med tanke på god fiskevelferd. Formålet har vært å sikre at uttesting er forsvarlig, og at det i uttestingsfasen framskaffes/produseres dokumentasjon på velferdsmessige konsekvenser ved bruk av metoden eller teknologien.

Settefisk

I forbindelse med et tidligere regionalt kartleggingsprosjekt om årsaker til tap av laksefisk i sjø, ble det avdekket at dårlig kvalitet på settefisk er en av de største tapsårsakene. God settefiskkvalitet er derfor den beste forutsetningen for at fisken skal overleve. Det er derfor initiert et nasjonalt tilsynsprosjekt på settefisk der hovedformålet er å bygge kompetanse på vannkvalitet og vannbehandling i settefiskanlegg på bakgrunn av gjennomførte tilsyn i totalt 100 anlegg. Det ble i 2013 utført 54 tilsyn, mens de resterende gjennomføres våren 2014. Resultater fra prosjektet vil foreligge i 2014

Håndtering av oppdrettsfisk

Gjennom et regionalt kartleggingsprosjekt i Trøndelag ble det bl.a. påpekt at håndtering av fisk er en risikofaktor som i stor grad bidrar til dødeligheten av fisk i akvakulturvirkosmetene. Mye av denne håndteringen skjer i tilknytning til avlusing, noe som illustrerer dilemmaet knyttet til å forvalte luseregulverket samtidig som fiskevelferden ivaretas. Dette forholdet krever økt fokus fra Mattilsynets side.

Slakteri for akvakulturfisk

I forbindelse med slakting blir fisk utsatt for ulike potensielt ubehagelige, smertefulle og stressende arbeidsoperasjoner. Å vurdere graden av velferd i forbindelse med disse arbeidsoperasjonene krever høy kompetanse både innen teknologi og fiskebiologi. Mattilsynet har jobbet med å styrke den faglige skjønnsutøvelsen knyttet til tilsyn med fiskevelferd ved slakterier.

1.3.7.2 Husdyr

Primærproduksjon landdyr

Mattilsynet har i 2013 gjennomført omlag 5500 inspeksjoner i dyrehold med de vanligste husdyrtypene, dvs. fjørfe, svin, storfé og småfé. Andelen dyrehold som ble inspisert varierer fra ca. 5 % av svinehold til ca. 12 % av fjørfeholdene. Andelen av inspiserte dyrehold hvor det avdekkes brudd på regelverk varierer mellom artene. I svine- og storfehold avdekket

Mattilsynet regelverksbrudd i over 50 % av de inspiserte besetningene i 2013. For de andre dyreartene ligger denne andelen mellom 25 og 40 %.

En like viktig faktor i vurderingen av status i norsk husdyrhold som andelen dyrehold med regelverksbrudd, er en vurdering av type regelverksbrudd som avdekkes. Mattilsynets tilsynsresultater for 2013 viser at det er variasjon mellom artene også på dette feltet. Likevel ser vi at regelverksbrudd vedrørende bestemmelser om brannsikring og brannvarsling er blant de hyppigst forekommende hos flere dyrearter. Regelverksetterlevelse på området brann og brannsikring har vært obligatoriske sjekkpunkter for tilsynet med flere av dyreartene i 2013, og hyppig kontroll kan til dels forklare en høy andel regelverksbrudd i forhold til andre bestemmelser. Likevel er det grunn til bekymring for status på dette området da brann i husdyrrom innebærer fare for store lidelser for mange dyr. Mattilsynet vil fortsatt ha fokus på dette tilsynet, og planlegger også et nasjonal tilsynsprosjekt på området i 2015.

Forøvrig viser tilsynsresultatene at det i 2013 har vært en viss overvekt av regelverksbrudd på forhold som gjelder stell og oppstalling av kalv, liggeområder for storfe og småfe innendørs, tilsyn og stell av storfe generelt og klauvstell spesielt, fôring og stell av småfe , samt bygningsmessige forhold for småfe.

Fjørfe

Mattilsynet legger spesielt vekt på tilsyn med hold av slaktekylling, og følger opp resultatene av tilsynsprosjektet som ble gjennomført i 2011. Mattilsynet ønsker å utvide innsatsen på området til også å gjelde hold av foreldredyr. I tillegg jobber Mattilsynet i tett dialog med næringen i forbindelse med nytt regelverk om tillatt dyretetthet i slaktekyllingproduksjon, og gjennomføring og oppfølging av næringens dyrevelferdsprogram som ligger til grunn for dette.

Mosjonskrav for storfe

Mattilsynet har utarbeidet veileder til mosjonsparagrafen. Denne har vært ute på høring og ferdigstilt veileder er sendt Landbruks- og matdepartementet.

Ekstensiv drift

Mattilsynet har i 2013 hatt et høyt aktivitetsnivå hva gjelder tilsyn innenfor ekstensive dyrehold. En stor utfordring på dette området er at utviklingen av produksjonsmetodene går raskt samtidig som dyrevelferden skal ivaretas på en tilfredsstillende måte. Den raske utviklingen gjør det dessuten krevende for Mattilsynets inspektører å holde seg løpende faglig oppdatert.

Mattilsynet har vektlagt enhetlig og opptrappende virkemiddelbruk, noe som har medført avvikling av dyrehold, aktivitetsnekt for enkeltpersoner, samt politianmeldelse i de mest alvorlige tilfellene.

Tilsyn med rein

Hovedinnsatsen har i 2013 vært på situasjonen i områder med skrinne beiter. Mattilsynet har lagt ned et betydelig arbeid for å kartlegge risikoflokker med tanke på tilsynsplanleggingen på området. Mattilsynet har forøvrig et utstrakt samarbeid med Reinpolitiet og Statens reindriftsforvaltning, bl.a. gjennom fellesinspeksjoner.

I Nordland er det store dyrevelferdsmessige utfordringer knyttet til påkjørsler av rein langs jernbanelinjene. Det gjenstår fortsatt noen ansvarsavklaringer overfor Jernbaneverket før effektive forebyggende tiltak kan gjennomføres.

Kurs for bruk av krumkniv ved slakting er nå godkjent. Dette er et viktig tiltak for dyrevelferden til rein.

Tilsyn med kjæledyr og hobbyhestehold.

Tilsynet med kjæledyr/hobbyhestehold baseres i all hovedsak på mottatte bekymringsmeldinger fra publikum. Alle meldinger følges opp enten av Mattilsynet eller av dyrevernnemndene. Noen meldinger gir imidlertid ikke tilstrekkelig informasjon til at dyreholdet kan identifiseres, noe som reduserer Mattilsynets mulighet til å gripe inn. Ved enkelte distriktskontorer er antallet bekymringsmeldinger så høyt at det i stor grad styrer innretningen av tilsynsarbeidet på området.

Flere saker har vært svært krevende med mange dyr og stort påtrykk fra publikum og media. Et godt samarbeid med private organisasjoner har ført til en rekke vellykkede omplasseringer av kjæledyr.

Når det gjelder området kjæledyr og hobbyhestehold, har Mattilsynet i 2013 satt søkelyset på veiledning til publikum.

1.3.7.3 Pelsdyr

Mattilsynet har også i 2013 hatt stor oppmerksomhet på tilsyn med pelsdyrhold. I vårt tilsynssystem er det registrert 325 aktive virksomheter med mink, rev eller begge deler.

Mattilsynet gjennomførte 258 inspeksjoner i pelsdyrfarmer i 2013. Det er ingen andre typer dyrehold som inspiseres like mye som pelsdyr.

	2011	2012	2013
Antall tilsyn	225	245	258
Antall tilsyn med varsel om vedtak	37	65	72
Antall tilsyn med hastevedtak ¹⁵	16	15	22
Antall politianmeldelser	2	2	0
Antall vedtak om aktivitetsnekt	0	0	0
Andel av tilsyn som ikke er varslet på forhånd	70 %	71 %	80 %

Tabell 14 Antall tilsyn med pelsdyr

Tilsyn med dyrevelferd skal i all hovedsak gjennomføres som uvarslede inspeksjoner. For pelsdyr har vi i flere år hatt særskilt rapportering på andel varslede og uvarslede inspeksjoner. I 2013 var ca 80 % av inspeksjonene uvarslet, mot 71 % i 2012 og 70 % i 2011.

Noen inspeksjoner må likevel varsles på forhånd, som for eksempel inspeksjoner som skal gjøres under avlving. Det er ikke avdekket forhold som har medført politianmeldelser i 2013. Det er heller ikke fattet vedtak om avvikling av pelsdyrhold eller vedtak om forbud mot aktiviteter som omfatter pelsdyrhold i 2013, men i ett tilfelle er det fattet vedtak om reduksjon av antall avlstisper.

Tallene fra tilsynet i 2013 viser små endringer fra 2012. Generelt er det slik at de fleste dyreholderne som driver innen denne næringen i dag i stor grad oppfyller kravene i regelverket. Enkelte produsenter trekker imidlertid ned helhetsinntrykket, ved stadige og til dels alvorlige brudd på regelverket. Oppfølging av disse produsentene krever mye ressurser av Mattilsynet.

Også i 2013 ser vi økende antall dyr per pelsdyrfarm. Økning i dyretall gjør det vanskeligere å sikre tilsyn med alle dyrene, og betydningen av gode rutiner og systemer for å sikre god dyrevelferd for samtlige individer øker. Innleid arbeidskraft som ikke, eller bare delvis,

¹⁵ Tradisjonelt benyttes hastevedtak når inspektøren mener at avviket er alvorlig og utbedring ikke kan vente. Vedtak om avlving av sykt dyr er et slikt eksempel. Tallene for hastevedtak i tabellen inneholder imidlertid også tilfeller hvor det er oppdaget at et mindre alvorlig avvik ikke har blitt utbedret fra et tilsynsbesøk til det neste.

behersker norsk, benyttes i større grad enn tidligere. Dette er en utfordring spesielt i forhold til oppgaver knyttet til dokumentasjon. Gode rutiner og systemer er viktig blant annet for å sikre at man fanger opp og behandler skader eller sykdom på dyr. Det er fortsatt en del problemer med sår og skader, fortrinnsvis på minkvalper. Totalt sett vurderer vi at det er forbedringspotensiale med hensyn til dokumentasjon og journalføring innen næringen.

I 2013 har det vært en hendelse med dårlig fôr kvalitet fra én fôrleverandør i Trøndelag. Dette medførte problemer i flere av minkfarmene som får fôr fra denne leverandøren. Sykdom og dødelighet hos tispene økte, og en del av tispene mistet melken. Fordi hendelsen oppstod i valpeperioden, fikk dette naturlig nok også konsekvenser i form av økt sykdomsforekomst og økt forekomst av sår- og bittskader hos valpene. I ett av pelsdyrholdene måtte så mange som 20 valper avlives på grunn av slike skader. Hendelsen har satt søkelyset på betydningen av mottakskontroll av fôret, og viktigheten av rask tilbakemelding til fôrleverandør dersom man mistenker at det kan være problemer med fôret. Mattilsynet har prioritert tilsyn med fôrleverandører høyere som en konsekvens av denne hendelsen.

Mattilsynet har gjennomgående en konstruktiv dialog med de privatpraktiserende veterinærene som arbeider i besetningene. Dette vurderes som svært nyttig.

1.3.7.4 Dødelighet under transport

Tall for dødelighet under transport av dyr viser en svak nedgang, både for pattedyr og fjørfe. Dette bekrefter den positive trenden vi har sett siden 2010.

	2009	2010	2011	2012
Pattedyr				
Totalt	612	1 007	522	397
Storfe	6	15	11	4
Småfe	181	259	148	111
Svin	415	614	362	282
Hest	0	0	1	
Reinsdyr	10	119		
Fjørfe				
Slaktekylling	-	99 281	83 067	75 293 (0,12 %)
Kalkun	-	1 496	4 405	1 168 (0,09 %)
Høner	-	2 759	1 143	907 (0,21 %)
Annet fjørfe	-		556	1 482 (0,2 %)

Tabell 15 Tall for dødelighet under transport. Tall for 2013 vil foreligge senere i 2014.

1.3.7.5 Dyr som dør eller lider

Mattilsynet har lagt om registreringen av dyretragedier slik at det framover vil være enklere å skille mellom alvorlig vanskjøtsel og ulykker som involverer dyr. Mens «dyretragedier» tidligere år ble rapportert som tilfeller hvor dyr ble funnet døde på bås uten noen form for forvarsel, har Mattilsynet etablert to nye kategorier for å kunne skille mellom vanskjøtsel og ulykker:

1. *Alvorlig Vanskjøtsel (dyretragedie)* benyttes der det forekommer unødige påkjenninger og belastninger som følge av vanstell/mishandling som fører til at dyr utsettes for store lidelser og/eller dør eller må avlives som følge av dette. Eksempler på dette er manglende/mangelfull fôring og tilgang på drikkevann, tilsyn og stell samt behandling ved sykdom
2. *Ulykker hvor dyr er involvert* benyttes der dyr er utsatt for lidelser og/eller dør eller må avlives som følge av uforutsette hendelser som brann, gjødselgassforgiftning, flom, skred, jordras, kjemisk forurensning, ulykker som involverer dyretransporter, osv.

Mattilsynet endret registreringene i juni og etter endringen har 52 tilfeller av dyretragedier blitt registrert som alvorlig vanskjøtsel og to som ulykker.

1.3.7.6 Forsøksdyr

Innføringen av ny modell for forsøksdyrforvaltning er fortsatt utsatt i påvente av nødvendige regelverksavklaringer. Arbeidet på området har derfor vært opprettholdt av det eksisterende Forsøksdyrutvalget, som imidlertid ikke har hatt kapasitet til å utarbeide årsrapport. Mattilsynet har derfor ikke et godt nok grunnlag til å kunne tallfeste resultatene fra 2013.

1.3.7.7 Oppfølging av rovdyrforliket

Rovviltforliket fra 2011 er førende for Mattilsynets arbeid for å sikre dyrevelferden for småfe og tamrein på beite. Det er god samhandling med Miljødirektoratet og fylkesmennene i dette arbeidet. Selv om det gjøres et betydelig arbeid, har det også i 2013 vært uakseptabelt store tap som følge av fredet rovvilt. Mattilsynet har gitt tilbakemelding til Landbruks- og matdepartementet om situasjonen i 2013. Dyrevelferden for beitedyr er ikke tilfredsstillende i flere områder, og Mattilsynets arbeid for å forebygge og redusere skader på utmarksbeite vil derfor fortsette med uforminsket styrke i 2014.

	2008	2009	2010	2011	2012
Antall sau på beite			574 613	567 976	523 496
Antall sau tapt	18 804	20 083	19 282	18 500	16 134
% sau	3,32 %	3,55 %	3,36 %	3,26 %	3,08 %
Antall lam på beite:			945 457	930 106	838 636
Antall lam tapt	71 326	75 264	76 346	76 909	62 118
% lam	7,73 %	7,99 %	8,08 %	8,27 %	7,41 %
Antall reinsdyr på beite:	-	248 522	253 400	246 056	246 262
Antall reinsdyr tapt	82 978	78 133	80 519	81 330	96 887
% reinsdyr	34 %	31,44 %	31,78 %	33,05 %	39,3%
Herav antall reinkalv	56 345	57 976	57 482	57 900	70 949

Tabell 16 Tap av dyr på beite i forhold til antall dyr på beite. Tall for 2013 vil foreligge senere i 2014

1.3.8 Fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele matproduksjonskjeden

1.3.8.1 Merking

Villedende merking

Våren 2013 ble det gjennomført et nasjonal tilsynsprosjekt om villedende merking av matvarer som brød, juice, nektar, fruktdrikker, kjøttpålegg og fiskepålegg. 195 matvarer ble vurdert i prosjektet. Dette dreide seg matvarer med tydelig villedende merking og andre matvarer som man ønsket å vurdere nærmere. 94 av produktene hadde avvik på de merkekrav som prosjektet omfattet. Det var 37 med villedende varebetegnelse, 44 med mangelfull mengdeangivelse, 18 med misvisende illustrasjoner, 12 brød hvor grovhetsprosenten ikke stemte og 2 brød som manglet angivelse av grovhetsprosent.

Prosjektet viser at mange virksomheter bør gjennomgå sine rutiner for merking av matvarer. Prosjektet har bidratt til mer oppmerksomhet på tilsyn med villedende merking i Mattilsynet. Mattilsynet vil følge opp med mer intern opplæring, i tillegg til mer informasjon og veiledning om merking.

Høsten 2013 ble det sjekket status for de 94 produktene som hadde avvik. Noen av produktene Mattilsynet fant merkefeil på, er nå enten tatt ut av produksjon eller produsenten

har valgt å endre sammensetningen. Et halvt år etter at prosjektet ble gjennomført, hadde 10 av 94 produkter fortsatt avvik som må rettes opp.

Ernærings- og helsepåstander

Mattilsynet planlegger i 2014 gjennomføring av et nasjonal tilsynsprosjekt knyttet til regelverket om ernærings- og helsepåstander. I forberedelse av dette ble det i 2013 gjennomført et pilotprosjekt med tittelen ” Ernærings- og helsepåstander i emballerte barnematprodukter, i produkter med tiltenkt bruk for vektreduksjon og kosttilskudd”. Pilotenprosjektet avdekket feil eller ulovlig bruk av ernærings- og helsepåstander i 30 av 43 produkter. Dette innebærer blant annet forskriftsbrudd i 22 av 25 undersøkte kosttilskudd- og vektreduksjonsprodukter og 15 av 20 næringsmiddelprodukt. Resultatene av dette pilotprosjektet viser at ulike bransjer må ta initiativ for å få på plass korrekt merking med hensyn til ernærings- og helsepåstander.

Tilsyn med nøkkelhullsmerking

Mattilsynet har prioritert endring og utvikling av av regelverket, som nå er sent på høring og vil tre i kraft i desember.

Forebygging av astma- og allergisykdommer

Mattilsynet samarbeider med Helsedirektoratet om matoverfølsomhet, blant annet deltar representanter fra Mattilsynet i referansegruppen «Mat og Kosmetikk» som er et ledd i arbeidet «Nasjonal strategi for forebygging og behandling av astma- og allergisykdommer». Mattilsynet har i 2013 gjort forberedende arbeid til tilsynsprosjekt på glutenfrie produkter i 2014.

1.3.8.1 Kostholdsundersøkelser og hjelpemidler for kostholdsplanlegging

Mattilsynets overvåkning av kostholdet skjer gjennom Matvaretabellen, kostberegningssystemet KBS og kostholdsundersøkelsene. Disse eies av Helsedirektoratet og Mattilsynet i fellesskap.

Kostholdsundersøkelser

Den landsrepresentative kostholdsundersøkelsen Norkost 3 ble sluttstilt i 2013. Kontrakt for pilotprosjektet om ny Ungkostundersøkelse (4-åringer, 4. klassinger og 8. klassinger) ble inngått mellom Helsedirektoratet og Universitetet i Oslo (UiO) høsten 2013.

Matvaretabellen

Matvaretabellen 2013 ble lansert med 127 nye matvarer, 282 reviderte matvarer. Matvaretabellen ble registrert på datanorge.no som åpne data.

Kostholdsplanleggeren

Kostholdsplanleggeren er et gratis kostberegningsprogram der forbrukeren kan beregne summen av næringsinnhold i matvarer og sammenlikne med anbefalinger for inntak av næringsstoffer. Prosjektet er et samarbeid mellom Mattilsynet og Helsedirektoratet. Forprosjekt gjennomført våren 2013. Kostholdsplanleggeren vil lanseres i mars/april 2014

1.3.8.2 Genmodifiserte produkter

	2009	2010	2011	2012	2013
Antall prøver med ulovlig innhold/totalt antall prøver	4/131	3/136	3/134	1/137	4/113
- næringsmidler	1/55	3/65	2/ 67	1/69	4/63
- fôrvarer	3/62	0/63	1/ 56	0/60	0/44
- såvarer	0/14	0/8	0/11	0/8	0/6

Tabell 17 Andel prøver med påvisning av genmodifisert materiale.

Det ble gjort fire funn av genmodifisering i strid med regelverket i 2013 (tabell 17). Tre av funnene var i maisprodukter til bruk som næringsmidler, og ett i kjeksprodukt som inneholdt

soya. Det ene produktet var merket med innhold av genmodifisert materiale. Alle funnene ble fulgt opp med omsetningsforbud for de prøvetatte partiene.

1.3.9 Ivareta miljøvennlig produksjon

1.3.9.1 Plantevernmidler

Tabell 18 viser risikoutvikling med utgangspunkt i omsetningstall for egne risikoindikatorer for helse og miljø. Gjennomsnittet av 1996 og 1997 er satt som et utgangspunkt med 100 prosent. Omsetningen har variert mye siden dette, noe som hovedsakelig skyldes periodevis hamstring som følge av økte avgifter og variasjoner i prisene på verdensmarkedet. Det er derfor vanskelig å si noe sikkert om risikoutvikling på kort sikt.

	2009	2010	2011	2012	2013
Omsetning (tonn virksomt stoff)	581	735	865	849	793
Omsetning i % av 1996/1997	79	101	118	116	109
Helserisiko i % av 1996/1997	64	73	88	89	79
Miljørisiko i % av 1996/1997	74	58	77	89	80

Tabell 18 Utvikling av helse- og miljørisiko i prosent av 1996/1997-nivå som skyldes bruk av plantevernmidler, samt omsetning i tonn virksomt stoff

Selv om den totale omsetningen ikke er redusert i perioden, har det vært en dreining mot bruk av preparater/stoffer med lavere helse- og miljørisiko. Den økte bruken i 2011 og 2012 skyldes hovedsakelig at vekstsesongene var svært nedbørrike, noe som førte til økt behov for sprøyting mot sopp sykdommer.

Gjødsel og jordforbedringsmidler

Sluttrapport fra tilsynsprosjekt for avfallsbaserte gjødselvarer forelå tidlig i 2013.

Tilsynsprosjektet påviste et betydelig antall avvik hos produsentene og avdekket at flere produsenter har mangelfull kontroll på tungmetaller og smittereduserende tiltak. Rapporten foreslo også en rekke tiltak for å forbedre tilsyn på dette feltet. Produktregistreringsløsningen i skjematjenesten er også forbedret, det gir enklere saksbehandling og bedre datakvalitet.

1.3.9.2 Økologisk produksjon

Antall virksomheter (primærprodusenter, foredling, import og omsetning (FIO)) som driver økologisk produksjon har de siste årene vist en nedgang (tabell 19). Nedgangen i antall FIO-virksomheter skyldes i stor grad at serveringsbedrifter ikke lenger omfattes av kontrollordningen.

	2009	2010	2011	2012	2013
Antall primærprodusenter	2 851	2 805	2 725	2 590	2 430
- prosentvis endring	5,5 %	-1,6 %	-2,9 %	-5,0 %	-6,2 %
Antall FIO-virksomheter	763	728	713	705	580
- prosentvis endring	- 0,4 %	- 4,6 %	- 3 %	-1,1%	-17,7%

Tabell 19 Utvikling i antall primærprodusenter og virksomheter innen foredling, import og omsetning (FIO).

Debio er delegert ansvaret for å føre tilsyn og fatte enkeltvedtak etter økologiforskriften. I henhold til regelverket blir det gjennomført årlige tilsyn hos alle virksomheter som er tilknyttet kontrollordningen. Dette utgjorde i 2013 totalt 3010 revisjoner. I tillegg ble det gjennomført 120 uanmeldte tilleggsrevisjoner; 88 hos primærprodusenter og 32 hos virksomheter som driver med foredling, import og omsetning.

Mattilsynet fører tilsyn med import av økologiske produkter. Alle importsendinger fra tredjeland blir dokumentkontrollert, og det blir gjennomført fysiske inspeksjoner ved behov. Mattilsynet behandler også dispensasjonssaker og klager på vedtak fattet av Debio.

1.3.9.3 Bekjempelse av lakselus

Bruk av rensefisk for avlusning er gunstig sett fra et miljøperspektiv og ut fra hensynet til å bremse utviklingen av resistens mot legemidler. Bruken er imidlertid et problem når det gjelder rensefiskens velferd. Selv om det ikke er rapporteringspliktig er det åpenbart at tapstallene på rensefisk både i forbindelse med fangst og i oppdrettsmerd er høy. Rensefisker er også omfattet av dyrevelferdsloven.

1.3.10 Eksport og import

1.3.10.1 Eksport

Mattilsynet har en overordnet føring om å bidra til markedsadgang for norske produkter. Dette innebærer bl.a. at Mattilsynet skal samarbeide med tilsynsmyndigheten i aktuelle eksportland som et bidrag til å skape tillit til norsk matforvaltning. Hovedinnsatsen for Mattilsynet i 2013 har i så henseende vært rettet mot markedsadgang for fisk og sjømat, der sentrale oppgaver har vært framforhandling av attester, oppfølging av notifikasjoner, planlegging/gjennomføring av internasjonale besøk, samt forberedelse, gjennomføring og oppfølging av internasjonale inspeksjoner.

Mattilsynet registrerer en økende kompleksitet i markedsadgangsarbeidet. Flere importland stiller særegne krav utover det som er forespeilet i internasjonale standarder utviklet av Codex Alimentarius og OIE. Dette krever at Mattilsynet må søke løsninger utover det som dekkes av den norske og europeiske tilsynsmodellen. Et tettere samarbeid med næringsaktørene er et viktig element i den forbindelse.

I 2013 har Mattilsynet prioritert arbeidet på følgende markeder:

Russland

Russland er det største enkeltmarkedet for norsk fisk og 2013 var preget av høy møteaktivitet med Den russiske veterinærtjenesten. I denne forbindelse ble det i 2013 framforhandlet attest for fisk og fiskevarer.

Ved utgangen av 2013 var 27 virksomheter godkjent for eksport av laks og ørret til Russland. I tillegg har det blitt gjennomført to inspeksjonsrunder på lakseslakterier som ønsket å eksportere til Russland. Ved den første runden ble 12 virksomheter inspisert og ved den andre runden ble det foretatt inspeksjoner ved 9 virksomheter.

Mattilsynet har fulgt opp 58 russiske notifikasjoner om funn av ulovlige mikroorganismer, feil merking og manglende dokumentasjon. Mattilsynet har møtt den russiske antimonopol-tjenesten (FAS) i forbindelse med etterforskning av mulige brudd på russiske antimonopollover. På slutten av 2013 innførte Russland restriksjoner mot import av torskelever/rogn og pelagisk og hvitfisk

Kina og Hong Kong

Ny attest for fisk og fiskevarer til Kina er blitt framforhandlet mellom Mattilsynet og kinesiske myndigheter og er tatt i bruk fra 1. januar 2013. Det har vært to forhandlingsrunder med bakgrunn i diskusjon om fangstsertifikater. Mattilsynet har fulgt opp 5 notifikasjoner om funn av ulovlige mikroorganismer i fisk fra Norge. Disse kom i slutten av 2012 og ble ferdigbehandlet i 2013.

Indonesia

Mattilsynet har tatt imot en delegasjon fra indonesiske myndigheter i forbindelse med ferdigstilling og signering av en anerkjennelsesavtale (MRA). Mattilsynet har fulgt opp avtalen for å fjerne mulige handelshindringer.

Tyrkia

Tyrkia har innført nytt regelverk og det har i den forbindelse vært visse utfordringer med noen eksportpartier. Det har vært avholdt møte med tyrkiske veterinære myndigheter vedrørende det tyrkiske importregimet og sjømatattester. Resultatet så langt er at midlertidig attest som ble fremforhandlet i november, kan benyttes for eksport til Tyrkia frem til 1. august 2014.

Annet om markedsadgang

Attestforhandlinger

Mattilsynet har fremforhandlet 9 eksportdokumenter for eksport av fisk og fiskevarer med følgende land: Australia, Canada, Kina, Russland, USA, Israel, India, Forente Arabiske Emirater.

Når det gjelder eksport av kjøtt og kjøttprodukter, er det gjennomført forhandlinger og dialog med Serbia, Japan, Makedonia, Montenegro, Hongkong.

Internasjonale besøk

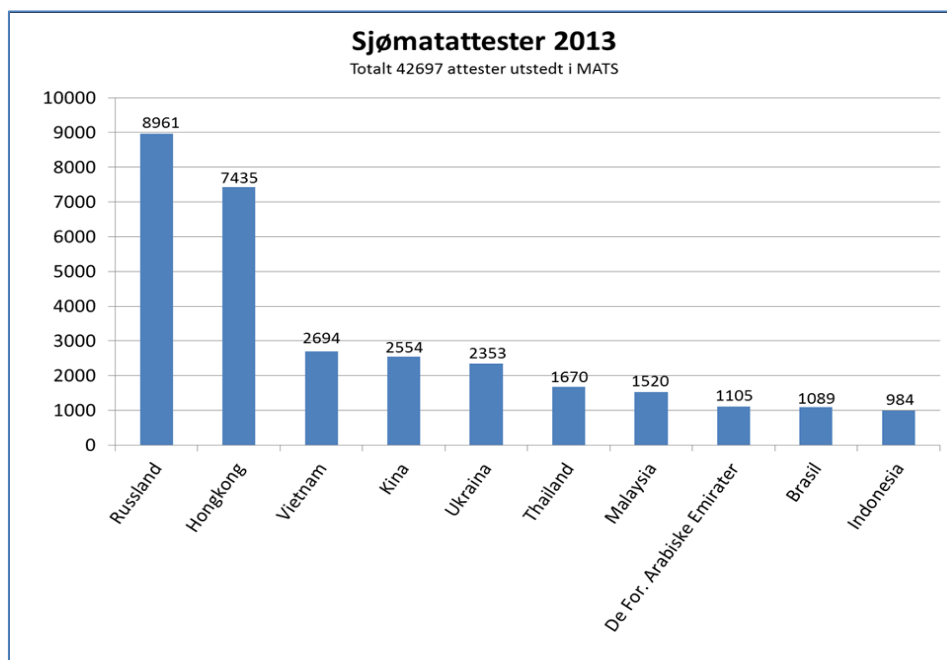
Mattilsynet har hatt besøk fra Ukraina, Indonesia, Brasil og Japan. Ved disse besøkene er det gitt informasjon om Mattilsynets forvaltningsområde, tilsyns- og kontrollaktiviteter, samt system for eksportkontroll og grensekontroll ved import.

Notifikasjoner

Mattilsynet mottok totalt 139 notifikasjoner for fisk og fiskerivarer, herav 134 fra Russland og 5 fra Kina/Hong Kong. Disse ble mottatt i 2012 og behandlet i 2013.

Eksportdokumenter sjømat – trender m.v.

Det ble utstedt totalt 46 996 attester for fisk og fiskevarer i 2013 på et varevolum som tilsvarer om lag halvparten av det totale eksportvolumet for norsk sjømat. Av disse attestene ble 42 697 utstedt gjennom skjematjenesten i MATS, mens det pga. bl.a. noen tekniske begrensinger ble utstedt 4 299 attester utenom skjematjenesten.

Figur 1: 10 største land i antall sjømatattester utstedt gjennom skjematjenesten.

1.3.10.1 Import

Gjennom EØS-avtalen har Norge et harmonisert regelverk for import av fôr og næringsmidler. Dette medfører at Norge representerer EUs yttergrense og at grensekontrollpliktige varer som importeres og kontrolleres i Norge fritt kan omsettes i det indre markedet. Et viktig premiss er derfor at Norge har et tilsvarende regelverk som EU og med en enhetlig gjennomføring av kontrollene som gjennomføres. ESAs undersøkelser viser at Mattilsynet jevnt over har et velfungerende grensekontrollsystem både på import av ikke-animalske risikoprodukter og gjennomføring av veterinær grensekontroll.

Generell samhandel og import av ikke animalske produkter

ESA gjennomførte i oktober 2013 en general review, hvor blant annet inspeksjon på området næringsmidler av ikke-animalsk opprinnelse ble fulgt opp, herunder import av ikke-animalske risikoprodukter. Alle avvik er lukket, bortsett fra et som går på lokalitetene/leiekontrakt for grensekontrollstasjon Oslo havn. Det arbeides med å lukke dette avviket.

Grensekontroll av ikke-animalske næringsmidler og fôrvarer fra tredjestater

Visse ikke-animalske risikoprodukter fra tredjestater er underlagt grensekontroll. Hvilke varer som til enhver tid er omfattet av dette regelverket og hvor stor andel av varepartiene som skal prøvetas, bestemmes av EU-kommisjonen i samarbeid med medlemsstatene. Aktuelle varepartier blir kontrollert av Mattilsynet på fire utpekte grensekontrollstasjoner. Disse er Oslo Lufthavn Gardermoen, Oslo havn, Borg havn og Larvik havn, hvorav sistnevnte kom på listen over utpekte grensekontrollstasjoner i 2013.

I 2013 ble det foretatt dokumentkontroll av 1163 varepartier av listeførte produkter. Fra disse varepartiene ble det gjennomført 185 fysiske kontroller, som omfatter identitetskontroller og prøvetak til analyse. Flest kontroller ble foretatt av ferske krydderurter og grønnsaker fra Thailand og Vietnam. Resultatene fra kontrollen ble rapportert inn til EU-kommisjonen.

Meldesystemer

RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed) er et europeisk meldesystem der det utveksles informasjon om helsefarlig mat, fôr og matkontaktmaterialer i samarbeid mellom medlemslandene i EU, EFTA/EØS, EFSA og EU-kommisjonen. Systemet forvaltes av EU-kommisjonen, og hvert enkelt medlemsland har et utpekt kontaktpunkt. RASFF kontaktpunkt i Norge er lagt til Mattilsynet.

I 2013 ble det sendt 45 notifikasjoner fra Norge om funn gjort på det norske markedet eller om avvisninger på grensekontrollstasjonene. Dette er en nedgang på 30 % fra året før. Den største kategorien av RASFF-meldinger fra Norge i 2013 omfattet funn av *Salmonella*, *Campylobacter* og/eller funn av høyt antall *E. coli* i ferske krydderurter og grønnsaker importert fra Kambodsja, Thailand og Vietnam.

Smittestoffer i importerte vegetabiliske næringsmidler var en av Mattilsynets hovedprioriteringer i 2013, og i forbindelse med et nasjonalt tilsynsprosjekt ble det avdekket 20 funn som ble notifisert via RASFF. Noen av disse ble avdekket av virksomheten selv gjennom egenkontroll.

9 av de norske meldingene omhandler varepartier som ble avvist ved grensekontroll. De andre meldingene baserte seg på matforgiftninger, forbrukerklager, bedriftenes egenkontroll og Mattilsynets kontroll i markedet.

Ettersom Kommisjonen ennå ikke har publisert tallene for EU for 2013 kan vi ikke oppgi totalt antall notifikasjoner sendt i RASFF-systemet. Av notifikasjonene fra andre land omhandlet 30 av notifikasjonene funn som krevde oppfølging i Norge, enten ved at norske virksomheter

hadde produsert, distribuert eller mottatt aktuelle produkter. Dette er det samme antallet notifikasjoner som i 2012.

	2010	2011	2012	2013
Antall RASFF-meldinger om funn relatert til helsefare sendt fra Norge	24	52	64	45
Antall notifikasjoner som krevde oppfølging i Norge	33	32	30	30
Totalt antall notifikasjoner sendt i RASFF-systemet	8582	9157	8797	¹⁶

Tabell 20 Antall sendte notifikasjoner om påvist helsefare i matvarer i det norske marked i RASFF (effektindikator)

Veterinær grensekontroll

Mattilsynet koordinerer 15 veterinære grensekontrollstasjoner som kontrollerer import av animalske varer og levende dyr fra tredjestat.

ESA gjennomførte i januar 2013 inspeksjon ved seks av de veterinære grensekontrollstasjonene. Hovedinntrykket var at den veterinære grensekontrollen i Norge utføres tilfredsstillende. Imidlertid må Mattilsynet videreutvikle internkontrollsystemet som skal verifisere tilfredsstillende utførelse av grensekontrollen. Mattilsynet sammen med Tollvesenet må også sikre at grensekontrollpliktige varepartier som ikke tolldeklarerer på grensen blir oppdaget på annet vis, slik at de ikke føres inn i landet uten å ha blitt kontrollert av Mattilsynet. Resterende avvik var mindre alvorlige og er blitt lukket i løpet av året.

Kontroll av reisende

Mattilsynet har hatt søkelys på animalske varer som innføres ulovlig av privatpersoner til Norge. Mattilsynet har sammen med Tollvesenet også gjennomført felles kontrollaksjoner knyttet til innførsel av kjøledyr og håndkjøtt, samt prydplanter og buskvekster.

Import av planter

Mattilsynet har i 2013 gjennomført forsterket importkontroll med planter. Partier blir avvist hovedsakelig på grunn av ulike feil knyttet til dokumentasjon. Mattilsynet har hatt dialog med næringsaktørene for å tydeliggjøre ansvaret som ligger til egenkontroll ved innførsel av planter til Norge. Det er også dialog knyttet til praktisering/tolkning av dagens bestemmelser vedrørende import, og til pågående revisjon av importbestemmelser.

1.3.11 Annen tilsynsvirksomhet

1.3.11.1 Dyrehelsepersonell

Nasjonalt tilsynsprosjekt «Dyrehelsepersonell – journalføring, rapportering og meldeplikt» ble ferdigstilt og evaluert i 2013. I prosjektet ble det blant annet avdekket behov for en del regelverksavklaringer på området. Videre oppfølging av prosjektet er under planlegging for gjennomføring i perioden 2014-2015.

Veterinært legemiddelregister (VetReg)

VetReg mottar nå rapportering om utlevering av legemidler til dyr fra veterinærer, fiskehelsebiologer, apotek, legemiddelgrossister, fôrfirmaer og medisinfôrfirmaer. Rapportering og håndtering av denne store mengden data medfører tekniske utfordringer som det arbeides med å løse.

1.3.11.2 Biproduktvirksomheter

Arbeidet med implementering og forberedelser til fastsettelse av nytt regelverk har vært krevende. Dette fordi regelverket berører mange tilgrensende områder og åpner for mange

¹⁶ Mangler oppdaterte tall fra EU-kommisjonen

nasjonale valg. Utkast til ny animaliabiproduktforskrift er hørt, og det er blitt gjennomført en rekke møter med næringsaktører. Forskriften kan fastsettes i norsk rett så snart forordningene er innlemmet i EØS-avtalen.

Tilsynet med håndtering av animalske biprodukter er spesielt utfordrende siden det både omfatter primærprodusenter og næringsmiddelvirksomheter der biproduktene oppstår, og alle godkjente biproduktanlegg og operatører. Animalske biprodukter samhandles med både EU og tredjeland, og brukes hovedsakelig til fôr, gjødsel og energiformål. Hovedaktivitetene i tilsynet har vært forberedelser og kompetanseheving for nytt regelverk og tilsynsområdene; biogass- og kompostering, matavfall fra internasjonal skipsfart, og animalske biprodukter som oppstår ved sjømatproduksjon i villfisknæringen. Mattilsynet har styrket koordinering av tilsynsområdet i alle ledd og vil fortsette med det.

1.3.11.3 Kosmetikk

Mattilsynet har ført tilsyn med tatoveringsvirksomheter, kosmetikkprodusenter, hårfargeprodukter og tannblekeprodukter i 2013. Ulovlig hudblekeprodukter er et gjentakende problem på kosmetikkområdet. Det ble gjennomført et tilsynsprosjekt på hudblekeprodukter. 30 produkter ble analysert for kvikksølv der det i 27 av produktene ble funnet kvikksølv i forskjellige mengder. Høyeste målte konsentrasjon av kvikksølv var 50 000 mg/kg.

Det ble mottatt 106 RAPEX¹⁷-meldinger på kosmetikk inkl. tatoveringsprodukter i 2013. Ikke alle meldingene gjaldt produkter på det norske markedet og Mattilsynet fulgte opp 17 meldinger. I tillegg har Norge selv sendt 17 RAPEX-meldinger i 2013.

Mattilsynet har gjort endringer i meldesystemet for importører og produsenter av kosmetikk. Antall registrerte importører/produsenter av kosmetikk er i dag 926.

1.3.11.4 Tilsyn med reseptfrie legemidler utenom apotek

Mattilsynet fører tilsyn med salg av reseptfrie legemidler utenom apotek (LUA) i samarbeid med Legemiddelverket. Alle registrerte næringsmiddelvirksomheter kan omsette slike legemidler, såfremt de kjøper inn fra godkjente grossister. I 2013 ble det utført 776 tilsyn på dette området og fattet 20 midlertidige omsetningsforbud. Vedtakene ble formidlet videre til Legemiddelverket.

Tilsyn med matkontaktmaterialer

I forkant av et nordisk tilsynsprosjekt på matkontaktmaterialer i 2014 har Mattilsynet i 2013 fokusert på å kartlegge importører og produsenter av matkontaktmaterialer. Antall registrerte importører/produsenter/en gros av matkontaktmateriale i Norge er 197.

1.3.11.5 Tilsetning av vitaminer, mineraler og/eller aminosyrer til næringsmidler

Som vist i tabell 21 har det vært en økning i antall søknader fra 2012, og saksbehandlingen har vært mer krevende enn tidligere år. I 2013 gjaldt 40 av søknadene kun tilsetning av vitaminer og/eller mineraler. Dette omfattet 154 produkter, hvorav 126 produkter har fått tillatelse og 28 produkter har fått avslag til tilsetning av vitaminer og/eller mineraler. Som i 2011 og 2012 har en stor del av tillatelsene vært gitt for tilsetning av aminosyrer til kosttilskudd (71 produkter), og bruk av jodifisert salt som ingrediens i importerte bakervarer (56 produkter).

Det er i 2013 gjort forberedende arbeid til nasjonal tilsynsprosjekt om beriking av mat som er planlagt gjennomført i 2014. På bakgrunn av dette arbeidet vil Mattilsynet kunne kontrollere på en mer systematisk måte enn tidligere om de berikede produktene som finnes på

¹⁷ Rapid Alert System for Non-Food Consumer Products (RAPEX)

markedet faktisk har tillatelse til tilsetning av vitaminer, mineraler og/eller aminosyrer, og om de i øvrig også tilfredsstillende resten av næringsmiddelregelverket.

	2011	2012	2013
Antall vedtak (søknader)	44	41	109
Antall produkter	204	120	229
Antall innvilgede (produktnivå)	192	70	197
Antall avslått (produktnivå)	17	50	32

Tabell 21 Antall søknader om tillatelse til tilsetning av vitaminer, mineraler og aminosyrer

1.4 Kommunisere og veilede

Kommunikasjon er et viktig virkemiddel for å oppnå Mattilsynets effektmål. Vi baserer kommunikasjonsarbeidet på åpenhet, helhetlig kommunikasjon, å nå alle brukere, og medvirkning. Dette innebærer at Mattilsynet skal bruke en-veis informasjon på en målrettet måte, og at vi skal etterstrebe dialog for å møte etatens og brukernes behov.

Det er krevende å måle effekt av kommunikasjon, og særlig på kort sikt. Ved siden av jakten på effekt er det derfor viktig å dokumentere at man velger tiltak og kanaler som faktisk når ut til ønskede målgrupper.

1.4.1 Åpenhet

Mattilsynets søker mest mulig åpenhet rundt arbeidet vårt. Vi publiserer jevnlig resultater fra tilsynsvirksomheten, formidler aktivt saker av spesiell interesse for samfunnet, og møter til debatt som andre aktører initierer på våre forvaltningsområder på en åpen og imøtekommende måte.

Publisering

Nettstedet mattilsynet.no er en viktig kanal for å sikre åpenhet rundt Mattilsynets arbeid. Nettstedet presenterer informasjon og kunnskap fra Mattilsynets ulike ansvarsområder i en temainndeling, basert på tilbakemelding fra brukerne. Nettstedet ble relansert ved inngangen til 2013 og Mattilsynet har i løpet av året fortsatt arbeidet for å videreutvikle tjenesten. Målet er at nettstedet skal bidra til økt effektivitet og produktivitet gjennom å hjelpe brukerne til mest mulig selvbetjening og digital oppgaveløsning.

Et godt eksempel på digital oppgaveløsning er den såkalte «kjæledyrskalkulatoren» som ble lansert i 2013. Det er en digital veileder der kjæledyreiere kan sjekke hvilke regler som gjelder for reiser over landegrensene, fremfor å ringe inn spørsmål til Mattilsynet. Tjenesten er det mest brukte på mattilsynet.no i 2013 med nærmere 120.000 besøk. I tillegg er mattilsynet.no også en viktig inngangsportal til blant annet Mattilsynets skjematjenester og regelverk. «Varslingsknappen» som forbrukere f eks kan bruke til å varsle om dyr som lider, og matforgiftning, ble benyttet 7609 ganger i 2013.

De totale besøkstallene på mattilsynet.no er nesten halvert i løpet av det siste året. Dette er et resultat av at nettstedet nå er strukturert annerledes slik at besøk registreres på en annen måte enn før, samt at den gamle eposttjenesten som bidro til økt trafikk må gjenoppbygges etter relanseringen. Arbeidet for å sikre at flest mulig av Mattilsynets brukere benytter seg av mattilsynet.no er en prioritert oppgave i 2014, men arbeidet er altså innrettet mot at brukerne får løst oppgavene sine på en god måte, fremfor å styre etter flest mulig besøkende til nyhetstjenesten på nettsidene.

	2011	2012	2013
Antall besøk på mattilsynet.no	1 192 577 ¹⁸	2 019 896	1 042 521 ¹⁹

Tabell 22 Antall besøk på mattilsynet.no og matportalen.no 2011–2013

Deltakelse i samfunnsdebatten

Mattilsynet møtte representanter for de aller fleste som er opptatt av dyrevelferd - NGOer, politiske partier og engasjerte privatpersoner – på et årlig åpent debattmøte om dyrevelferd (kjæledyr) på Litteraturhuset i Oslo. Arrangementet bidrar til åpenhet omkring dyrevelferden i Norge, og styrket dialog med dyrevernmiljøet.

Det har også i 2013 vært økende interesse og pågang rundt problemstillinger knyttet til fremmedstoffer og næringsstoffer i mat, cocktaileffekt og merking av matvarer. Mattilsynet har ved en rekke tilfeller stilt opp for å lytte, diskutere, formidle kunnskap og forklare hvordan myndighetene jobber for å sikre mattrygghet.

Pressevaktjenesten

Mattilsynets pressevakttelefon er et viktig verktøy for å bidra til åpenhet. I 2013 har vi registrert ca. 1000 henvendelser til pressevakttelefonen. Dette er en betydelig økning fra ca. 600 henvendelser i 2012. De fleste pressehenvendelsene til Mattilsynet går direkte til våre distrikts- og regionskontorer, utenom den sentrale pressevakten.

1.4.2 Nå alle

For å leve opp til prinsippet om å «nå alle», bruker Mattilsynet et bredt spekter av kommunikasjonskanaler og tiltak tilpasset målgruppene. Et tilfelle det er grunn til å nevne er kommunikasjonsarbeidet rundt *Import av gatehunder*. Arbeidet for å begrense ulovlig import av gatehunder har pågått siden 2012. I løpet av 2013 har Mattilsynet kommunisert bredt og tydelig for å synliggjøre smitterisikoen ved slik import. Mattilsynets innsats har foregått på tvers av mange ulike kommunikasjonskanaler over tid, og har bidratt til stor oppmerksomhet rundt problemstillingen, både i Europa og i norsk media. Blant annet har noen av Norges største mediehus, NRK TV og VG, fulgt opp med egeninitierte innslag og artikler, som peker på farene ved import av gatehunder, og støtte til myndighetenes arbeid. Dette er mediasaker som når henholdsvis 1 og 1,5 millioner mennesker.

Mattilsynet i media

Media er en svært viktig kanal for å nå flest mulig av våre brukere, både dem vi fører tilsyn med, og forbrukerne. Mattilsynet arbeider proaktivt overfor media i saker hvor vi særlig ønsker å formidle et budskap til omverden og hvor vi ikke forventer at pressen selv fanger opp sakene fra våre nettsider. I løpet av 2013 har vi jobbet aktivt for å spre ca. 35 saker på tvers av medier for å treffe de rette målgruppene. Det innebærer et bredt utvalg av medier med den største dekningen. Dette er VG (papir og nett), Dagbladet, NRK TV, TV2 og Nationen. NTB er også en svært viktig distributør av stoff til medier på tvers av landet. Dette er noen av de viktigste sakene som er formidlet via disse mediene;

- Resultatet av tilsynsprosjektet som undersøkte de vanligste «frokostproduktene», tilsynsprosjekt hvitfisk (NRK og NTB) og tilsynsprosjekt vannverk (VG nett)
- Mattilsynet slår alarm om beitesituasjonen (Nationen) og initierer tiltak for å begrense antall dyretragedier i landbruksnæringa (NRK)
- Dyr/dyrevelferdsaker: Dyrepolitikkronikk, «Mattilsynet prioriterer dyrevelferd», Råd for å ta vare på dyra i sommervarmen, Råd for å ta vare på katta i kulda, Ikke gi dyr som julegaver, Begrens spredning av rabies, Gi hunden en bedre start på det nye året (nyttårsaften-råd) (NTB)

¹⁸ Det reelle tallet vil være noe høyere pga. teknisk driftsavbrudd for statistikkverktøyet i august 2011

¹⁹ Det reelle tallet er noe høyere som følge av at det ikke foreligger besøksstatistikk for januar 2013

	2011	2012	2013
Antall registrerte medieoppslag med omtale av Mattilsynet	15 795	14 302	19 419

Tabell 23 Antall registrerte medieoppslag med omtale av Mattilsynet 2011-2013

Totalt sett ble Mattilsynet nevnt i media 19 419 ganger i 2013²⁰. Dette er en oppgang, noe som bl.a. skyldes hestekjøttskandalen i Europa. 80 % av disse sakene er i lokal- og regionalmedier, og leses/sees altså av folk flest på tvers av landet.

Det er økende interesse for forbrukersaker, og Mattilsynet har jevn og tett pågang fra riksmidier som ønsker våre vurderinger av ulike forhold og produkter. Brede temaer, som oppdrettslaks, og smale temaer, som Bisfenol A, og akrylamid, har blitt grundig dekket av pressen. Mattilsynet stiller regelmessig opp i programmer som NRK Forbrukerinspektørene og Matagentene på TV2, og når således svært mange.

Det er viktig at Mattilsynets budskap kommer tydelig fram i media. Dette jobber vi for å oppnå på flere måter. Vi har i 2013 gjennomført intern og ekstern medietrening, utarbeidet 60 medieplaner i krevende saker og forberedt talspersoner før vanskelige intervjuer.

Åpne møter om risikovurderinger

VKM og Mattilsynet har gjennomført flere åpne overleveringsmøter for risikoanalyser fra VKM. Særlig møtene om «muggsopp i korn», og «helseeffekt av konsum av kjøtt fra hjortevilt skutt med blyammunisjon» samlet mange interesserte parter, og har i ettertid også gitt en rekke medieoppslag.

Sosiale medier

Utprøvingen av sosiale medier som dytt-kanaler for informasjon fra matportalen.no har fortsatt i 2013. Mattilsynet øker bruken av Twitter som dytt-kanal i 2014 for å bidra til at vi når ut til enda flere.

Messedeltakelse

I 2013 deltok Mattilsynet med egen stand på messen AquaNor i Trondheim, en av de viktigste internasjonale møteplassene for aktører med tilknytning til oppdrett. Mattilsynets stand var godt besøkt og ga dermed god anledning til dialog med mange viktige målgrupper.

Nynorsk

Mattilsynet har over de siste årene jobbet for å øke nynorskandelen i kommunikasjonsproduktene våre uten å lykkes tilstrekkelig. Vi har imidlertid fått på plass en systematisert produksjon av brosjyrer og veiledningsmateriell. En brosjyre er utgitt på nynorsk i 2013, og en flere vil bli utgitt på nynorsk i 2014.

Etter relanseringen av mattilsynet.no sank nynorskandelen, og var i 2013 på 1,34 prosent. Den nye temabaserte inndelingen er utviklet teknisk sett på en måte som gjør det komplisert å øke nynorskandelen på tvers av det statiske innholdet. Mattilsynet utreder nå mulige løsninger. Nynorskandelen på Mattilsynets egne artikler i matportalen var ca. 13 prosent ved årsskiftet. Syv etater bidrar med artikler, og nynorskandelen av saker fra de ulike varierer sterkt. Totalt var 122 av 1140 artikler på portalen på nynorsk ved utgangen av 2013. Dette utgjør 10,7 prosent av artiklene. Mattilsynet oppfordrer jevnlig de andre bidragsyterne til å levere artikler på nynorsk.

²⁰ Tall fra overvåkningstjenesten Retriever. Det reelle tallet liggere høyere, da grunnlaget for etermedier er mangelfullt i 2013 som tidligere år.

1.4.3 Medvirkning

I tillegg til å legge til rette for dialog i høring av nytt regelverk (se kap. 1.2) jobber Mattilsynet for å ta berørte brukere med på råd og involvere dem i virksomheten.

Strategiske fora

Mattilsynet har etablert en god dialog med viktige interessentgrupper. Bransjeorganisasjoner og andre næringsaktører, Forbrukerrådet og forvaltningsstøtten deltar i foraene. I 2013 foregikk denne dialogen innenfor kjøttproduksjon, dyrehelse, fiskehelse og plantehelse. Foraene er rådgivende, og diskuterer saker av strategisk betydning for Mattilsynets forvaltning.

Brukerundersøkelse

Tema for brukerundersøkelse i 2013 var "kommunikasjon på tilsyn". Ca. 9.000 husdyrprodusenter ble invitert til å delta, og svarprosenten endte på 59. Resultatene viser at husdyrprodusentene er middels tilfreds med Mattilsynet. Verdien av undersøkelsen ligger i å nyttiggjøre seg tilbakemeldingene fra brukerne våre i arbeidet med å forbedre tjenestene våre.

1.4.4 Helhetlig kommunikasjon

Mattilsynets kommunikasjon skal oppleves enhetlig og samordnet. I tillegg skal Mattilsynets og andre matmyndigheters/samarbeidende aktørers kommunikasjon være konsistent.

Matportalen.no

Matportalen.no har som mål å sette forbrukerne i stand til å ta informerte valg om sunn og trygg mat og fysisk aktivitet. Portalen er et viktig verktøy for å gi helhetlig informasjon på tvers av matforvaltningen. Sju etater bidrar med relevant forbrukerinformasjon, og arbeidet koordineres av Mattilsynet. Besøket på matportalen.no har vært relativt stabilt de siste årene. Nyhetsbrevet fra matportalen.no nådde 1814 abonnenter i 2013, en ubetydelig økning fra 2012. Matvaretabellen er en del av Matportalen og brukes på tvers av utdanningssektoren i Norge. Arbeidet med å oppgradere tjenesten «Mat på data» er startet og den nye tjenesten vil få navnet Kostholdsplanleggeren. Denne lanseres i 1. tertial 2014. Matportalen er også tilgjengelig for nettbrett, og matvaredataene som ligger til grunn for matvaretabellen er i løpet av året gjort tilgjengelige på Kommunal- og moderniseringsdepartementets datahotell (www.data.norge.no).

	2011	2012	2013
Antall besøk på matportalen.no	713 308	716 442	744 632
Antall besøk på Matvaretabellen	279 485	282 114	367 122

Tabell 24 Antall besøk på matportalen.no og underliggende matvaretabellen 2011–2013

1.5 Innhente kunnskap og analysere tilstand

1.5.1 Områdeanalyser

Områdeanalyse kosttilskudd ble i 2013 ferdigstilt og publisert. Områdeanalysen tar opp problemer knyttet til at kosttilskudd kan inneholde helseskadelige mengder av flere ulike typer stoffer og planter. De synes å være til dels ulike oppfatninger blant folk om hva som er sunt og hva som er trygt. Markedsføringen spiller ofte på helse- og følelsesmessige behov. Dette kombinert med små volumer og enkel logistikk skaper både insitamenter for villedende markedsføring og handlingsrom for illegale aktiviteter.

1.5.2 Samfunnsøkonomiske analyser

Mattilsynet gjennomført samfunnsøkonomiske analyser av alternative forvaltningsregimer for plantesykdømmene heksekost og pærebrann. Analysene inneholder

- beskrivelser av alternative forvaltningsregimer for sykdommene
- flere spredningsscenarier for hvert enkelt forvaltningsregime
- beregninger av økonomiske virkninger av de ulike spredningsscenariene
- forventede fordelings effekter for ulike interessenter
- sammenligninger av forventede effekter av ulike forvaltningsmodeller

1.5.3 Overvåkning

Det ble i planleggingen av overvåkings- kartleggingsprogrammer (OK-programmer) for 2013 lagt opp til ytterligere effektivisering av prøveuttakene, bl.a. gjennom økt fokus på risikoaspektet ved en del av programmene. Andre tiltak, som blant annet økt informasjon om varslingsplikten og konsekvenser ved manglende varslingsplikt har virket positivt på antall meldte døde dyr i felt.

Arbeidet med å legge til rette for effektivisering av prøveregistrering og elektronisk håndtering av prøvedata har vært mer krevende enn forutsatt og det er ikke oppnådd forventet framdrift. Dette arbeidet videreføres i 2014.

Kostnadsutviklingen i OK-programmene er diskutert i samråd med Kunnskapsstøtteinstitusjonene og med næringen i strategiske fagforum. I forlengelsen av denne diskusjonen er etablerte innkjøpsstandarder for kjøp av laboratorietjenester videreført med små justeringer. Avtaleverket er ment å sikre at Mattilsynets behov dekkes på en enhetlig, helhetlig, transparent og konsistent måte.

Som et ledd i arbeidet med inngåelse av hensiktsmessige innkjøpsavtaler, er mulighetene for å konkurranseutsette enkelte deler av overvåkingen vurdert. Anbudskonkurransen for Fremmedstoffprogrammet for animalsk mat var vellykket og har gitt en betydelig innsparing i analyseutgiftene og bedre beredskap på dette området.

Effektiviseringstiltak har gitt muligheten til å kunne målrette den nasjonale overvåkingen ytterligere og bidrar til budsjettmessig handlingsrom til å prioritere kartlegging av nye trusler som følge av endret risikobilde.

1.5.4 Samarbeid med kunnskapsinstitusjonene på matområdet

Mattilsynet har avtaler om kunnskapsstøtte med følgende statlige institusjoner:

- Veterinærinstituttet
- Folkehelseinstituttet
- Bioforsk
- Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning
- Havforskningsinstituttet
- NMBU, Veterinærhøgskolen
- Norsk institutt for skog og landskap

I tillegg er det inngått avtaler om kunnskapsstøtte med noen andre institusjoner, blant annet LabNett, Danmarks Tekniske Universitet og Oslo Universitetssykehus.

Kunnskapsstøtteinstitusjonene er viktige samarbeidspartnere for Mattilsynet spesielt når det gjelder beredskapsarbeid og faglig rådgivning, men også innen planlegging og gjennomføring av OK-programmer og som nasjonale referanselaboratorier.

Det er i 2013 avholdt møter på direktørnivå mellom Mattilsynet og hver av kunnskapsstøtteinstitusjonene. I tillegg er det holdt felles møte med de statlige kunnskapsstøtteinstitusjonene, Vitenskapskomiteen for mattrygghet og departementene.

1.5.5 Samarbeid med Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM)

Mattilsynet bestilte 37 risikovurderinger, inklusive helserisikovurderinger av GMO, fra VKM i 2013. I samme periode har VKM publisert 32 risikovurderinger og uttalelser som er relevante for Mattilsynet. Risikovurderingene blir anvendt i Mattilsynets arbeid med regelverksutvikling nasjonalt og internasjonalt, behandling av søknader om godkjenning eller kostholdsråd/kommunikasjon til befolkningen. Risikovurdering av mykotoksiner i korn, av aluminium i næringsmidler og kosmetiske produkter samt vurdering av risiko knyttet til konsum av hjortevilt felt med blyholdig ammunisjon er eksempler på saker som har vært av stor interesse og nytte såvel nasjonalt som internasjonalt.

En revidert samhandlingsavtale mellom VKM og Mattilsynet ble vedtatt i november.

1.5.6 Samarbeid med forskningsrådet

Mattilsynet skal gjøre sin forvaltning mer kunnskapsbasert, effektiv og moderne. Mattilsynet har mye kompetanse, et stort erfaringsgrunnlag og god vitenskapelig kunnskapsstøtte på de fleste forvaltningsområder, men er ikke like godt rustet når det gjelder vitenskapelig forskning som kan dokumentere hva som faktisk virker og effekter. Mattilsynet har samarbeidet med Forskningsrådet med henblikk på en utlysning i 2014 som skal gi ny kunnskap om:

- hvordan virksomheter holder seg orientert om og hvordan de oppfatter innholdet i offentlige krav
- hvordan de forholder seg til kravene
- fordeler og ulemper med skjønnsmessig regelverk versus detaljert regelverk som ikke åpner for skjønn
- effekter av ulike former for offentlig virkemiddelbruk (generell rådgivning, veiledning om regelverk, godkjenningsordninger, påpekning av plikt og ulike former for sanksjoner ved avvik) med henblikk på bedre dyre- og fiskevelferd

2 Styring og kontroll i virksomheten

2.1 Virksomhetsstyring

Mattilsynets strategi for 2010-2014 angir fem satsinger, der det viktigste bærende elementet er tydeliggjøring av roller og ansvar og aktiv bruk av kommunikasjon for å nå våre mål:

- videreutvikle en helhetlig, enhetlig og framtidsrettet forvaltning
- tydeliggjøre virksomhetenes, næringenes og enkeltpersoners roller og ansvar
- styrke befolkningens mulighet til å ta informerte valg
- styrke Mattilsynets rolle som samfunnsaktør
- videreutvikle Mattilsynets rolle som internasjonal aktør

Arbeidet med utvikling av ny strategi for Mattilsynet ble startet opp i 2013 og ferdigstilles tidlig i 2014. En av hovedoppgavene i 2014 vil være å implementere ny strategi i organisasjonen. Strategien er et viktig verktøy for den pågående organisasjonsgjennomgåelsen og for kommende prioriteringer.

Mattilsynet innførte ansettelsesstopp og begrensinger i å inngå nye husleieavtaler fra 1. desember 2013 som midlertidige tiltak for å sikre handlefrihet i oppfølging av ny strategi og den pågående organisasjonsgjennomgåelsen.

2.1.1 Utvikling av virksomhetsstyringen i Mattilsynet

Mattilsynet har videreført arbeid med ny økonomi- og virksomhetsinstruks i 2013, og vil slutføre dette arbeidet i første halvår av 2014.

Mattilsynet har i 2013 arbeidet med å integrere og utvikle bruk av risikovurderinger i virksomhetsstyringen. Overordnede risikokart benyttes som en viktig del av grunnlaget for prioriteringer for 2014.

Mattilsynet har jobbet med å forbedre styringsinformasjonen. Videre arbeid skal ses i sammenheng med utviklingsarbeid innenfor måling av produktivitet og utvikling. Mattilsynet har hatt særlig oppmerksomhet på å forbedre datakvaliteten i MATS og det er tatt i bruk flere indikatorer for å måle kvaliteten i tilsynet.

Forslag til endringer i gebyrinntektene ble utarbeidet i forbindelse med Mattilsynets innspill til statsbudsjett 2014.

Mattilsynet legger stor vekt på god økonomistyring og har velfungerende systemer og rutiner som skal støtte opp under dette.

2.1.2 Undersøkelser og evalueringer

Mattilsynet fullførte to etatsrevisjoner i 2013 på områdene plantehelse og MATS. Oppfølging av funn og merknader er beskrevet i henholdsvis kap. 1.3.6.1 og kap. 1.3.1. To revisjoner ble startet opp høsten 2013. Tema for revisjonene er gebyrinnkreving og oppfølging av tidligere revisjoner. Resultatene skal rapporteres i mai 2014.

Det er i 2013 gjennomført flere lokale revisjoner i regionene.

På slutten av året ble det igangsatt en brukerundersøkelse rettet mot husdyrprodusenter med tema "kommunikasjon på tilsyn", se nærmere omtale i kap. 1.4.3.

Mattilsynet gjennomfører systematiske evalueringer etter beredskapsøvelser. Det legges stor vekt på oppfølging av forbedringspunkter og læring i organisasjonen.

Mattilsynet gjennomfører hvert år flere nasjonale tilsynsprosjekter. Rammeverket for prosjektene er videreutviklet med særlig vekt på evalueringer for forbedring og læring.

2.1.3 Oppfølging av eventuelle merknader fra Riksrevisjonen

Riksrevisjonen hadde ikke vesentlige merknader til Mattilsynets regnskap for 2012. Det er i 2013 startet et revisjonsprosjekt på IKT-området vedrørende informasjonssikkerhet og tilganger til fagapplikasjoner i Mattilsynet.

2.1.4 Revisjon av delegerte kontrollorganer

Mattilsynet har ikke gjennomført revisjon av Debio i 2013. Det er holdt jevnlig kontaktmøter mellom Mattilsynet og Debio for avklaringer rundt regelverk og lignende.

2.2 Arbeidsgiverrollen

2.2.1 Ledelse

Tydelige ledere som inspirerer og skaper prestasjonssterke team er viktig for at Mattilsynet skal nå sine mål og skape resultater. Ca halvparten av våre ledere har gjennomgått det interne lederkurset Coachende lederskap og et tilsvarende antall har fått opplæring i verktøy for å utvikle prestasjonssterke team. Som forberedelse til arbeidet med å gjennomføre ny strategi, har alle ledere fått en første innføring i endringsledelse med vekt på medarbeiderskap.

2.2.2 Bemanning

Tabell 25 viser antall ansatte omregnet til årsverk ved utgangen av hvert av de siste tre årene, totalt og fordelt på Mattilsynets tre forvaltningsnivåer. Tallene inkluderer medarbeidere i lønnet permisjon.

	Utgang 2010	Utgang 2011	Utgang 2012	Utgang 2013
Totalt	1325	1316	1295	1299
Nasjonalt nivå	288	284	290	298
Regionskontorene	145	139	146	145
Distriktskontorene	892	893	859	856

Tabell 25 Antall årsverk med fordeling

Ved utgangen av 2013 hadde Mattilsynet omtrent samme antall årsverk som året før. Økning på nasjonalt nivå skyldes styrking av felles sentralbord og IKT samt vedtak i 2012 som er igangsatt i 2013. Det ble innført tilsetningsstopp i desember 2013 som følge av pågående strategi – og organisasjonsprosess. Bemanningen på region- og distriktskontorene er opprettholdt på samme nivå.

2.2.3 Rekruttering og avgang

Mattilsynet har jobbet med å forbedre rekrutteringsprosessen ved å kvalitetssikre maler og gjennom anskaffelse av nytt rekrutteringssystem. Dette implementeres i begynnelsen av 2014. Nytilsatte deltar på en felles dagssamling for å bli kjent med hele bredden i

Mattilsynets virksomhet. Dette er en del av introduksjonsprogrammet. I 2013 ble det arrangert to samlinger og totalt 55 personer deltok.

Mattilsynets turnover er fortsatt relativt stabil og lav. I 2013 var den totalt på 4,6 % mot 4 % i 2012. Turnover er beregnet ut fra antall fast ansatte som slutter, inklusive naturlig avgang, og som må erstattes av nye medarbeidere. I tillegg er Mattilsynet en virksomhet som dekker hele landet og det er derfor en del medarbeidere som flytter arbeidssted internt. De enhetene som "mister" kompetanse på denne måten, opplever at turnoveren er høyere.

Mattilsynet har som mål at flest mulig av arbeidstakerne skal stå i stilling til de fyller 67 år. Det er fastsatt en livsfasepolitikk som tilbyr ulike tiltak som vurderes individuelt og kan iverksettes for å stimulere til høyere pensjonsalder.

	2011	2012	2013
Gjennomsnittlig pensjonsalder, år	64,8	65,8	65,2

Tabell 26 Oversikt over utviklingen i gjennomsnittlig pensjonsalder 2011 - 2013

Vi har hatt en marginal reduksjon i gjennomsnittlig pensjonsalder fra 2012. Mattilsynet jobber aktivt med arbeidsgiverprofilering for å erstatte kritisk kompetanse som følge av at ansatte går ut i pensjon de nærmeste 5-10 årene.

2.2.4 Lærlinger i staten

Mattilsynet har ved utgangen av 2013 ingen lærling på kontrakt. Vi har imidlertid 10 personer som har høyere utdanning som har begynt i praksisplass hos oss.

2.2.5 Kompetanseutvikling

Mattilsynet har identifisert at vår største sårbarhet som arbeidsgiver er at vi ikke er tilstrekkelig gode på å skape utviklings- og karrieremuligheter for våre medarbeidere. Vi har derfor utarbeidet nye retningslinjer for kompetanse- og karriereutvikling samt etablert et HR-systemprosjekt for å kunne ha en mer løpende gap-kartlegging som grunnlag for prioritering.

På bakgrunn av tidligere kartlegginger og som et ledd i å utvikle enhetlig tilsyn har vi utviklet sentrale kompetanseutviklingstiltak som går over år. Noen av disse tiltakene inngår i tilsynsskolen, omtalt under kap. 1.3.3.

Mattilsynet bruker årlig tid tilsvarende ca. 15 årsverk til kompetanseutvikling. Det settes av midler sentralt til å gjennomføre tiltak på felles prioriterte fagområder hvor dette er hensiktsmessig.

Prioriterte sentrale kompetansetiltak har i 2013 omfattet følgende kurs med antall deltakere

- Kommunikasjon på tilsyn - 69 deltakere
- Forvaltningsrett – 44 deltakere
- Systemrevisjon - 43 deltakere
- Coachende lederskap - 15 deltakere
- Selvledelse og samspill - 19 deltakere

Pr. i dag har ca. 600 gjennomgått kurs i forvaltningsrett med eksamen og 140 har deltatt på kommunikasjons på tilsyn. 60 ledere har deltatt i lederskapskurset og ca. tilsvarende antall medarbeidere har deltatt i selvledelseskurset. Vi måler nytte etter ½- ett år, og målet er at minst 80 % opplever stor/veldig stor nytte. I 2011 var gjennomsnittet 88 % og 82 % i 2012, mens tallene for 2013 ikke er klare.

2.2.6 Arbeidsmiljø

Sykefraværet har gått litt ned fra 2012, fra 5,9 % til 5,6 %. Selv om målsettingen på 5,3 % ikke ble nådd, ser vi på dette som en positiv utvikling. Mattilsynet jobber aktivt med oppfølging av de sykemeldte for å tilrettelegge at disse kommer raskt tilbake i arbeid.

	2011	2012	2013
Andel sykefravær totalt (%)	6,12	5,9	5,6

Tabell 27 Oversikt over utviklingen i sykefravær 2010- 2013 (prosent)

Mattilsynet har også i 2013 gjennomført målinger som viser engasjement i enhetene. Forskning viser at enheter med engasjement har høyere produktivitet og lavere sykefravær. Målingene i 2013 viser at Mattilsynets har fått høyere engasjement totalt sett og nærmer seg målet om gjennomsnittskår på 24 da resultatet var 23,6 høsten 2013. Det er ønskelig å se nærmere på om enhetene med høy skår også har lavere sykefravær, men det er behov for flere målinger før vi kan si å ha tilstrekkelig grunnlag for å trekke konklusjoner. Det ble gjennomført en evaluering av verktøyet og bruken av det på slutten av året. Dette følges opp i 2014.

2.2.7 Ansattes medvirkning

Mattilsynet tilstreber å ha et godt samarbeidsklima med de tillitsvalgte. Toppledelse og de hovedtillitsvalgte har etatssamarbeidsmøter to ganger pr måned for behandling av informasjons- drøftings og forhandlingssaker etter hovedavtalen. De hovedtillitsvalgte involveres tidlig i viktige prosesser hvor prioriteringer for neste år diskuteres. Som følge av Mattilsynets organisering har en tilsammen 70 formelle arenaer etter hovedavtalen.

2.2.8 Etske retningslinjer

Mattilsynet har utarbeidet e-læringsprogram om Mattilsynets etiske retningslinjer. Dette skal brukes for refleksjon og diskusjon om etiske spørsmål i de enkelte enhetene. Vi har et mål om at alle skal ha gjennomført programmet i løpet av 2014.

2.2.9 Likestilling og inkluderende arbeidsliv

Tabellene nedenfor viser nøkkeltall for likestilling mellom kvinner og menn på ulike forhold.

Indikatorer	2011		2012		2013	
	K	M	K	M	K	M
Andel av ansatte	61,9 %	38,1 %	62,8 %	37,2 %	64,6 %	35,4 %
Andel deltidsansatte fordelt på kjønn	16,7 %	4,4 %	16,5 %	4,8 %	16,3 %	4,1 %
Andel midlertidig ansatte fordelt på kjønn	4,6 %	1,9 %	5,7 %	2,6 %	5,1 %	2,1 %
Andel foreldrepermisjon fordelt på kjønn	1,8 %	0,2 %	1,8 %	0,3 %	1,9 %	0,4 %
Totalt sykefravær	6,8 %	5,0 %	6,7 %	4,6 %	6,6 %	3,9 %
Gjennomsnittlig brutto månedslønn (kr)	37 689	39 994	40 264	42 442	40 989	43 349

Tabell 28 Nøkkeltall med fordeling mellom kvinner og menn i 2011 - 2013

Indikatorer	2011		2012		2013	
	K	M	K	M	K	M
Toppledere (direktør og regiondirektør)	42,9 %	57,1 %	50,0 %	50,0 %	50,0 %	50,0 %
Mellomledere (avd.dir., u.dir., distrikts- sjef og seksjonssjef)	55,4 %	44,6 %	52,0 %	48,0 %	50,0 %	50,0 %
Sen.rådgiver, senior- og spesialinspektør	54,9 %	45,1 %	58,1 %	41,9 %	60,0 %	40,0 %
Rådgiver og førsteinspektør	67,6 %	32,4 %	68,6 %	31,4 %	71,0 %	29,0 %
Seniorkons, f. kons og inspektør	58,6 %	41,4 %	64,6 %	35,4 %	67,0 %	33,0 %
Kontorstillinger mm	92,4 %	7,6 %	89,4 %	10,6 %	88,0 %	12,0 %

Tabell 29 Andel kvinner og menn på alle stillingsnivåer i 2011 - 2013 i prosent

Andel kvinner i Mattilsynet har økt til 64,6 % i 2013. Kvinneandelen i toppleder og mellomledergruppen er nå begge på 50 %. Gjennomsnittlig tjener kvinner i Mattilsynet fortsatt ca. 95 % av det som menn tjener, men tatt i betraktning kjønns- og alderssammensetningen tjener de tilnærmet likt.

Inkludering

Andel medarbeidere med innvandrerbakgrunn har de siste årene vært relativt stabil. Antall søkere med innvandrerbakgrunn som har vært på intervju var i 2013 ca. 322. Tallene er basert på manuell telling.

Mattilsynets overordnede personalpolitikk har nedfelt mål knyttet til inkludering av personer med innvandrerbakgrunn. Mattilsynet har ikke vurdert det som hensiktsmessig å iverksette særskilte tiltak i 2013 for å øke andelen.

	2011	2012	2013
Antall ansatte med innvandrerbakgrunn	77	81	75
Andel ansatte med innvandrerbakgrunn	5,4 %	5,4 %	5,2 %

Tabell 30 Rekruttering av personer med innvandrerbakgrunn pr 1. januar 2013

Ved utgangen av 2013 hadde Mattilsynet 13 ansatte med redusert funksjonsevne. Det er svært få søkere som oppgir at de har nedsatt funksjonsevne. Mattilsynet har i 2013 16 praktikanter via NAV for personer som ønsker seg tilbake til arbeid. Det er vår erfaring at flere av disse blir tilbudt arbeid utover kontraktperioden fra NAV og også i faste stillinger.

2.3 Anskaffelser

Mattilsynet kjøper varer og tjenester for ca. 500 mill. kr årlig. Kostnadseffektive og korrekt utførte innkjøp er målet for anskaffelsesvirksomheten i Mattilsynet. I 2013 er det lagt vekt på å gjennomføre anbudskonkurranser for å fornye rammeavtaler som har utløpt, eller som er i ferd med å gå ut.

Mattilsynet har i løpet av 2013 forhandlet seg frem til gode laboratorieavtaler og avtaler for overvåkings- og kartleggingsprogrammer.

De fleste husleieavtalene i Mattilsynet går ut i perioden 2013-2015. I forbindelse med inngåelse av nye avtaler har Mattilsynet gjennomført behovsanalyser, vurdert gevinstmuligheter og gitt generell kompetansestøtte til regionene. Inngåelse av nye husleieavtaler vil sees i sammenheng med det pågående arbeidet med endring av organisasjonen.

Anskaffelser følges opp med rapportering hvert tertial og er tema i de årlige styringssamtalene. Det er fortsatt behov for å øke bevisstheten av at kostnadseffektive og korrekte anskaffelser bidrar til mer effektiv ressursbruk for Mattilsynet samlet sett. Arbeidet med å ta i bruk et elektronisk verktøy for kontraktsoppfølging er noe forsinket og forventes å kunne tas i bruk i løpet av 1. tertial 2014. Løsningen skal sikre oversikt over hele kontraktsporteføljen og gi bedre grunnlag for bruk, styring og oppfølging av kontrakter.

Arbeidet med videreutvikling av kompetanse og effektive anskaffelsesprosesser vil fortsette i 2014. Mattilsynet vil også videreføre og styrke arbeidet med analyser som grunnlag for anskaffelsesvirksomheten, både når det gjelder behov, effekter, læring og utvikling.

2.3.1 E-handel

Implementering av e-handelsløsningen har blitt forsinket og planlegges i full drift i første halvår 2014.

2.3.2 Grønn stat

Enhetene i Mattilsynet har generelt høy bevissthet på miljøvennlighet og energibruk. Kildesortering og resirkulering av brukt elektronisk utstyr (PC-er) fungerer godt, og det er iverksatt tiltak som skal begrense papirforbruket.

I innkjøps- og anbudsdokumenter stilles det generelle miljøkrav til leverandørene. Slike krav videreutvikles og konkretiseres fortløpende på bakgrunn av erfaring.

Videokonferansemøter er nå den foretrukne form ved møter mellom enhetene, og bruken er stadig økende. I 2013 er det gjennomført 8.082 videomøter over til sammen 14.883 timer, mens tallene for 2012 var på henholdsvis 7.807 videomøter over 12.332 timer.

2.4 Elektronisk forvaltning og effektivisering ved hjelp av IKT

2.4.1 Videreutvikling av nettbaserte forvaltningsløsninger

IKT er et strategisk virkemiddel for å utvikle det moderne Mattilsynet. Mattilsynet har utviklet et mål bilde for digitalisering av virksomheten. Dette vil være et viktig grunnlag for det videre arbeidet med å effektivisere arbeidsprosesser og forbedre tjenestetilbudet. En viktig innfallsvinkel er å sette eksterne brukere og samarbeidspartnere i fokus når løsninger skal utvikles.

Mattilsynet ble i 2013 tildelt Bedre Stat Prisen for arbeidet med innføring av automatiserte arbeidsprosesser gjennom en felles IT-løsning på tvers av fagområder (MATS). Måten MATS håndterer arbeidsprosesser på er slik vi ser det et godt fundament for videre digitalisering.

Mattilsynet har også i 2013 prioritert tiltak for å videreutvikle MATS med særlig vekt på å forbedre brukervennligheten.

I 2013 ble det eksportert fisk og sjømat til en verdi på 61 mrd. kr. For fisk som eksporteres til land utenfor EØS-området må det følge med attest utstedt av Mattilsynet. For eksportører er det viktig at Mattilsynet har stabile nettløsninger slik at skjematjenestene som benyttes for anmodning om attest til enhver tid er tilgjengelige. I 2013 oppnådde vi en oppetid på skjematjenestene på 99,8 %. Dett er på linje med målsetningen og høyere enn i tidligere år. Det er startet et arbeid for å utrede mulighetene for å forenkle og effektivisere arbeidet med eksportattester.

Prosessene for Mattilsynets regelverksutvikling ble gjennomgått i 2013. Dette er et viktig grunnlag for videre arbeid med å forbedre arbeidsprosessene og for å vurdere hensiktsmessig digital arbeidsstøtte for regelverksutvikling.

Mattilsynet er i ferd med å gjennomføre et flerårig program for å utvikle tidsmessige elektroniske nettsteder. Dette har så langt resultert i relanseringer av nettstedene mattilsynet.no, matportalen.no og matvaretabellen.no. Arbeidet med kostholdsplanleggeren og nytt intranett er startet opp og vil bli slutført i 2014.

2.4.2 Sikkerhet

Mattilsynet har ingen vesentlige avvik eller rapporterte sikkerhetsbrudd siste året.

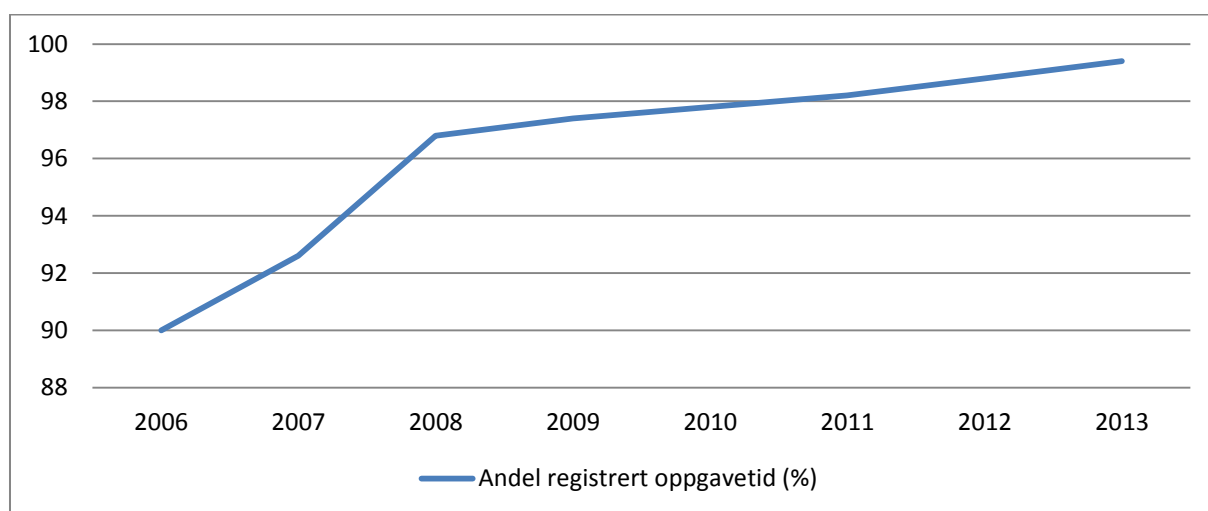
Alle ansatte i Mattilsynet har deltatt i en nasjonal sikkerhetskampanje med små nettbaserte opplæringsmoduler om informasjonssikkerhet.

Mattilsynet har ingen skjermingsverdig informasjon eller objekter slik det er definert i Nasjonal sikkerhetsmyndighet sin veileder.

2.5 Ressursbruk

2.5.1 Registrering av oppgavetid

Tallbasert informasjon om etatens ressursbruk er et viktig grunnlag for styringen av Mattilsynet. Mattilsynet innførte i 2006 et system for registrering av oppgavetid, og har siden arbeidet med å øke andelen registrert oppgavetid og kvaliteten på registreringene. Bruk av denne informasjonen i styringsdialogen og i utredninger har bidratt til at registreringsandelen har økt over tid, jf. figur 2.

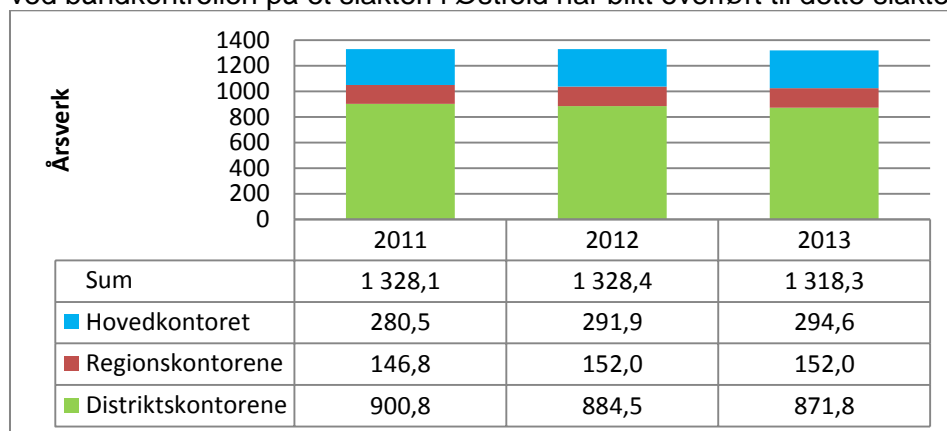

Figur 2: Andel registrert oppgavetid 2006-2013

Mattilsynet arbeider kontinuerlig for å bedre systemene og rutinene for tidsregistreringen for å oppnå mer enhetlig registrering og bedre datakvalitet.

2.5.2 Tidsbruk samlet og fordelt på forvaltningsnivå

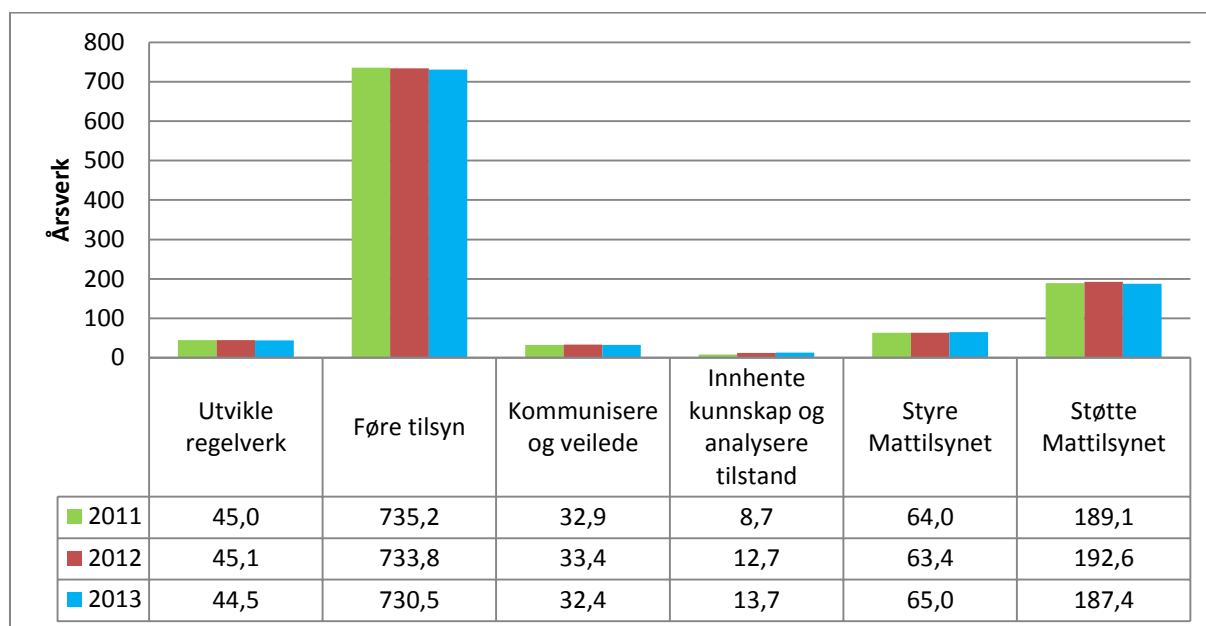
Figur 3 viser at sum registrert tidsbruk i 2013, inkludert registrert tidsbruk til ferie, sykdom og permisjoner, har hatt en nedgang på ca. 10 årsverk sammenlignet med 2012. Reduksjon av antall disponible årsverk på distriktskontorene skyldes hovedsakelig at ansatte i Mattilsynet ved båndkontrollen på et slakteri i Østfold har blitt overført til dette slakteriet.

Figur 3: Registrert tidsbruk – antall årsverk samlet og pr forvaltningsnivå 2011-2013²¹

²¹ Tallene inkluderer registrert tidsbruk til ferie, sykdom og permisjoner.

2.5.3 Tidsbruk fordelt på prosesser

Figur 4: Registrert tidsbruk pr prosess – antall årsverk 2011-2013²²

Det har vært små endringer i fordelingen av registrert tidsbruk på de enkelte prosessene de siste tre årene.

Prosessten «Føre tilsyn» omfatter flere aktiviteter. I utøvende tilsyn inngår blant annet inspeksjoner, revisjoner, prøveuttak og arbeid med godkjenning/attester, mens andre tilsynsfaglige aktiviteter består av aktiviteter som beredskapsarbeid, tilsynsfaglig kompetanseutvikling og koordinering av tilsynet.

Forvaltningsnivå/hovedaktiviteter i tilsynsprosessen	2011	2012	2013
Distriktskontorene - utøvende tilsyn	510,4	506,5	496,3
Distriktskontorene - andre tilsynsfaglige aktiviteter	94,1	92,9	102,7
Regionskontorene - tilsynsfaglige aktiviteter	68,8	71,9	72,4
Hovedkontoret - tilsynsfaglige aktiviteter	62,0	62,6	59,1
Totalt	735,2	733,8	730,5

Tabell 31 Registrert tidsbruk pr prosess – antall årsverk 2011-2013

Ressursbruken til utøvende tilsyn på distriktskontorene har gått ned sammenlignet med 2011 og 2012. En omlegging av et slakteri Østfold har resultert i at tilsynsfaglige oppgaver er falt bort og at personell er blitt overført til bedriften. Andre tilsynsfaglige aktiviteter har delvis gått opp sammenlignet med de to foregående årene og er et resultat av denne omleggingen. Av andre tilsynsfaglige aktiviteter som har økt, er det kompetanseutviklingstiltak, tilsynsfaglig ledelse, beredskap og tverrfaglige møter som har økt mest sammenlignet med 2012.

Det har totalt sett vært en nedgang i ressursbruken på støtte- og styreprosessene sammenlignet med 2012. Mattilsynet gjennomførte ved nyttår et skarpt periodeskille i sitt arkivsystem og det antas at økningen på prosessen «Håndtere dokumenter» er relatert til den opprydningsjobben som ble gjort i forkant. Mattilsynet har også hatt en økning i ressursbruken knyttet til innkjøpsprosessen da det i 2013 ble startet et arbeid på å gjennomgå- og fornye husleieavtalene i organisasjonen, i tillegg har det vært en økt

²² Tallene inkluderer ikke registrert tidsbruk til ferie, sykdom og permisjoner.

arbeidsinnsats på strategi- og organisasjonsgjennomgangen i Mattilsynet i løpet av 2013 som kan forklare økningen i økt ressursbruk på styreprosessen.

Styre- og støtteprosesser	2011	2012	2013
Styre Mattilsynet	64,0	63,4	65,0
Personalhåndtering	78,4	80,4	75,4
Intern drift	54,9	56,2	57,5
IKT-tjenester	29,5	30,2	28,3
Håndtere dokumenter	7,9	5,9	6,5
Drifte økonomi	14,9	15,0	14,5
Innkjøp	3,5	4,8	5,2
Totalt	253,1	256,0	252,5

Tabell 32 Registrert tidsbruk på styre- og støtteprosessene fordelt på hovedaktiviteter – antall årsverk 2011-2013

2.5.4 Tidsbruk fordelt på fylker

Fylke	2011	2012	2013
Oslo	220	222	218
Akershus	108	110	110
Østfold	51	54	45
Hedmark	108	113	120
Oppland	35	34	33
Buskerud	42	40	40
Vestfold	32	33	32
Telemark	29	29	29
Aust-Agder	12	12	13
Vest-Agder	13	13	13
Rogaland	136	137	135
Hordaland	88	90	91
Sogn og Fjordane	39	41	38
Møre og Romsdal	61	57	56
Sør-Trøndelag	79	83	85
Nord-Trøndelag	66	63	61
Nordland	115	107	108
Troms	45	44	43
Finnmark	47	47	49
Sum	1 328	1 328	1 318

Tabell 33 Registrert tidsbruk pr fylke – antall årsverk 2011-2013

Det var relativt små endringer i den fylkesvise fordelingen av årsverk mellom 2012 og 2013. Reduksjonen i antall årsverk i Østfold skyldes omlegging av et slakteri og overføring av ressurser. Økt bemanning på et distriktskontor og helårsvirkning etter omleggingen av fellesfunksjoner innen IKT og sentralbord fra 2012, samt styrket bemanning på sentralbordfunksjonen i 2013 gjenspeiler seg i Hedmark sammenlignet med 2011/2012.

2.5.5 Tidsbruk fordelt på fagområder

Fagområde	2011	2012	2013
Landbruk	390	393	398
Akvakultur og sjømat	163	170	174
Næringsmidler	699	693	672
Internasjonalt arbeid og regelverksutvikling	76	73	75
Sum	1328	1328	1318

Tabell 34 Registrert tidsbruk pr fagområde – antall årsverk 2011-2013

Mattilsynets mål- og tiltaksstruktur ble ikke utviklet med tanke på å dokumentere tidsbruk på fagområder. Enkelte tiltak retter seg derfor mer flere fagområder. I disse tilfellene er aktiviteten henført til fagområdet som anses mest aktuelt. Aktiviteter som ikke direkte kan henføres til fagområder, er fordelt forholdsmessig.

2.5.6 Sammenhenger mellom utgifter og gebyr-/avgiftsinntekter

Mattilsynet er bedt om å rapportere ressursbruken sett i forhold til inntektene fra gebyrer.

Beregningene er basert på regnskapsførte utgifter og registrert tidsbruk. Utgifter og tidsbruk som ikke er fagspesifikke, tilsynsfaglige og administrative, er fordelt forholdsmessig. Det er i beregningen tatt hensyn til at slakterier stiller lokaler o.a. til disposisjon for Mattilsynets personale i kjøttkontrollen.

Det er egne tiltak for kjøttkontroll og veterinær grensekontroll, men ikke for arbeid med særskilte ytelser og ytterligere offentlig kontroll. Dette gjør at det er større usikkerhet knyttet til beregningene for sistnevnte gebyrer.

Tabell 35 viser beregnede sammenhenger mellom utgifter i Mattilsynet og inntekter fra gebyrer i matforvaltningen i 2013.

	Gebyrer ²³	Ikke gebyrer	Sum
Beregnet fordeling av utgifter	272 042 263	939 545 298	1 211 587 561
Inntekter	99 269 355	0	99 269 355

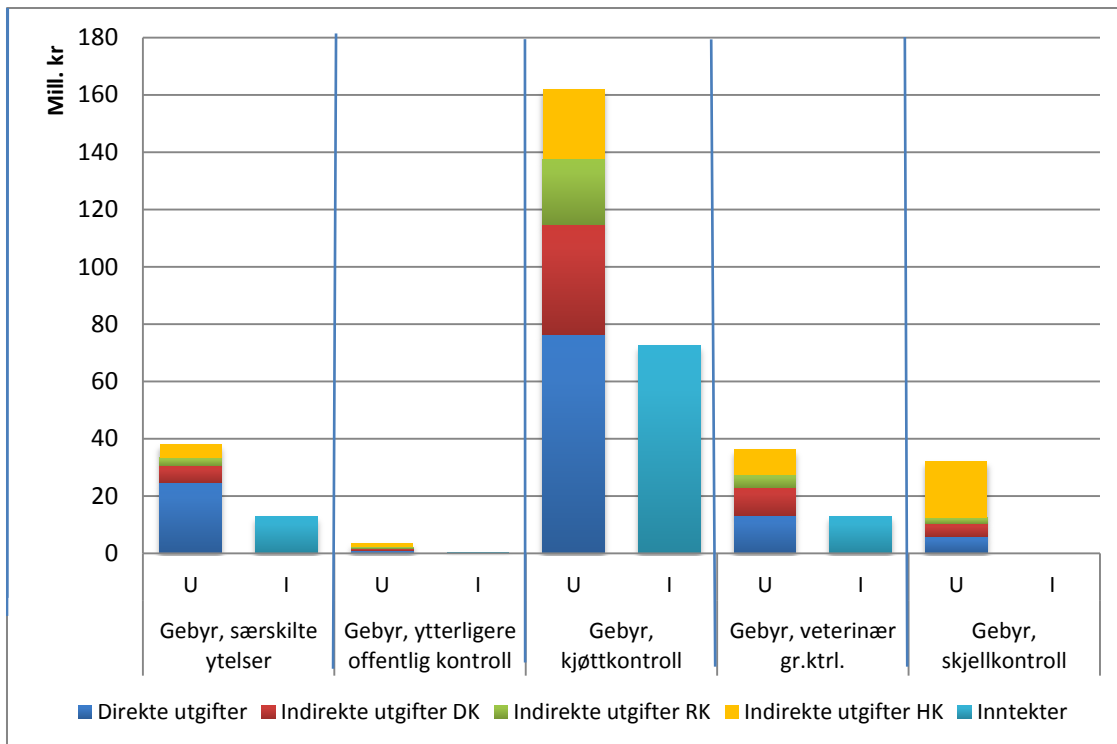
Tabell 35 Utgifter i Mattilsynet og inntekter fra gebyrer i matforvaltningen 2013

Inntekter fra gebyrer utgjorde i 2013 8,2 pst. av sum driftsutgifter. Gebyrinntektene var også i 2013 vesentlig lavere enn beregnede tilhørende utgifter, ca. 36 %.

Figur 5 viser inntektene pr. gebyr og beregnede tilhørende utgifter, hvor utgiftene er spesifisert i direkte²⁴ og indirekte utgifter pr. forvaltningsnivå.

²³ Inntektene inkluderer ikke inntekter fra tvangsmulkt og avviker derfor fra regnskapstall på kap. 4115 post 01.

²⁴ Med direkte utgifter forstås ressursbruk som direkte kan henføres til den gebyrpliktige oppgaven som utføres.

Figur 5: Inntekter og utgifter, spesifisert i direkte og indirekte utgifter, pr. gebyr 2013

Formålet med å dokumentere sammenhenger mellom inntekter og utgifter i matforvaltningen har vært å etterse at det ikke oppstår systematiske avvik over tid og kryss-subsidiering mellom næringer. Behovet for å etterse dette er etter Mattilsynets vurdering ikke lenger til stede etter at avgiftene ble fjernet i 2012. Dokumentasjonskravet bør derfor vurderes på nytt.

3 Årsregnskap

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med Bestemmelsene punkt 3.4 og er i tråd med grunnleggende prinsipper for budsjettering og regnskapsføring i staten nedfelt i Bestemmelser om Økonomistyring i staten punkt 3.2.1 og stortingets bevilgningsreglement §§ 3, 4 og 13.

Det presenteres ikke sammenligningstall for 2012, grunnet overgang til ny kontoplan 1.1.2013. Føringsplan blir benyttet til løpende bokføring.

3.1 Regnskapsprinsipper

Inntekter og utgifter

Inntekter blir regnskapsført når de blir kontant betalt. Virksomhetens tap på krav bokføres på egen konto og registreres som en inntektsreduksjon. Utgifter blir regnskapsført når de er blitt utbetalt. Internfakturering praktiseres ikke.

Lønn, pensjoner og arbeidsgiveravgift

Arbeidsgiveravgift blir ikke innbetalt, men blir regnskapsført og rapportert som utgift på virksomhetens kapittel og til inntekt på felleskapittel Folketrygden. Pensjonstrekk på 2 % overføres ikke pensjonskassen, men dekkes over sentralt kapittel i statsbudsjettet. Virksomhetens lønnsutgifter tilsvarer dermed nettolønn, det budsjetteres også med nettolønn.

Immaterielle eiendeler og anleggsmidler

Anleggsmidler utgiftsføres direkte på kontogruppe 47-49. Anskaffelser og investeringer i kontogruppe 47-49 vurderes ved bokføring på samme måte som for virksomheter som etter SRS viser investeringer og bokfører immaterielle eiendeler og varige driftsmidler i kontogruppe 10, 11 og 12 i balansen.

Selvassurandørprinsipp

Staten opererer som selvassurandør. Det er ikke inkludert poster i årsregnskapet som søker å reflektere alternative netto forsikringskostnader.

Statens konsernkontoordning

Mattilsynet tilfører ikke likvider gjennom året, men har en trekkrettighet på vår konsernkonto som tilsvarer netto bevilgning. Forskjellen mellom inntektsført bevilgning og netto trekk på konsernkontoen inngår i avregning med statskassen. Saldoen nullstilles på den enkelte oppgjørskonto i Norges Bank ved overgang til nytt regnskapsår.

3.2 Oppstilling av bevilgningsrapportering

Bevilgningsspesifikasjon viser alle rapporterte utgifter, inntekter, innbetalinger og utbetalinger over oppgjørskonti i Norges Bank og endring i mellomværende med statskassen. Utgiftene og inntektene er gruppert etter kapitler og poster som virksomheten har fullmakt til å disponere.

Beholdningsoversikten viser alle beholdninger virksomheten er oppført med i statens kapitalregnskap, inkludert virksomhetens mellomværende med statskassen ved utgangen av året.

Utgifts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2013	Merutgift (-) og mindreutgift
1115	Mattilsynet	01	Driftsutgifter	A ²⁵ , B ²⁶	1 223 102 000	1 249 527 435	-26 425 435
1115	Mattilsynet	22	Reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser	A, B	55 323 000	55 443 370	-120 370
1115	Mattilsynet	71	Tilskudd til erstatninger	A, B	4 431 000	4 336 480	94 520
702	Helse- og omsorgsdepartementet (særskilt belastningsfullmakt)	21	Beredskap	B		204 580	
1150	Landbruks- og matdepartementet (belastningsfullmakt)	77	Handlingsplan plantevernmidler	B		2 332 542	
1400	Miljødepartementet (belastningsfullmakt)	01	Driftsutgifter	B		97 225	
Sum utgiftsført					1 282 856 000	1 311 941 633	

Inntekts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2013	Merinnt. og mindreinnt. (-)
4115	Mattilsynet	01	Gebyr m.m.		101 992 000	101 360 567	-631 433
4115	Mattilsynet	02	Driftsinntekter og refusjoner mv.	B	8 253 000	11 646 241	3 393 241
4115	Mattilsynet	15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	B		777 235	
4115	Mattilsynet	16	Refusjon av foreldrepenger	B		10 382 564	
4115	Mattilsynet	18	Refusjon av sykepenger	B		20 923 326	
5550	Finansdepartementet	70	Miljøavgift på plantevernmidler		50 000 000	64 122 017	14 122 017
5584	Finansdepartementet	70	Etterslep, netto tilbakebetaling av utgått avgift			459 137	
5700	Finansdepartementet	72	Arbeidsgiveravgift			79 764 163	
Sum inntektsført					160 245 000	289 435 250	

2013

Netto rapportert til bevilgningsregnskapet	1 022 506 383
---	----------------------

Kapitalkontoer		Regnskap 2013
60080701	Norges Bank KK /innbetalinger	215 977 548
60080702	Norges Bank KK/utbetalinger	-1 238 788 411
711315	Endring i mellomværende med statskassen	-30 358 397
71131585	Endring i mellomværende med statskassen	30 662 878
Sum rapportert		0

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)				
Konto	Tekst	2013	2012	Endring
711315	Mellomværende med statskassen	-30 358 397	-30 662 878	304 480

²⁵ Note A viser forklaring av samlet tildeling

²⁶ Note B viser forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Note A Forklaring av samlet tildeling

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
111 501	7 815 000	1 215 287 000	1 223 102 000
111 522		55 323 000	55 323 000
111 571		4 431 000	4 431 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til 2014

Kapittel og post	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre i hht. tildelingsbrev	Merutgift(-)/ mindreutgift etter andres utgiftsføringer	Standard refusjoner på inntektspostene 15-18	Merinntekter i hht . merinntektsfullmakt ²⁷	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp ²⁸	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomh.
111 501	-26 425 435	-536 491	-26 961 926	32 083 125	6 393 241	11 514 440	60 764 350	11 514 440
111 522	-120 370		-120 370			-120 370	2 766 150	
111 571 ²⁹	94 520		94 520			94 520	221 550	94 520

3.2.1 Forklaring til bruk av budsjettfullmakter i hht oppstilling av bevilgningsrapportering

Mottatte belastningsfullmakter

Mattilsynet har fra Landbruks- og matdepartementet mottatt en belastningsfullmakt på kr 2 350 000,- på kap. 1150 post 77 til oppgaver etter Handlingsplan for redusert risiko ved bruk av plantevernmidler (2010-2014). Mattilsynet har benyttet kr 2 332 542,- av belastningsfullmakten.

Mattilsynet har også fått en belastningsfullmakt i forbindelse med tilsyn etter genteknologiloven, kap. 1400 post 01 inntil kr 100 000,-. Vi har belastet kr 97 225,-.

I tillegg har Mattilsynet fått stilt kr 200 000,- til disposisjon til beredskapsplanlegging og øvelser knyttet til oppfølging av lov om helsemessig og sosial beredskap hos Helse- og omsorgsdepartementet, kap. 702 post 21 Beredskap. Vi har belastet kr 204 580,-.

Utgiftsført av andre virksomheter og merutgift (-)/mindreutgift etter tildelingsbrev

I hht tildelingsbrevet kan Landbruks- og matdepartementet belaste kr 1 500 000,- av bevilgningen på kap. 1115 post 01. Dette skal dekke utgifter til nasjonal ekspertise i internasjonale organer.

Landbruks- og matdepartementet har utgiftsført kr 536 491 på Mattilsynets kapittel/post 111501. Virksomhetens mer/mindre utgifter er korrigeret for utgifter ført av Landbruks- og matdepartementet og viser etter korrigeringen en merutgift på kr 26 961 926,-.

Fullmakt til å bruke standard refusjoner av lønnsutgifter til å overskride utgifter

Mattilsynet har brukt lønnsrefusjoner som er ført på kapittel 4115, post 15-18 til å dekke inn samtlige merutgifter under driftsposten 111501. Lønnsrefusjonene beløper seg samlet til kr 32 083 125,-.

²⁷ Merinntekten på kr 6 393 241,- på kap. 4115 post 02 består av kr 3 393 241,- i merinntekter rapportert av Mattilsynet (jf. oppstilling av bevilgningsrapportering) og kr 3 000 000,- inntektsført av Landbruks- og matdepartementet.

²⁸ Maksimalt beløp som kan overføres er 5 % av årets bevilgning på driftspostene 01-29.

²⁹ Overslagsbevilgning. Skal dekke statens betalingsforpliktelser overfor dem som har ytt nødhjelp etter dyrevelferdsloven § 4, samt kostnader for tiltak satt i verk av Mattilsynet i medhold av mat-, dyrehelse- og dyrevelferdsloven i de tilfellene kostnadene ikke kan drives inn fra eier/ansvarlig.

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter

Mattilsynet har budsjettfullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 1115 post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 4115 post 02.

3.3 Oppstilling av artskontorapportering

Oppstillingen omfatter en artskontooppstilling, en spesifisering av mellomværende med statskassen ved året slutt og noter.

Artskontooppstillingen viser virksomhetens rapportering til statsregnskapet på regnskapslinjenivå etter standard kontoplan for statlige virksomheter.

Spesifikasjonen av mellomværende med statskassen vises fordelt på grupper av kontoer.

Artskontooppstillingen viser følgende noter:

- Note 1 driftsinntekter
- Note 2 lønn og sosiale utgifter
- Note 3 utgiftsførte investeringer
- Note 4 andre driftsutgifter
- Note 5 sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

Inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet	Note	2013
Innbetalinger fra gebyrer	1	165 941 721
Salgs- og leieinnbetalinger	1	10 506 723
Andre innbetalinger	1	1 055 349
Innbetaling av finansinntekter	1	84 168
Sum innbetalinger		177 587 962
Utgifter rapportert til bevilgningsregnskapet	Note	2013
Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter	2	825 992 626
Offentlige refusjoner vedrørende lønn	2	-32 083 125
Utbetalt til investeringer	3	9 600 611
Andre utbetalinger til drift	4	476 160 345
Utbetaling av finansutgifter	4	188 052
Sum utbetalinger		1 279 858 508
	Note	2013
Netto rapporterte utgifter til drift og investeringer		1 102 270 546
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	Note	2013
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.		0
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	Note	2013
Utbetalinger av tilskudd og stønader		0
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer til andre		0
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler	Note	2013
5400 Folketrygdens inntekter - Arbeidsgiveravgift	2	79 764 163
Sum inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler		79 764 163
	Note	2013
Netto utgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		1 022 506 383

Oversikt over mellomværende med statskassen

	Note	2013
Eiendeler og gjeld		
Andre langsiktige fordringer (Depositum)	5	28 090
Fordring på ansatte	5	605 650
Andre kortsiktige fordringer	5	1 567 623
Skyldig skattetrekk	5	-29 889 418
Skyldige offentlige avgifter	5	-262 850
Annen kortsiktig gjeld	5	-2 407 493
Sum mellomværende med statskassen		-30 358 397

Note 1 Inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet

	31.12.2013
<i>Innbetalinger fra gebyrer, avgifter og tvangsmulkt</i>	
Gebyr for særskilte ytelser	12 969 000
Gebyrer for tilsyn og kontroll	86 411 304
Miljøavgift	64 122 017
Tvangsmulkt	2 014 555
Avgifter planteforedlerrett	472 500
Avgifter i matforvaltningen	530 028
Tap på krav	-577 682
<i>Sum innbetalinger fra gebyrer, avgifter og tvangsmulkt</i>	165 941 721
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>	
Leieinntekter	1 385 637
Refusjoner m.m.	8 489 478
Inntekter administrasjonsgebyr	713 273
Tap på krav	-81 665
<i>Sum salgs- og leieinnbetalinger</i>	10 506 723
Inntekter Nordisk Ministerråd	1 055 349
<i>Sum andre innbetalinger</i>	1 055 349
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>	
Renteinntekter	84 168
<i>Sum innbetaling av finansinntekter</i>	84 168
Sum inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet	177 587 962

Note 2 Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter og innbetalinger av offentlige refusjoner vedrørende lønn

	31.12.2013
<i>Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter</i>	
Lønninger	676 716 155
Arbeidsgiveravgift	79 764 163
Andre ytelser	14 068 938
Reguleringspremie komm/fylkeskomm pensjonskasser	55 443 370
<i>Sum utbetalinger til lønn og sosiale utgifter</i> ³⁰	825 992 626
<i>Offentlige refusjoner vedrørende lønn</i>	
Sykepenger og andre refusjoner	32 083 125
<i>Sum offentlige refusjoner vedrørende lønn</i>	32 083 125
Antall årsverk:	1 304

Note 3 Utbetalt til investeringer

	31.12.2013
Immaterielle eiendeler og lignende	837 793
Maskiner og transportmidler	244 100
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	8 446 482
Andre utgiftsførte investeringer	72 236
Sum utbetalt til investeringer	9 600 611

³⁰ Av virksomhetens samlede utbetalinger til lønn og sosiale utgifter vedrører kr 446 285,- Nordisk Ministerråd

Note 4 Andre utbetalinger til drift og utbetaling av finansutgifter

	31.12.2013
Andre utbetalinger til drift	
Husleie	60 157 969
Vedlikehold egne bygg og anlegg	515 877
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	692 046
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	26 277 296
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	18 279 990
Mindre utstyrsanskaffelser	9 163 129
Leie av maskiner, inventar og lignende	17 430 426
Konsulenter og andre kjøp av tjenester fra eksterne	255 861 915
Reiser og diett ³¹	35 276 806
Øvrige driftsutgifter *	52 504 891
Sum andre utbetalinger til drift	476 160 345
Utbetaling av finansutgifter	
Renteutgifter	28 031
Andre finansutgifter	160 021
Sum utbetaling av finansutgifter	188 052

Note 5 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen:

	31.12.2013	31.12.2013	Forskjell
	Spesifisering av <u>bokført</u> avregning med statskassen	Spesifisering av <u>rapportert</u> mellomværende med statskassen	
Anleggsmidler			
Andre langsiktige fordringer	28 090	28 090	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	17 576 896	0	17 576 896
Andre fordringer	3 268 646	2 173 274	1 095 372
Sum	20 873 632	2 201 364	18 672 268
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	106 916	0	106 916
Skyldig skattetrekk	-29 889 418	-29 889 418	0
Skyldige offentlige avgifter	-262 850	-262 850	0
Annen kortsiktig gjeld	-2 407 493	-2 407 493	0
Sum	-32 452 845	-32 559 761	106 916
Langsiktige forpliktelser			
Annen langsiktig gjeld			0
Sum	0	0	0
Sum	-11 579 212	-30 358 397	18 779 185

³¹ Av virksomhetens utbetalinger til reiser og diett og øvrige driftsutgifter vedrører henholdsvis kr 440 932,- og kr 56 804,- Nordisk Ministerråd.

3.4 Kommentarer til regnskapet pr 31.12.13

Gebyrer, avgifter og tvangsmulkt

Inntektene på kapittel 4115, post 01 utgjør 101,36 mill.kr i 2013. Av de samlede gebyrinntektene utgjør gebyrer for særskilte ytelser 12,97 mill. kr, gebyrer for tilsyn og kontroll 86,41 mill. kr, tvangsmulkt 2,01 mill. kr og avgifter i planteforedlerrett 0,47 mill. kr. Regnskapsførte tap reduserer posten og utgjør 0,58 mill. kr i 2013.

Antall inkassosaker er 580 for 2013 mot 621 i 2012. Løsningsgraden for avsluttede saker er på 93,0 % i 2013 mot 90,4 % i 2012.

Driftsinntekter og refusjoner mv.

Driftsinntekter og refusjoner mv. på kapittel 4115, post 02 utgjør 11,65 mill. kr i 2013, mot 8,1 mill. kr i 2012. Posten består av leieinntekter på 1,39 mill. kr, inntekter administrasjonsgebyr 0,71 mill. kr, inntekter fra Nordisk Ministerråd på 1,06 mill. kr og refusjoner m.m. på 8,49 mill. kr. Regnskapsførte tap reduserer posten og utgjør 0,08 mill. kr i 2013. Landbruks- og matdepartementet har inntektsført 3,0 mill. kr på posten i 2013. I Bevilgningsregnskapet vil dermed posten bli på 14,65 mill. kr i 2013.

Offentlige tilskudd/refusjoner vedrørende arbeidskraft

Refusjon av arbeidsmarkedstiltak, foreldrepenger og sykepenger på kapittel 4115, post 15 til 18 utgjør 32,08 mill. kr i 2013.

Driftsutgifter generelt

Lønn og sosiale utgifter utgjør 825,99 mill. kr i 2013. Lønninger utgjør 676,72 mill. kr, arbeidsgiveravgift 79,76 mill. kr, reguleringspremie 55,44 mill. kr og andre ytelser som råd og utvalg, kantine, yrkesskadepremie o.l. utgjør 14,07 mill. kr.

Investeringer og større anskaffelser utgjør for 2013 9,60 mill. kr i 2013. Dette er hovedsakelig datamaskiner og laptop 3,38 mill. kr, servere og annet IKT utstyr 3,93 mill. kr, lisenser og programvare 0,84 mill. kr og kontorinventar/innredning 0,80 mill. kr.

Andre driftsutgifter utgjør 476,16 mill. kr i 2013:

Hold av bygninger (leie, lys/varme, renhold, fellesutgifter o.l.) utgjør 87,64 mill. kr, hvor husleie representerer den største andelen på 60,16 mill. kr.

Utstyr, maskiner og inventar (leasing/leie, vedlikeholdskontrakter program- og datamaskinvare, småanskaffelser o.l.) utgjør 44,07 mill. kr, hvor vedlikeholdskontrakter representerer den største andelen på 17,51 mill. kr.

Kjøp av eksterne tjenester (laboratorietjenester, konsulentbruk o.l.) utgjør 255,86 mill. kr, hvor laboratoria/analysetjenester og kjøp av tjenester til videreutvikling og drift av IKT-løsninger utgjør 190 mill. kr i 2013.

Utgifter til annet (møter/kurs/seminarer, reise, telefoni o.l.) utgjør 87,8 mill. kr i 2013. Telefoni/datakommunikasjon, møte- og kursvirksomhet – og reisevirksomhet utgjør 65 mill. kr av disse utgiftene.

Bevilgningsoppstillingen

Bevilgningsoppstillingen viser alle rapporterte utgifter og inntekter gruppert etter kapitler og poster Mattilsynet har fullmakt til å disponere. Det er foruten disse tildelingene og belastningsfullmaktene vist i oppstillingen, overført fra 2012 en bevilgning på 3,095 mill. kr på kapittel 1115, post 23 *Esporingsløsningen*. Denne bevilgningen er ikke tildelt Mattilsynet for 2013. Landbruks- og matdepartementet har belastet 1,048 mill. kr på posten i 2013. Mulig overført beløp til 2014 er på 2,047 mill. kr.

Mulig overført beløp til 2014 på kapittel 1115, post 01 er på 11,51 mill. kr. Beregningen i note B tar hensyn til mer- og mindreutgift, utgiftsføringer av andre, standardrefusjoner på postene 15-18 og merinntekter på kapittel 4115, post 02.

Vedlegg 1: Rapportering knyttet til Mattilsynets produksjon

Prosess	Indikatorer	2011	2012	2013
Utvikle regelverk	Antall EØS-notater på stadium 1 og 2 behandlet i SUN eller SUMP (Spesialutvalg)	25	17	27
	Antall implementeringer av EØS-regelverk innen frist sett opp mot totalt antall implementeringer som skulle ha vært gjennomført (også iht. forenklet prosedyre)	57 %	78 %	75 %
	Regelrydding – antall forskriftsendringer med forenkling av regelverket	20	5	9
	Regelverksutvikling på nett – antall besøk	15 863	23 011	39 402 ³²
Kommunisere og veilede	Antall besøk på matportalen.no	713 308	716 442	744 632
	Antall besøk på mattilsynet.no	1 192 577	2 019 896	1 042 521
	Antall besøk på regelhjelp.no (utvalgte kategorier)	2 676	3 548	- ³³
Føre tilsyn	Regelverksetterlevelse Andel av virksomhetene som det er gjennomført inspeksjoner/revisjoner ved hvor det er avdekket avvik		62 %	58 %
	For utvalgte områder:			
	Drikkevann		73 %	67 %
	Dyrevelferd		49 %	45 %
	Fiskehelse		58 %	55 %
	Enhetlig faglig skjønn Variasjon mellom regionene i andel av virksomhetene som det er gjennomført inspeksjoner/revisjoner ved hvor det er avdekket avvik		52-72 %	48-69 %
	For utvalgte områder:			
	Drikkevann		69-81 %	59-78 %
	Dyrevelferd		39-62 %	37-54 %
	Fiskehelse		43-69 %	36-69 %
	Virkemiddelbruk Andel av virksomhetene med avdekket avvik hvor det er fattet vedtak		96 %	97 %
	For utvalgte områder:			
	Drikkevann		98 %	98 %
	Dyrevelferd		95 %	95 %
	Fiskehelse		96 %	96 %
	Enhetlig virkemiddelbruk Variasjon mellom regionene i andel av virksomhetene med avdekket avvik hvor det er fattet vedtak		94-99 %	94-99 %
	For utvalgte områder:			
	Drikkevann		96-100 %	92-100 %
	Dyrevelferd		90-99 %	93-99 %
	Fiskehelse		94-100 %	90-100 %
	Tilsynsproduksjon - totalt antall tilsyn	55 863	54 015	55 335
	Fordelt på tilsynsområder:			
	Biprodukter	164	175	167
	Innsatsvarer	498	472	428
	Primærproduksjon med landdyr	16 675	13 981	15 019
	<i>Herav også etter dyrevernloven</i>	<i>10 249</i>	<i>9 932</i>	<i>10 627</i>
	Primærproduksjon med akvatiske dyr	2 944	3 238	3 071
Primærproduksjon med planter	1 497	1 537	1 794	
Næringsmidler	19 755	18 795	19 688	
<i>Herav Slakteri, nedskjæring og produksjon av kjøtt</i>	<i>5 128</i>	<i>4 123</i>	<i>4 992</i>	
<i>Herav Sjømat</i>	<i>1 892</i>	<i>1 792</i>	<i>1 930</i>	
<i>Herav Servering og detaljist</i>	<i>10 958</i>	<i>11 178</i>	<i>11 255</i>	
<i>Herav Annet næringsmidler</i>	<i>1 777</i>	<i>1 702</i>	<i>1 511</i>	

³² Omlegging i tellemåte grunnet nye nettsider

³³ Mattilsynet er ikke lenger med i denne tjenesten.

Prosess	Indikatorer	2011	2012	2013
	Drikkevann	1 617	1 616	1 579
	Import	3 585	3 654	3 192
	Grensekontroll	8 555	9 678	9 687
	Eksport	452	502	562
	Annet tilsyn	121	367	148
	Kjøttkontroll - kontrollerte slakt, antall dyr³⁴	66 817 745	68 968 633	:
	<i>Herav hest</i>	1 610	1 355	:
	<i>Herav storfe</i>	305 595	294 032	:
	<i>Herav sau</i>	1 184 459	1 133 891	:
	<i>Herav geit</i>	19 889	20 771	:
	<i>Herav svin</i>	1 580 311	1 599 697	:
	<i>Herav fjørfe</i>	63 725 881	65 918 493	:
	<i>Herav annet kjøtt</i>	:	394	:
	Annen produksjon:			
	Antall attester for eksport av fisk og sjømat	41 098	47 657	46 977
	Antall attester for eksport av landbaserte produkter	4 602	3 411	5 362
	Antall produkter godkjent under ordningen Beskyttede betegnelser (ved utgangen av året)	19	25 ³⁵	25
	Antall gjennomførte øvelser	59	69	50
	Tidsbruk utøvende tilsyn³⁶	510,4	506,5	496,3
	Fordelt på tilsynsområder:			
	Biprodukter	3,2	2,3	2,7
	Innsatsvarer	7,5	5,8	5,8
	Primærproduksjon med landdyr	110,7	110,1	112,4
	Primærproduksjon med akvatiske dyr	35,8	33,4	32,9
	Primærproduksjon med planter	15,1	14,2	13,8
	Næringsmidler	152,2	153,8	153,0
	<i>Herav slakteri, nedskjæring og produksjon av kjøtt</i>	33,3	37,1	39,7
	<i>Herav Sjømat</i>	20,7	19,8	20,2
	<i>Herav Servering og detaljist</i>	81,9	88,0	85,6
	<i>Herav Annet næringsmidler</i>	16,2	8,9	7,5
	Drikkevann	24,2	26,1	24,2
	Import	15,8	16,9	16,7
	Grensekontroll	13,9	13,8	13,3
	Eksport	12,9	13,4	14,8
	Annet tilsyn	1,3	5,6	2,6
	Kjøttkontroll	117,8	111,2	104,1
Støtte og styre	Tidsbruk – totalt antall årsverk	1 074,9	1 081,0	1 073,7
	Fordelt på prosess:			
	Utvikle regelverk	45,0	45,1	44,5
	Føre tilsyn	735,2	733,8	730,5
	<i>Herav distriktskontorene</i>	604,5	599,4	599,1
	<i>Herav regionskontorene</i>	68,8	71,9	72,4
	<i>Herav hovedkontoret</i>	62,0	62,6	59,1
	Kommunisere og veilede	32,9	33,4	32,4
	Innhente kunnskap og analysere tilstand	8,7	12,7	13,7
	Styre Mattilsynet	64,0	63,4	65,0
	Støtte Mattilsynet	189,1	192,6	187,4
	Utgifter – totalt (1000 kr)³⁷	1 158 872	1 197 693	1 211 230
	Fordelt på hovedprosess:			
	Regelverksutvikling	7 898	7 382	6 929
Føre Tilsyn	142 479	148 143	146 126	

³⁴ Kilde Statistisk sentralbyrå «Kjøttproduksjon, 2012». Det foreligger per nå ikke tall for 2013.

³⁵ Korrigeret med rett tall for 2012

³⁶ Antall årsverk registrert på tiltak for utøvende tilsyn ved distriktskontorene, inkl. kjøttkontroll.

³⁷ Tall er fra internregnskapet, og vil kunne avvike fra tall i kap. 3 som er fra kontantregnskapet. Tallene er korrigeret for refusjoner og andre merinntekter.

Prosess	Indikatorer	2011	2012	2013
	Kommunisere og veilede	8 838	8 758	6 436
	Innhente kunnskap og analysere tilstand	134 521	142 397	146 435
	Styre Mattilsynet	13 878	13 900	14 661
	Støtte Mattilsynet	184 398	179 581	174 424
	Lønn (all lønn registreres på ett tiltak)	666 860	697 532	716 221
	Antall årsverk/ansatte – totalt³⁸	1 316	1 295	1299
	Fordelt på forvaltningsnivå:			
	Distriktskontorene	893	859	856
	Regionskontorene	139	146	145
	Hovedkontoret	284	290	298
	Prosent sykefravær	6,12 %	5,90 %	5,60
	Gjennomsnittlig alder ved alderspensjon	64,8 år	65,8 år	65,2 år
	Antall søkere/ansatte med innvanderbakgrunn	263 søkere 77 ansatte	412 søkere 81 ansatte	322 søkere 75 ansatte
	Antall søkere/ansatte med redusert funksjonsevne	2 søkere 20 ansatte	3 søkere 22 ansatte	3 søkere 13 ansatte
	Oppetid for MATS skjematenester	99,34 %	99,66 %	99,84 %

³⁸ Antall stillinger pr. utgangen av året omregnet til heltidsstillinger, inklusive medarbeidere i lønnet permisjon.

Vedlegg 2: Indikatorer effektmål i hht tildelingsbrev 2013

Indikator per effektmål	Referanse til kapittel:
Sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann	
Antall registrerte sykdomstilfeller etter smitte av Salmonella, Campylobacter, Yersinia, Shigella, Listeria, EHEC (MSIS)	1.3.5
Antall og andel undersøkte prøver med for høyt innhold av fremmedstoffer (f.eks. plantevernmidlerrester, dioksiner, PCB og legemiddelrester)	1.3.5 1.3.6
Antall meldte partier som har vært årsak til matvareallergi/-intoleranse på grunn av reaksjoner på udeklarte allergener	1.1.4
Antall sendte meldinger om påvist helsefare i matvarer og fôr i det norske markedet (RASFF)	1.3.10
Fremme god helse hos planter, fisk og landdyr	
Antall og andel påvisninger av Salmonella i ferdigfôr til landdyr og fisk	1.3.6
Antall utbrudd og påvisninger av alvorlige smittsomme sykdommer på domestiserte og viltlevende landdyr og fisk	1.3.6
Antall skadegjørere på EPPOs A2-liste som regnes som forekommende i Norge	1.1.2 1.3.6
Fremme god dyrevelferd og respekt for dyr	
Antall og andel dyr som dør under transport og oppstalling på slakteri, spesielt fjørfe	1.3.7
Endring/utvikling i tap av dyr på beite	1.3.7
Endring/utvikling i bruk av dyr i forsøk	1.3.7
Endring/utvikling i dødelighet av fisk i oppdrett	1.3.7
Fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele matproduksjonskjeden	
Antall og andel vedtak med hjemmel i merkeforskriften i forhold til totalt antall vedtak vedrørende næringsmidler	1.3.8
Ivareta miljøvennlig produksjon	
Beregnet risiko ved bruk av plantevernmidler	1.3.9